

B 1 Lagtingsordning (2011:97) för Åland

1 kap. Grunderna för det åländska samhällsskicket

1 §. Åland

Åland är en på folkrätten grundad autonomi och är genom internationella avtal demilitariserat och neutraliserat.

Autonomin syftar till att säkerställa och garantera Ålands befolkning bevarandet av det svenska språket, dess kultur och lokala traditioner.

2 §. Demokrati och rättsstatsprincipen

Den offentliga makten inom autonomi tillkommer folket som företräds av Ålands lagting.

Till den representativa demokratin hör att den enskilde har rätt att påverka samhällsutvecklingen genom att ta del i allmänna val och folkomröstningar och att ta medborgarinitiativ.

All utövning av offentlig makt ska bygga på lag. I all offentlig verksamhet ska lag noggrant iaktas.

3 §. Språket

Lagtingets verksamhetsspråk är svenska.

4 §. Parlamentarism

Den lagstiftande och ekonomiska makten inom autonomins behörighet utövas av lagtinget, som kontrollerar den offentliga maktutövningen inom autonomins behörighet.

Regeringsmakten utövas av landskapsregeringen vars medlemmar ska åtnjuta lagtingets förtroende.

2 kap. Lagtinget och lagtingsledamöterna

5 §. Lagtingets sammansättning och mandatperiod (2023/92)

Ålands lagting består av trettio ledamöter som väljs för fyra år åt gången.

Lagtingets mandatperiod inleds då lagtingsåret öppnas efter att lagtingsval har förrättats. Det avgående lagtinget beslutar om tidpunkten för öppningen av lagtingsåret. Öppningen av lagtingsåret ska hållas utan dröjsmål så snart valresultatet har fastställts. Mandatperioden fortgår tills nästa lagtingsval har förrättats och det tidigare lagtingets lagtingsår har avslutats. (2023/92)

3 mom. upphävt (2023/92).

6 §. Lagtingsval

Alla röstberättigade har lika rösträtt i val till lagtinget där lagtingsledamöterna väljs genom direkta,

proportionella och hemliga val som förrättas vart fjärde år (ordinarie val). (2023/92)

För lagtingsval bildar Åland en valkrets.

Rösträtt vid lagtingsval har den som senast på valdagen fyller 18 år och som innehar åländsk hembygdsrätt.

Rösträtt får inte utövas genom ombud.

Närmare bestämmelser om lagtingsval finns i en landskapslag.

Se Vallag (2019:45) för Åland.

7 §. (2015/66) Valbarhet och inskränkningar i rätten till lagtingsuppdrag

Valbar i lagtingsval är varje röstberättigad som inte är omyndig eller som inte innehar en militär tjänst. Förlorar en ledamot sin valbarhet, upphör hans eller hennes uppdrag som ledamot av lagtinget.

En ledamot som har utnämnts till medlem av landskapsregeringen ska frånträda sitt uppdrag som ledamot av lagtinget för den tid uppdraget i landskapsregeringen varar. Under denna tid inträder ersättaren i hans eller hennes ställe i lagtinget. En medlem av landskapsregeringen som valts till ledamot av lagtinget ska avgå från landskapsregeringen om han eller hon inte enligt bestämmelserna i detta mom. frånträder sitt uppdrag som ledamot av lagtinget.

8 §. Upplösning av lagtinget och nyval (2023/92)

Om republikens presidents rätt att upplösa lagtinget bestäms i självstyrelselagen.

Lagtinget kan, på motiverat förslag av talmannen eller lantrådet, med minst 20 röster besluta om upplösning av lagtinget.

Om lagtinget har upplösts ska nyval förrättas. Vid nyval väljs ledamöterna för återstoden av mandatperioden. Om nyvalet förrättas samma år som ett ordinarie lagtingsval skulle ha förrättats, räknas mandatperioden från nyvalet fram till följande ordinarie lagtingsval. (2023/92)

Närmare bestämmelser om förfarandet vid lagtingets upplösning finns i lagtingets arbetsordning.

Se 2 kap. AO (2015:87).

9 §. (2023/92) Lagtingsledamöternas ersättningar

För ledamotskapet i lagtinget utgår ett arvode samt övriga ersättningar i enlighet med vad som bestäms i arbetsordningen eller i en landskapslag. I arbetsordningen eller landskapslagen kan också bestämmas att ersättning i särskilda fall ska utgå till tidigare ledamöter under en begränsad period.

B 1 Lagtingsordning (2011:97)

Om pension för ledamöterna bestäms i en landskapslag.

Se LL (2015:25) om lagtingsledamöternas arvoden och kostnadsersättningar, 110 § AO (2015:87) samt LL (2010:7) om pensionskydd för ledamöter av lagtinget och landskapsregeringen.

10 §. Avbrott i samt befriande och skiljande från uppdraget som lagtingsledamot

En ledamot i lagtinget kan inte samtidigt inneha uppdrag som landshövding eller som ledamot av Finlands riksdag eller Europaparlamentet. Uppdraget som lagtingsledamot sköts då i stället av ledamotens ersättare.

Lagtinget kan på begäran av en lagtingsledamot bevilja denne befrielse från uppdraget som lagtingsledamot för en bestämd tid eller för den återstående mandattiden, om lagtinget anser att det finns en godtagbar orsak till detta.

Om en lagtingsledamot på ett väsentligt sätt och upprepade gånger försummar att sköta sitt uppdrag som lagtingsledamot eller genom en verkställbar dom har dömts till fängelse för ett uppsåtligt brott eller till straff för valbrott kan lagtinget genom ett beslut som har fattats med minst 20 röster skilja ledamoten från uppdraget antingen helt eller för en bestämd tid.

Ifall en ledamot avlider, förlorar sin valbarhet, avgår på grund av laga eller av lagtinget godkänt skäl eller förklaras ha förverkat sitt uppdrag, inträder ersättaren i hans eller hennes ställe.

Om lagtinget har beviljat en ledamot befrielse från att delta i lagtingsarbetet under en viss tid inträder ersättaren i ledamotens ställe. Detsamma gäller för den tid en ledamot avtjänar frihetsstraff.

I lagtingets arbetsordning finns närmare bestämmelser om avbrott i och skiljande från uppdraget som lagtingsledamot.

Se 108-109 §§ AO (2015:87).

11 §. Lagtingsledamöternas oberoende

Varje lagtingsledamot är skyldig att i sitt uppdrag handla som rätt och sanning bjuder. Ledamoten ska därvid iaktta lag och är inte bunden av andra bestämmelser.

12 §. Lagtingsledamöternas immunitet

En lagtingsledamot får inte förhindras att utöva sitt uppdrag som lagtingsledamot.

En lagtingsledamot får inte åtalas eller berövas sin frihet för åsikter som ledamoten yttrat i lagtinget eller för sitt beteende vid behandlingen av ett ärende om inte lagtinget samtyckt till åtgärden genom ett beslut som har fattats med minst 20 röster.

Om en lagtingsledamot har anhållits eller häktats, ska lagtingets talman genast underrättas om detta. En lagtingsledamot får inte utan lagtingets samtycke anhållas eller häktas före rättegång, om inte ledamoten av vägande skäl misstänks vara skyldig till ett brott för vilket det lindrigaste straffet enligt lag är fängelse i minst sex månader.

12a §. (2023/92) Tillämpligheten av vissa riksbestämmelser

Följande lagar ska med i denna lag angivna undantag tillämpas på lagtingets ledamöter på motsvarande sätt som de tillämpas på riksdagens ledamöter:

1) lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar (FFS 459/2015),

2) inkomstskattelagen (FFS 1535/1992),

3) strafflagen (FFS 39/1889).

Ändringar av de lagar som anges i 1 mom. ska gälla från tidpunkten för deras ikraftträdande i riket.

Hänvisningar i de lagar som anges i 1 mom. till riksmyndigheter ska inom lagtingets lagstiftningsbehörighet avse motsvarande åländska myndigheter.

Hänvisningar i de lagar som anges i 1 mom. till författningar ska på Åland avse motsvarande åländska författningar.

Närmare bestämmelser kan tas in i lagtingets arbetsordning.

13 §. (2015/66) Lagtingsledamöternas rätt att yttra sig

Varje ledamot av lagtinget och landskapsregeringen har rätt att i lagtinget fritt tala om alla angelägenheter som debatteras samt om behandlingen av dem om inte annat bestäms i denna lagtingsordning. Talmanskonferensen kan dock besluta om tidsbegränsningar av anföranden i enlighet med vad som närmare bestäms i lagtingets arbetsordning.

Se 68 § AO (2015:87).

14 §. (2015/66) Sättet att uppträda

Var och en av lagtingets ledamöter har ansvar för att i sitt uppdrag uppträda sakligt och värdigt och utan att kränka eller förolämpa andra. Om en lagtingsledamot bryter mot denna bestämmelse kan talmannen påpeka detta eller frånta ledamoten rätten att fortsätta tala. En lagtingsledamot som upprepade gånger bryter mot ordningen kan tilldelas en varning av lagtinget eller utestängas från lagtingets sammanträden för högst två veckor.

15 §. Jäv för lagtingsledamöter

En lagtingsledamot är jävig att delta i beredningen och beslutsfattandet i ärenden som gäller ledamoten personligen. I plenum får lagtingsledamoten dock delta i debatten i ett sådant ärende.

3 kap. Lagtingets organisation**16 §. Lagtingsåret (2023/92)**

Lagtinget sammankommer årligen till ett nytt lagtingsår vid den tidpunkt som lagtinget beslutar. Republikens president, eller på hans eller hennes vägnar landshövdingen, förklarar lagtinget öppnat. (2023/92)

Lagtingets arbete fortgår, med eller utan avbrott, enligt vad talmanskonferensen beslutar i enlighet med vad som närmare bestäms i lagtingets arbetsordning.

Det sista lagtingsåret under mandatperioden fortgår till dess republikens president eller på hans eller hennes vägnar landshövdingen, förklarat lagtingsåret avslutat. (2023/92)

17 §. (2023/92) Lagtingets talmän

Lagtinget väljer skilt för sig och inom sig för varje lagtingsår en talman och två vicetalmän. Val av talman och vicetalmän förrättas med slutna sedlar. I lagtingets arbetsordning finns närmare bestämmelser om val av talmännen.

Se 10 § AO (2015:87).

18 §. (2015/66) *Talmanskonferensen*

Talmanskonferensen består av talmannen, vicetalmännen och utskottsordförandena för de permanenta utskotten. De lagtingsgrupper som inte annars skulle vara representerade i talmanskonferensen har rätt att utse varsin ledamot, jämte ersättare, som med yttranderätt kan delta i talmanskonferensens möten. Ett utskotts viceordförande är ersättare för utskottets ordförande. (2023/92)

Talmanskonferensen fattar beslut i enlighet med vad som bestäms i lagtingets arbetsordning samt ger råd till talmannen om hur lagtingsarbetet ska ordnas och om förfarandet vid behandlingen av ärenden i lagtinget. Talmanskonferensen kan även överlämna lagförslag till lagtinget i ärenden som rör lagtingets organisation eller arbete eller Ålands delegation i Nordiska rådets organisation eller arbete.

Se 12 § AO (2015:87).

19 §. *Talmannens uppgifter*

Talmannen sammankallar plenum, föredrar ärendena i plenum och leder diskussionen samt övervakar att lag iakttas vid behandlingen av ärenden i lagtinget. I plenum deltar talmannen inte i diskussionen. Talmannen kan dock delta i omröstningar och val i lagtinget. Om talmannen är förhindrad att delta i plenum träder en vicetalmän i talmannens ställe.

Talmannen får inte vägra att ta upp ett ärende till behandling eller ett förslag till omröstning, utom i det fall att talmannen anser det strida mot lag eller mot ett beslut som lagtinget har fattat. Talmannen ska då uppge orsaken till vägran. Om lagtinget inte nöjer sig med talmannens förfarande, hänskjuts saken till lag- och kulturutskottet som utan dröjsmål ska avgöra om talmannen har förfarit riktigt.

Talmannen är ordförande för självstyrelsepolitiska nämnden och har uppgifter enligt 4 kap. i anslutning till regeringsbildningen. Talmannen har även uppgifter enligt självstyrelselagen.

Innan talmannen ingår en i 52 § självstyrelselagen för Åland avsedd överenskommelse med republikens president om utnämning av landshövding, ska talmannen inhämta lagtingsledamöternas åsikt i frågan. Talmannen kan i lagtinget anhängiggöra ett förfarande där lagtinget i plenum utser fem kandidater till posten som landshövding. (2015/66)

Se 11 § AO (2015:87).

20 §. (2015/66) *Självstyrelsepolitiska nämnden*

Lagtinget tillsätter för varje mandatperiod en självstyrelsepolitisk nämnd för behandling av frågor rörande Ålands författingsenliga ställning och externa relationer samt ärenden som gäller Europeiska unionen enligt vad som närmare bestäms i 9 kap. (2023/92)

Självstyrelsepolitiska nämnden består av talmannen, vicetalmännen samt minst två och högst sju ledamöter. Lagtinget väljer inom sig därtill ett nödvändigt antal ersättare. (2023/92)

Självstyrelsepolitiska nämnden kan vid behov avge ett yttrande till landskapsregeringen i ett ärende som hör till nämndens uppgiftsområde. Nämnden kan även besluta att ett sådant ärende ska tas upp till

debatt i plenum, varvid lagtinget dock inte fattar beslut i saken.

I lagtingets arbetsordning finns närmare bestämmelser om självstyrelsepolitiska nämnden. I arbetsordningen kan det också intas bestämmelser om att självstyrelsepolitiska nämnden ges i uppdrag att å lagtingets vägnar fatta beslut om ett förslag till motiverade yttranden i subsidiaritetsärenden.

Se 4 kap. AO (2015:87).

21 §. (2015/66) *Lagtingets utskott*

Lagtinget tillsätter för varje mandatperiod följande permanenta utskott:

- 1) lag- och kulturutskottet,
- 2) finans- och näringsutskottet och
- 3) social- och miljöutskottet. (2023/92)

Lagtinget ska även tillsätta ett justeringsutskott. På förslag av talmanskonferensen kan justeringsutskottet avskaffas.

Lagtinget kan dessutom tillsätta ytterligare utskott antingen för återstoden av en mandatperiod eller för att bereda särskilda ärenden. (2023/92)

Lagtinget kan på förslag av talmannen eller talmanskonferensen besluta om nyval av ett eller flera utskott.

Granskningsrapporter som i enlighet med 7 § landskapslagen (2013:25) om Landskapsrevisionen lämnas till lagtinget, översänds till finans- och näringsutskottet som fattar beslut om huruvida granskningsrapporterna ska genomgå behandling i plenum.

Finans- och näringsutskottet kan till den del lagtingets godkännande behövs, godkänna tjänstekollektivavtalen för landskapets tjänstemän.

I lagtingets arbetsordning finns närmare bestämmelser om utskotten.

Se 5 kap. AO (2015:87).

21a §. (2023/92) *Kanslikommissionen*

Lagtinget tillsätter för varje mandatperiod en kanslikommission. Kanslikommissionens sammansättning och uppgifter fastställs i lagtingets arbetsordning.

Se 85-86 §§ AO (2015:87).

22 §. *Andra organ och företrädare som lagtinget väljer*

Lagtinget väljer andra organ som behövs, enligt vad som bestäms i lagtingets arbetsordning.

Bestämmelser om hur lagtinget väljer företrädare i organ som bygger på internationella fördrag eller i andra internationella organ utfärdas vid behov i lagtingets arbetsordning.

Se 29 § AO (2015:87).

23 §. *Val av lagtingets organ*

Utskotten och övriga organ i lagtinget tillsätts under mandatperiodens första lagtingsår för hela mandatperioden, om inte något annat bestäms i lagtingets arbetsordning. På förslag av talmanskonferensen kan lagtinget besluta att nyval av samtliga medlemmar av ett utskott eller ett annat organ ska förrättas. (2023/92)

Lagtinget förrättar val av utskott och andra organ. Om lagtinget inte är enigt om ett val förrättas det enligt proportionellt valsätt, om annat inte bestäms i lagtingets arbetsordning.

Se 13 kap. AO (2015:87).

B 1 Lagtingsordning (2011:97)

4 kap. Regeringsbildningen**24 §. Regeringsbildning**

Innan lantrådet väljs förhandlar lagtingsgrupperna om regeringsprogrammet och landskapsregeringens sammansättning. Utifrån resultatet av dessa överläggningar meddelar talmannen vem som är lantråds-kandidat.

Om lantråds-kandidaten vid öppen omröstning i lagtinget har fått mer än hälften av de avgivna rösterna, väljs han eller hon till lantråd.

Får kandidaten inte den majoritet som krävs ska en ny kandidat ställas upp i samma ordning. Om inte heller den nya kandidaten får mer än hälften av de avgivna rösterna, ska valet av lantråd förrättas genom öppen omröstning i lagtinget. Den som då får flest röster blir vald. Fallor rösterna lika avgör lotten.

Övriga medlemmar i landskapsregeringen utnämns av talmannen i enlighet med förslag av den som valts till lantråd.

När landskapsregeringen utnämns och när dess sammansättning ändras på ett betydande sätt ska lagtinget vara sammankallat.

Se 105 § AO (2015:87).

25 §. Meddelande om regeringsprogrammet

Landskapsregeringen ska utan dröjsmål överlämna sitt program till lagtinget i form av ett meddelande. Samma förfarande ska iakttas när landskapsregeringens program eller sammansättning har ändrats på ett betydande sätt. (2015/66)

Lagtingets behandling av meddelandet avslutas med en omröstning vid vilken det för godkännande av regeringens program krävs mer än hälften av de avgivna rösterna. (2015/66)

Närmare bestämmelser om bland annat tidsgränser för regeringsbildningen kan intas i lagtingets arbetsordning.

Se 35 § AO (2015:87).

26 §. Ministrarnas bindningar

En medlem av landskapsregeringen får inte sköta en offentlig tjänst eller sådant annat uppdrag som kan inverka menligt på uppdraget som medlem i landskapsregeringen eller som kan äventyra förtroendet för lantrådets eller ministrernas verksamhet.

Lantrådet och varje minister ska utan dröjsmål efter utnämningen ge en för lagtinget avsedd redogörelse för bindningar som kan ha betydelse vid utövningen av verksamheten som medlem av landskapsregeringen. Närmare bestämmelser kan intas i lagtingets arbetsordning. (2015/66)

Se 44 § AO (2015:87).

27 §. Avsked för lantrådet, vicelantrådet och ministerrarna

Lagtinget beviljar på begäran lantrådet avsked varefter ett nytt lantråd ska utses enligt 24 och 25 §§. Ett nytt lantråd ska också utses om lantrådet avlidit eller blivit varaktigt förhindrad att handha sitt uppdrag. Lagtingets talman beviljar på begäran vicelantrådet eller en minister avsked. Talmannen ska också bevilja vicelantrådet eller en minister avsked på initiativ av lantrådet.

Talmannen ska även utan begäran bevilja medlemmarna av landskapsregeringen avsked, om lagtinget förklarat att lantrådet inte längre har lagtingets förtroende eller om lantrådet av andra skäl avgår.

Landskapsregeringens medlemmar ska handha sina uppdrag till dess nya medlemmar utsetts.

5 kap. Ärenden i lagtinget**28 §. Hur ärenden tas upp till behandling i lagtinget**

Ärenden kan tas upp i lagtinget på nedan angivna sätt. (2015/66)

Republikens president överlämnar genom landshövdingen en framställning eller ett meddelande i enlighet med självstyrelselagen. (2015/66)

Landskapsregeringen överlämnar ärenden till lagtinget i form av

- 1) ett lagförslag eller ett kompletterande lagförslag,
- 2) (2023/135) ett budgetförslag eller ett kompletterande budgetförslag,
- 2a) (2023/135) ett förslag till budgetpolitiska mål eller en framställning om extra anslag,
- 3) ett meddelande,
- 4) en berättelse,
- 5) en redogörelse,
- 6) en årsredovisning i enlighet med 25 § landskapslagen (1971:42) om Ålands landskapsregering eller
- 7) ett förslag som överlämnas till lagtinget i enlighet med annan lagstiftning. (2023/92)

Lantrådet eller landshövdingen överlämnar ett ärende till lagtinget i form av ett meddelande.

Självstyrelsepolitiska nämnden initierar en debatt i ett ärende enligt 20 § 3 mom. (2015/66)

Talmanskonferensen överlämnar ärenden till lagtinget i form av ett lagförslag som rör lagtingets organisation eller arbete eller som rör Ålands delegation i Nordiska rådets organisation eller arbete.

Lag- och kulturutskottet lämnar ett meddelande till lagtinget över sin granskning av lagligheten i landskapsregeringens handläggning av ärenden eller finans- och näringsutskottet lämnar ett meddelande till lagtinget över sin övervakning av landskapets finanser och hur budgeten iakttas. (2023/92)

En lagtingsledamot initierar ett ärende i lagtinget genom att väcka en motion. Lagtingsledamöterna har rätt att väcka

1) lagmotioner, som innehåller förslag om stiftande av en landskapslag eller laginitiativ till riksdagen,

2) anslutningsmotioner som innehåller förslag om stiftande av en landskapslag eller laginitiativ till riksdagen och som väcks senast den fjärde dagen efter att ett lagförslag eller förslag till laginitiativ till riksdagen antecknats för kännedom,

3) (2023/135) budgetmotioner, som innehåller förslag till anslag eller något annat beslut som ska tas upp i budgeten eller i en ändringsbudget, förslag om ändring av budgetpolitiska mål, framställning om extra anslag eller finansinitiativ till riksdagen samt

4) åtgärdsmotioner, som innehåller förslag om att lagberedning ska inledas eller att någon annan åtgärd vidtas av riksdagen, landskapsregeringen, självstyrelsepolitiska nämnden eller talmanskonferensen.

Den revisionsmyndighet som avses i 56 § 2 mom. överlämnar ärenden till lagtinget i form av berättelser. (2013/24)

I arbetsordningen kan bestämmelser intas om andra sätt att uppta ärenden i lagtinget.

Ett ärende återtas på samma sätt som det väckts om inte annat bestäms i denna lagtingsordning eller i lagtingets arbetsordning. I arbetsordningen finns närmare bestämmelser om lagtingets ärenden och behandlingen av dem. Bestämmelser om tidsgränser inom vilka motioner ska vara inlämnade kan utfärdas genom arbetsordningen.

Tidigare 6-7 mom. har blivit 7-8 mom. genom (2013/24).

Tidigare 2-3 mom. har blivit 3-4 mom. och tidigare 4-8 mom. har blivit 6-10 mom. genom (2015/66).

Tidigare 7-10 mom. har blivit 8-11 mom. genom (2023/92).

Se 7 kap AO (2015:87).

29 §. Medborgarinitiativ

Minst 1.000 personer som har rösträtt i lagtingsval har enligt vad som bestäms genom lagtingets arbetsordning rätt att överlämna ett initiativ till lagtinget om att en landskapslag ska stiftas, ändras eller upphävas.

Se 33 § AO (2015:87).

30 §. Folkomröstningar

Om rådgivande folkomröstningar bestäms särskilt i en landskapslag.

Se LL (1998:20) om förfarandet vid rådgivande kommunala folkomröstningar.

31 §. Beredningen av ärenden

Landskapsregeringens lagförslag, budgetförslag, förslag till budgetpolitiska mål och förslag till framställning om extra anslag, landskapets årsredovisning, talmanskonferensens lagförslag, lagtingsledamöternas motioner, revisionsmyndighetens berättelser samt medborgarinitiativ ska remitteras till ett utskott där de genomgår en beredning före den slutliga behandlingen i plenum. (2023/135)

Ett ärende som gäller lagtingets bifall till ikraftträdande av en internationell förpliktelse ska talmannen utan dröjsmål översända till landskapsregeringen för ett yttrande som bör föreligga när ärendet remitteras till ett utskott om inte talmannen, om möjligt efter att ha hört talmanskonferensen, i ett enskilt ärende beslutat att ett yttrande inte är nödvändigt. Landskapsregeringen ska behandla ett sådant ärende i skyndsam ordning. Lagtinget kan besluta att ett ärende som gäller lagtingets bifall till ikraftträdande av en internationell förpliktelse istället ska remitteras till självstyrelsepolitiska nämnden. (2015/66)

Bestämmelser om beredningen av övriga ärenden finns i lagtingets arbetsordning.

Se 9 kap. AO (2015:87).

32 §. (2023/92) Utskottens behandlingstväng

Utskotten ska avge betänkanden i de ärenden som har remitterats till dem och som inte har återkallats. Något betänkande behöver dock inte avgas i ett ärende om ärendet inte hinner behandlas före utgången av mandatperioden.

33 §. Behandlingen i plenum

Förslag till en landskapslag, förslag som gäller lagtingets bifall till ikraftträdandet av internationella avtal samt förslag till lagtingets arbetsordning tas upp till två behandlingar i plenum. Detsamma gäller lagtingets utlåtande i enlighet med självstyrelselagens 12 § 2 mom. (2015/66)

I den första behandlingen av förslaget föredras och debatteras utskottets betänkande, varefter lagtinget fattar beslut om förslagets innehåll. I den andra behandlingen som hålls tidigast andra dagen efter det att den första behandlingen har avslutats, beslutar lagtinget om förslaget ska godkännas eller förkastas.

Övriga ärenden tas upp till en enda behandling i plenum.

Se 10 kap. AO (2015:87).

34 §. (2015/66) Beslut i plenum

Beslut i plenum fattas med majoritet av de avgivna rösterna, om inte något annat bestäms särskilt. Vid lika röstetal avgör talmannens röst utom vid val då valet avgörs genom lottnings. Närmare bestämmelser om röstningsförfarandet finns i lagtingets arbetsordning.

Se 79-81 §§ AO (2015:87).

35 §. Kvalificerad majoritet

Lagtingets beslut om ändring eller upphävande av eller avvikelser från bestämmelserna i självstyrelselagen för Åland och i jordförvärvslagen för Åland ska vid ärendets andra behandling omfattas av minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

I en landskapslag kan det bestämmas att ändring och upphävande av eller avvikelser från landskapslagen ska omfattas av minst två tredjedelar av de avgivna rösterna. En sådan landskapslag antas i samma ordning som i 1 mom.

Om en landskapslag har antagits med kvalificerad majoritet ska detta framgå av lagen.

36 §. (2015/66) Misstroendeyrkande

Minst fem lagtingsledamöter kan framställa ett skriftligt yrkande på att lagtinget ska förklara att lantrådet saknar lagtingets förtroende. För godkännande av ett yrkande om misstroende krävs minst 16 röster. I lagtingets arbetsordning finns närmare bestämmelser om behandlingen av misstroendeyrkanden.

Se 43 § AO (2015:87).

37 §. Spörsmål

Minst fem lagtingsledamöter kan framställa ett skriftligt spörsmål riktat till landskapsregeringen i ett ärende som faller inom landskapsregeringens behörighet. Spörsmålet ska besvaras på det sätt som närmare bestäms i lagtingets arbetsordning. Lagtinget kan efter avslutad diskussion fatta beslut om att uppmåna landskapsregeringen att vidta åtgärder.

38 §. Frågor och debatter

En ledamot har rätt att i lagtinget ställa en skriftlig fråga till landskapsregeringen eller en medlem i landskapsregeringen i en angelägenhet inom landskapsregeringens ansvarsområde. Dessutom har ledamöterna möjlighet att vid särskilda frågestunder ställa frågor

B 1 Lagtingsordning (2011:97)

till landskapsregeringen i angelägenheter inom landskapsregeringens ansvarsområde. (2015/66)

Debatter om aktuella frågor kan ordnas i plenum på beslut av talmanskonferensen. En sådan debatt kan även ordnas som en allmänpolitisk debatt. Talmanskonferensen kan även besluta att en debatt ska hållas i vilken enbart en del av lagtingets ledamöter får delta. I en sådan debatt ska lagtingsgrupperna behandlas lika.

Lagtinget fattar inte beslut med anledning av frågor och debatter.

Närmare bestämmelser om frågor, frågestunder och debatter finns i lagtingets arbetsordning.

Se 39-41 §§ AO (2015:87).

39 §. Lantrådets förtroendefråga

Lantrådet har rätt att i samband med behandlingen av ett ärende skriftligen meddela lagtinget att ärendets avgörande på ett visst sätt innebär att lantrådet anser sig sakna lagtingets förtroende. Om ett sådant avgörande träffas ska landskapsregeringen avgå.

40 §. Lantrådets och ministrarnas rätt att vara närvarande och delta i debatten

Medlemmarna i landskapsregeringen har rätt att vara närvarande och delta i debatten i plenum.

41 §. (2015/66) Landshövdingens rätt att vara närvarande och att yttra sig

Landshövdingen har rätt att vara närvarande vid plenum och att yttra sig i frågor som berör förhållandet mellan Åland och Finland.

42 §. (2023/92) Fortsatt behandling av ärenden

Har behandlingen av ett ärende inte slutförts under ett lagtingsår fortsätter den under följande lagtingsår om inte lagtingsval har förrättats däremellan.

43 §. Godkännande av tjänstekollektivavtal

I arbetsordningen kan det intas bestämmelser om att ett utskott ges i uppdrag att följa landskapsregeringens förhandlingar om tjänstekollektivavtal för landskapets tjänsteinnehavare och till den del lagtingets godkännande är behövligt, godkänna avtalet. Ett sådant utskott kan understålla lagtinget sitt beslut i ärendet för fastställelse.

Närmare bestämmelser kan intas i lagtingets arbetsordning.

Se 21 § AO (2015:87).

6 kap. Information och offentlighet**44 §. Lagtingets rätt att få information**

Lagtinget har rätt att av landskapsregeringen, dess underlydande myndigheter och tjänstemän få de upplysningar som behövs för behandlingen av ett ärende. Den som saken gäller ska se till att utskott eller andra lagtingsorgan utan dröjsmål får handlingar och andra upplysningar som de behöver.

Ledamöter som fått del av information enligt denna paragraf ska iaktta den sekretess som är påkallad av lag och av vad berört organ i varje enskilt fall efter att ha hört landskapsregeringen beslutar. (2015/66)

Se även 54 § AO (2015:87).

45 §. Lantrådets upplysning (2023/92)

Lantrådet eller en minister som lantrådet utser kan ge lagtinget upplysningar i aktuella frågor. Lagtinget fattar inte beslut med anledning av upplysningar.

Se 38 § AO (2015:87).

46 §. Offentligheten i lagtingets verksamhet

Lagtingets plenum är offentliga, om inte lagtinget av synnerligen vägande skäl beslutar något annat i ett enskilt ärende.

Utskottens sammanträden är inte offentliga om inte annat beslutas i lagtingets arbetsordning. Utskottens betänkanden och utlåtanden samt till dem bifogade handlingar blir offentliga när de justerats. (2015/66)

Lagtinget publicerar lagtingshandlingarna enligt vad som närmare bestäms i lagtingets arbetsordning.

Se 60 och 83 §§ AO (2015:87).

47 §. Meddelande om fattade beslut

I lagtingets arbetsordning finns bestämmelser om meddelanden om de beslut som lagtinget har fattat.

Se 82 § AO (2015:87).

7 kap. Lagtingsgrupper**48 §. (2015/66) Lagtingsgrupper**

Lagtingsledamöter kan komma överens om att samverka som en lagtingsgrupp i lagtinget. Lagtingsgrupperna har status som juridisk person. Närmare bestämmelser om lagtingsgrupperna kan intas i arbetsordningen.

Se 107 § AO (2015:87).

8 kap. Finanserna**49 §. Skatter och avgifter**

Om landskapet tillkommande tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt samt landskapet tillkommande närings- och nöjesskatter bestäms genom en landskapslag, som ska innehålla bestämmelser om grunderna för skattskyldigheten och skattens storlek samt om de skattskyldigas rättsskydd.

Bestämmelser om avgifter samt om de allmänna grunderna för storleken av avgifter för åländska myndigheters prestationer, tjänster och övriga verksamheter ska utfärdas genom landskapslag.

Landskapsskattelag (1993:58) och LL (1993:27) om grunderna för avgifter till landskapet.

50 §. Upplåning och säkerheter

Lån kan upptas endast med lagtingets samtycke. Av samtycket ska de nya lånens eller skuldens maximala belopp framgå.

Landskapsregeringen får bevilja borgen och garanti endast med lagtingets samtycke.

51 §. Budgeten

Lagtinget beslutar om Ålands budget för ett kalenderår i sänder (*finansår*). Landskapsregeringens förslag till en budget samt ett förslag till en landskapslag som ansluter sig till budgeten ska överlämnas till lagtinget vid en tidpunkt som anges i en landskapslag.

Om lagtinget inte har beslutat om budgeten före finansårets början ska landskapsregeringens förslag till budget gälla tills lagtinget fattat beslut om budgeten.

Budgeten publiceras i Ålands författningssamling.
Se 12 § LL (2012:69) om landskapets finansförvaltning.

51a §. (2023/135) *Budgetpolitiska mål*

Lagtinget kan besluta om budgetpolitiska mål för landskapets verksamhet för en viss tid efter det följande finansåret.

52 §. (2023/135) *Ändringsbudget och kompletterande budgetförslag*

Om det finns behov av att ändra landskapets budget ska landskapsregeringen överlämna ett förslag till ändringsbudget till lagtinget. Landskapsregeringen kan även överlämna ett kompletterande budgetförslag.

Bestämmelser som begränsar antalet förslag till ändringsbudget under ett finansår kan intas i landskapslag.

Se 14 § LL (2012:69) om landskapets finansförvaltning.

53 §. *Budgetens innehåll*

I Ålands budget ingår de årliga inkomsterna och anslag för de årliga utgifterna. Vidare anges ändamålen för anslagen och övriga budgetmotiveringar. Bestämmelser om att budgeten får innehålla inkomstpöster eller anslag som motsvarar skillnaden mellan inkomster och utgifter som står i direkt samband med varandra, kan intas i en landskapslag. (2023/92)

2 mom. upphävt (2023/135).

Sådana inkomstpöster och anslag som motsvarar inkomster och utgifter som har samband med varandra kan, på det sätt som anges genom en landskapslag, tas in i budgeten för flera finansår.

De allmänna grunderna för landskapets affärsverks verksamhet och ekonomi bestäms genom landskapslag. Inkomstpöster och anslag som gäller affärsverken tas in i budgeten endast till den del det anges i landskapslag. I samband med behandlingen av budgeten godkänner lagtinget de centrala målen för affärsverkens tjänster och övriga mål för verksamheten. (2015/66)

54 §. *Anslag i budgeten*

Anslag tas upp i budgeten som fasta anslag, raman-slag eller reservationsanslag. (2023/135)

Ramanslag och reservationsanslag får överföras till ett senare finansår och ramanslag får överskridas enligt vad som bestäms genom landskapslag. Fasta anslag och reservationsanslag får inte överskridas och fasta anslag får inte överföras, om detta inte har tillåtits genom landskapslag. (2023/135)

Ett anslag får inte användas på något annat sätt än det som anges i budgeten. Genom landskapslag kan dock tillåtas att ett anslag används på ett annat sätt som har nära samband med dess ändamål. (2023/135)

I budgeten kan beviljas en till beloppet och ändamålet avgränsad fullmakt att under finansåret ingå förbindelser om utgifter för vilka anslag tas in i budgeterna för de följande finansåren. (2012/71)

Se 10 § LL (2012:69) om landskapets finansförvaltning.

55 §. *Fonder utanför budget*

Om det är ändamålsenligt för skötseln av en bestående uppgift kan lagtinget bestämma att en fond ska inrättas utanför landskapets budget genom en landskapslag.

För att ett förslag till en landskapslag om inrättande av en fond utanför budgeten eller om väsentlig utvidgning av en sådan fond eller dess ändamål ska godkännas krävs i lagtinget minst två tredjedelars majoritet av de avgivna rösterna.

56 §. (2013/24) *Övervakning och revision av finanserna*

Lagtinget övervakar landskapets finanser och hur budgeten iakttas.

Under lagtinget finns en oberoende revisionsmyndighet som svarar för revisionen av landskapets finanser och iakttagandet av budgeten. Närmare bestämmelser om revisionsmyndighetens ställning och uppgifter utfärdas genom landskapslag.

Se LL (2013:25) om landskapsrevisionen.

57 §. (2012/71) *Ålands egendom*

Fast egendom som tillhör landskapet kan överlåtas endast med lagtingets samtycke eller enligt vad som bestäms genom landskapslag.

Se 24 § LL (2012:69) om landskapets finansförvaltning.

9 kap. Internationella förhållanden

58 §. *Behörighet i internationella frågor*

Lagtinget ger sitt bifall till ikraftträdandet av internationella avtal i den ordning som gäller för behandlingen av förslag till landskapslagar i enlighet med vad som närmare bestäms i arbetsordningen. (2015/66)

Landskapsregeringen svarar i enlighet med självstyrelselagen för medverkan i förhandlingar om internationella förpliktelser samt i beredning av beslut som fattas i Europeiska unionen. Landskapsregeringen beslutar om åtgärder som hänför sig till dem om inte beslutet kräver godkännande av lagtinget.

Lagtinget deltar i beredningen av beslut som fattas i Europeiska unionen enligt vad som sägs i denna lagtingsordning.

59 §. (2023/92) *Lagtingets deltagande i beredningen av ärenden som gäller Europeiska unionen*

Landskapsregeringen ska utan dröjsmål informera lagtinget om sin syn på förslag till rättsakter, fördrag eller andra ärenden som bereds inom Europeiska unionens institutioner då förslaget är av intresse för Åland. Landskapsregeringen ska sedan den fått kännedom om ett sådant förslag utan dröjsmål sända förslaget till lagtinget genom en skrivelse så att lagtinget kan ta ställning till det. Förslaget behandlas i självstyrelsepolitiska nämnden eller i ett utskott i enlighet med vad som sägs i lagtingets arbetsordning.

Talmanskonferensen kan besluta att ett sådant ärende också ska tas upp till debatt i plenum, varvid lagtinget dock inte fattar beslut i saken.

Landskapsregeringen ska ge självstyrelsepolitiska nämnden eller det utskott som behandlar ärendet information om ärendets behandling i statsrådet samt

B 2 Arbetsordning (2015:87)

i mån av möjlighet om behandlingen i Europeiska unionen. Självstyrelsepolitiska nämnden eller utskottet kan höra Finlands regeringsrepresentanter i dessa ärenden.

Självstyrelsepolitiska nämnden eller ett utskott kan ge landskapsregeringen ett yttrande med anledning av en utredning eller information som avses i denna paragraf.

Se 8 kap. AO (2015:87).

60 §. Lagtingets rätt att få information i internationella frågor

Självstyrelsepolitiska nämnden och lagtingets behöriga utskott ska på begäran och även annars vid behov få en utredning av landskapsregeringen om frågor som gäller de framställningar som landskapsregeringen i enlighet med självstyrelselagen gjort hos en behörig myndighet i fråga om förhandlingar om fördrag och andra internationella förpliktelser. Detsamma gäller om förhandlingar angående fördrag och andra internationella förpliktelser i fråga om angelägenheter som faller inom landskapets behörighet och där landskapsregeringen enligt självstyrelselagen ska få underrättelse om eller tillfälle att delta i förhandlingar.

Självstyrelsepolitiska nämnden och utskotten kan ge landskapsregeringen ett utlåtande med anledning av en utredning eller information som avses ovan.

Om landskapsregeringens yttranden över presidentens begäran om lagtingets bifall till ikraftträdande av en internationell förpliktelse bestäms i 31 §.

61 §. (2015/66) Lagtingets deltagande i parlamentens subsidiaritetskontroll

Bestämmelser om hur beslut fattas om lagtingets ståndpunkt huruvida ett utkast till en lagstiftningsakt från Europeiska unionens kommission är förenligt med subsidiaritetsprincipen finns i 20 § samt i lagtingets arbetsordning.

Se 47 § AO (2015:87).

62 §. Sekretess

Medlemmarna i självstyrelsepolitiska nämnden eller i ett utskott som deltar i behandlingen av ärenden som gäller Europeiska unionen ska iakttä den sekretess som är påkallad av att rikslagstiftningen gäller för sekretess och handlingars offentlighet i frågor som avses i 9a kap. självstyrelselagen.

I fråga om sekretess för andra än i 1 mom. avsedda ärenden gäller vad utskottet i varje enskilt fall efter att ha hört landskapsregeringen beslutar.

10 kap. Närmare bestämmelser om lagtinget**63 §. Lagtingets arbetsordning samt reglementen och instruktioner**

Närmare bestämmelser om förfarandet i lagtinget samt om lagtingets organ och lagtingsarbetet utfärdas i lagtingets arbetsordning. Arbetsordningen ska godkännas i plenum i den ordning som gäller för behandling av förslag till landskapslagar samt publiceras i Ålands författningssamling.

Lagtinget kan innan lagtingsordningen trätt i kraft på förslag av talmanskonferensen och i den ordning som föreskrivs i 1 mom. godkänna en ny arbetsord-

ning. Arbetsordningen kan dock inte träda i kraft innan lagtingsordningen träder i kraft.

Lagtinget kan utfärda reglementen för lagtingets interna förvaltning, för val som lagtinget förrättat och för annan detaljerad reglering av lagtingsarbetet. Dessutom kan lagtinget anta instruktioner för de organ som det utser.

11 kap. Särskilda bestämmelser (2015/66)**64 §. (2015/66) Ändringar av lagtingsordningen**

Beslut om ändring eller upphävande av eller avvikelser från bestämmelser i denna lagtingsordning ska vid ärendets andra behandling omfattas av minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

Ikraftträdandebestämmelse (2013/24):

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2013.

En oberoende revisionsmyndighet som avses i 56 § 2 mom. ska inrättas senast den 1 juli 2013. Till den del bestämmelsen i 31 § 1 mom. avser landskapets årsredovisning tillämpas den första gången när det gäller årsredovisningen för finansåret 2014.

Ikraftträdandebestämmelse (2023/135):

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.

När det gäller landskapets budget för 2024 tillämpas lagens 54 § 1–3 mom. i den lydelse de har innan denna lag träder i kraft, dock så att ramanslag ändå kan intas i budgeten genom en ändringsbudget.

B 2 Arbetsordning (2015:87) för Ålands lagting**1 kap. Lagtingsåret****1 §. Lagtingsårets början**

Lagtinget sammanträder årligen till ett nytt lagtingsår i enlighet med vad lagtinget beslutat enligt lagtingsordningen. Den ledamot som längst innehaft ett uppdrag som ledamot av lagtinget (*ålderstalmannen*) ska då inta talmannens plats. Har två eller flera varit ledamöter i lagtinget lika lång tid förs ordet av den till åren äldste av dem. Under ledning av ålderstalmannen förrättas valet av en talman samt därefter var för sig val av en första och en andra vicetalmann. (2023/96)

Efter talmansvalet hålls en gudstjänst varefter lagtinget, på en tid som landshövdingen tillkännager, samlas i plenisalen där republikens president eller på hans eller hennes vägnar landshövdingen, förklarar lagtinget öppnat. Talmannen besvarar öppningstalet på lagtingets vägnar.

2 §. Fullmaktsgranskningar

Senast klockan 15.00 den sista vardagen före mandatperiodens första plenum granskar lagtingsdirektören lagtingsledamöternas fullmakter för godkännande. Vid granskningen av en fullmakt undersöks att den är utfärdad av en behörig myndighet i föreskriven form. (2023/96)

En förteckning upprättas över de lagtingsledamöter vars fullmakter godkänts. Lagtingets första plenum

under mandatperioden börjar med namnupprop enligt förteckningen. (2023/96)

Lagtingsdirektören granskar också senare uppvisade fullmakter. Innan en lagtingsledamot tillträder sitt uppdrag ska hon eller han visa upp sin granskade och godkända fullmakt för talmannen som ska meddela detta i plenum.

Har en ledamots fullmakt inte blivit godkänd kan lagtinget pröva om hon eller han ändå får inträda i lagtinget. Om det görs en anmärkning mot en ledamots behörighet ska lagtinget pröva ärendet förutsatt att inte samma anmärkning över valet redan har anförts genom besvär eller besvär ännu kan anföras hos Ålands förvaltningsdomstol i enlighet med vallagen (2019:45) för Åland. (2023/96)

3 §. *Platsen för plenum*

Lagtinget sammanträder i lagtingets plenisal i Självstyrelsegården i Mariehamn. Presidiet kan av särskilda skäl besluta om en annan sammanträdesplats.

4 §. *Sittordningen i plenisalen*

I plenisalen är ledamöterna placerade enligt grupp-tillhörighet. Talmanskonferensen fattar närmare beslut om sittordningen. När lagtinget sammanträder första gången efter ett lagtingsval tar de ledamöter som har uppvisat en godkänd fullmakt dock plats i plenisalen enligt en alfabetisk ordning till dess talmanskonferensen beslutat om sittordningen.

5 §. *Lagtingets arbetsperioder*

Lagtingets arbete fortgår med eller utan avbrott enligt vad talmanskonferensen beslutar till dess följande lagtingsår vidtar. (2023/96)

Om det anses nödvändigt ska presidiet sammankalla lagtinget till plenum under en tid då lagtinget annars inte sammanträder.

I kapitel 10 finns bestämmelser om tiden för plenum.

6 §. (2023/96) *Lagtingets avslutning*

Det sista lagtingsåret under mandatperioden fortgår till dess republikens president eller på presidentens vägnar landshövdingen förklarar arbetet avslutat för mandatperioden.

Avslutningen av lagtinget hålls på den tid som landshövdingen tillkännager. Efter en gudstjänst samlas lagtinget i plenisalen där talmannen framför lagtingets hälsning varefter republikens president eller på presidentens vägnar landshövdingen förklarar lagtinget avslutat för mandatperioden.

2 kap. *Upplösningar och nyval*

7 §. *Närmare bestämmelser om lagtingets upplösning*

Talmannen eller lantrådet kan väcka förslag om att lagtinget ska upplösa sig. Förslaget ska vara skriftligt och innehålla en motivering.

Ett förslag till upplösning av lagtinget ska utan dröjsmål meddelas lagtinget för kännedom. Om lagtinget inte är samlat för plenum när ett förslag till upplösning har inlämnats ska talmannen utan dröjsmål sammankalla lagtinget till plenum.

Lagtinget fattar i enlighet med lagtingsordningen beslut om ett förslag till upplösning tidigast den tredje

dagen och senast den tionde dagen efter det att förslaget antecknats för kännedom. Förslaget måste omfattas av minst 20 ledamöter.

8 §. *Information om lagtingets upplösning*

En annons om lagtingets upplösning och förordnande om nyval ska publiceras i minst en lokal tidning med allmän spridning i landskapet och samtidigt meddelas landskapsregeringen som ska vidta åtgärder för nyval av lagtinget.

Om nyval efter upplösning av lagtinget stadgas i [landskapslagen om lagtingsval och kommunalval].

LL om lagtingsval och kommunalval har upphävts. Beträffande nyval, se 115 § i Vallag (2019:45) för Åland.

9 §. *Plenum efter nyval*

Om lagtinget har upplösts och nyval har förrättats ska lagtinget samlas till plenum den första vardagen efter 14 dagar räknat från valdagen.

3 kap. *Talmännen och talmanskonferensen*

10 §. *Val av talman och vicetalmän*

Vid mandatperiodens första plenum väljer lagtinget en talman samt en första och en andra vicetalman enligt 1 §. Ett meddelande om valets utgång ska utan dröjsmål sändas till landskapsregeringen och landshövdingen. (2023/96)

De nyvalda talmännen avger följande högtidliga försäkran innan de börjar sköta sitt uppdrag:

”Jag N.N. försäkrar att jag som talman efter all min förmåga ska upprätthålla den rätt, som enligt självstyrelselagen och grundlagen tillkommer Åland och dess befolkning.”

Om talmannen eller en vicetalman avlider eller avgår från sitt uppdrag under lagtingsåret ska en ny talman eller vicetalman väljas utan dröjsmål. (2023/96)

11 §. *Talmannen och presidiet*

Talmannen leder lagtingets arbete tillsammans med talmanskonferensen på det sätt som bestäms i lagtingsordningen och arbetsordningen. Talmannen och vicetalmännen bildar tillsammans lagtingets presidium.

Om talmannen eller en vicetalman är förhindrad att sköta sitt uppdrag kan en tillfällig talman eller vicetalman väljas på förslag av talmanskonferensen.

Om både talmannen och vicetalmännen är tillfälligt förhindrade att sköta talmansuppdraget vid plenum förs ordet av den utskottsordförande som under längst tid varit ledamot i lagtinget och som är närvarande i plenum. I ett sådant fall föredras endast ärenden för kännedom samt meddelas tiden för följande plenum och lagtinget fattar inte beslut i andra ärenden om inte särskilt tvingande skäl ger anledning till något annat.

Om talmannen vägrat uppta en väckt fråga eller framställa ett omröstningsförslag eller om lagtinget i något annat fall inte nöjer sig med talmannens förfarande hör det till lag- och kulturutskottets uppgifter att skilja mellan lagtinget och dess talman. En ledamot kan i lagtinget väcka förslag om att ett sådant ärende ska hänskjutas till lag- och kulturutskottet. Beslut om att hänskjuta ärendet till utskottet fattas med enkel majoritet.

B 2 Arbetsordning (2015:87)

12 §. Talmanskonferensens uppgifter

Talmanskonferensen har till uppgift att

1) föreslå ändringar i lagtingsordningen, arbetsordningen eller andra bestämmelser som rör lagtingets eller Ålands delegation i Nordiska rådets organisation eller arbete,

2) avge yttranden till berört utskott över sådana ändringar i lagtingsordningen, arbetsordningen och Ålands delegation i Nordiska rådets organisation eller arbete som en ledamot eller någon annan tagit initiativ till,

3) planera tidtabellen för verksamheten under lagtingsåret,

4) väcka förslag om tillsättande av sådana ytterligare utskott som avses i lagtingsordningen samt avge förslag till lagtinget om avskaffande av justeringsutskottet för återstoden av mandatperioden,

5) utfärda anvisningar om lagtingsledamöternas anmälningar om bindningar och annan motsvarande praxis i frågor som rör ställningen som lagtingsledamot,

6) fatta beslut i enlighet med 38 § om lantrådets upplysning,

7) fatta beslut i enlighet med 84 § om justering,

8) fatta beslut om när och på vilka villkor gruppanföranden är tillåtna samt

9) (2023/96) tillsätta en arbetsgrupp vars uppgift är att arbeta för att alla ledamöter i lagtinget ska ha samma förutsättningar att utöva sitt uppdrag samt

10) i övrigt lägga fram förslag till och utfärda anvisningar om hur lagtingsarbetet ska ordnas.

Om ett ärende som nämns i 1 mom. är så brådskande att det inte hinner föredras för talmanskonferensen, avgör talmannen det temporärt på föredragning av lagtingsdirektören. Ärendet tas därefter upp vid nästa möte i talmanskonferensen.

Talmanskonferensen är vidare ett rådgivande organ i följande ärenden som hör till talmannens ansvarsområden:

1) förslag om till vilket utskott ett ärende ska remitteras för beredning och vilket eller vilka utskott som ska yttra sig om ärendet,

2) förslag om ett meddelande från landskapsregeringen ska hänskjutas till ett utskott eller inte samt

3) förslag om vid vilket plenum ett ärende ska behandlas.

Vid lika röstetal i talmanskonferensen är talmanens röst utslagsgivande.

Tidigare 1 mom. 9 p. har blivit 1 mom. 10 p. genom (2023/96).

4 kap. Självstyrelsepolitiska nämnden**13 §. (2023/96) Självstyrelsepolitiska nämndens sammansättning**

I början av en mandatperiod beslutar lagtinget på förslag av presidiet om det antal ledamöter och ersättare som ska väljas till självstyrelsepolitiska nämnden.

Talmannen är nämndens ordförande, första vicetalmannen är nämndens första viceordförande och andra vicetalmannen är nämndens andra viceordförande.

14 §. Självstyrelsepolitiska nämndens möten

Nämnden sammanträder så ofta ärendena det fordrar. Anhåller landskapsregeringen eller minst tre av

nämndens ledamöter att nämnden ska sammanträda för en viss fråga ska nämnden sammankallas utan dröjsmål.

Vid självstyrelsepolitiska nämndens sammanträden förs ett kortfattat protokoll. Nämnden är beslutförför när två tredjedelar av medlemmarna är närvarande.

I övrigt tillämpas i tillämpliga delar samma regler som för utskottens möten.

15 §. Yttranden från självstyrelsepolitiska nämnden

Nämnden kan på eget initiativ avge yttranden i enlighet med lagtingsordningen. Lagtinget, utskotten och landskapsregeringen har dessutom rätt att begära yttranden från nämnden i frågor som hör till nämndens ansvarsområde. Nämnden kan också i en sådan fråga i lagtinget och landskapsregeringen väcka ett förslag om ett uttalande eller en åtgärd.

16 §. Förnyad behandling i självstyrelsepolitiska nämnden

Blir självstyrelsepolitiska nämndens förslag till ett uttalande eller en åtgärd inte oförändrat godkänt av lagtinget ska ärendet överlämnas till förnyad behandling i nämnden, varefter det upptas till slutligt avgörande i plenum.

5 kap. Utskotten**17 §. Utskottens ansvarsområden**

När ett beslut fattas om till vilket utskott ett ärende ska remitteras för beredning och vilket eller vilka utskott som ska yttra sig om ett ärende, ska hänsyn tas både till de i 18–20 §§ angivna riktlinjerna i fråga om utskottens huvudsakliga ansvarsområden samt till utskottens arbetssituation.

Till utskottens ansvar hör, förutom de ärenden som remitterats till utskotten, även att hålla sig informerade om aktuella EU-ärenden som faller inom respektive utskotts ansvarsområde.

Landskapsregeringen bör hos respektive utskott förankra övergripande frågor som gäller public service, spelmonopol samt postverksamhet.

18 §. Lag- och kulturutskottets ansvarsområde

Till lag- och kulturutskottets ansvarsområde hör att bereda:

1) förslag om eller bifall till ändring eller upphävande av eller avvikelser från självstyrelselagen eller jordförvärvslagen för Åland,

2) ärenden som enligt lagtingsordningen kräver kvalificerad majoritet,

3) lagförslag angående:

a) självstyrelsens grunder, lagtinget samt landskaps- och kommunalförvaltningen,

b) allmän ordning och säkerhet,

c) utbildning, kultur och idrott,

d) media,

e) övriga ärenden som inte remitterats till ett annat utskott och

f) övriga ärenden som remitterats till utskottet samt

4) bifall till ikraftträdandet av sådana internationella avtal som hör till utskottets ansvarsområde, som är övergripande eller som inte kan hänföras till något annat utskotts ansvarsområde.

Lag- och kulturutskottet granskar lagligheten i landskapsregeringens handläggning av ärenden. (2023/96)

Utskottet har för uppgiften rätt att av myndigheter och andra som de granskar få de upplysningar utskottet behöver för att sköta sin granskning. (2023/96)

Utskottet har rätt att på eget initiativ ta upp ett ärende till granskning i enlighet med denna paragraf. Andra utskott och varje lagtingsledamot får hos lag- och kulturutskottet skriftligen väcka frågor om landskapsregeringens tjänsteutövning eller handläggningen av regeringsärenden. (2023/96)

Lag- och kulturutskottet ska underrätta lagtinget om relevanta iakttagelser vid granskningen. (2023/96)

19 §. Social- och miljöutskottets ansvarsområde

Till social- och miljöutskottets ansvarsområde hör att bereda:

- 1) lagförslag angående
 - a) sociala frågor och sysselsättning,
 - b) hälso- och sjukvård,
 - c) hyra och arrende,
 - e) natur- och miljöfrågor, jakt och friluftsliv samt
 - f) övriga ärenden som remitterats till utskottet och
- 2) bifall till ikraftträdandet av sådana internationella avtal som hör till utskottets ansvarsområde.

Det har aldrig funnits någon punkt l d) i denna paragraf.

20 §. Finans- och näringsutskottets ansvarsområde

Till finans- och näringsutskottets ansvarsområde hör att bereda:

- 1) landskapsregeringens förslag till budget, kompletterande budgetförslag, förslag till tilläggsbudget samt budgetmotioner,
- 2) förslag till framställningar om extra anslag samt förslag till bemyndiganden att bevilja landskapsgarantier och andra ekonomiska åtaganden,
- 3) revisionsberättelser som lämnats till lagtinget samt granskningsrapporter i enlighet med 21 § lagtingsordningen,
- 4) lagförslag som förutsätter ett anslag i landskapets budget och som föreslås träda i kraft enligt självstyrelselagens 20 § varvid finans- och näringsutskottet kan inhämta ett utlåtande från ett annat berört utskott som företar en sakbehandling i ärendet,
- 5) lagförslag angående:
 - a) näringarna och stöd till näringslivet,
 - b) skatter och avgifter,
 - c) byggande, expropriation och fysisk planering,
 - d) infrastruktur samt
 - e) övriga ärenden som remitterats till utskottet och
- 6) bifall till ikraftträdandet av sådana internationella avtal som hör till utskottets ansvarsområde.

Utskottet har även de uppgifter som regleras i 21 § samt i lagtingsordningens 21 § 5-6 mom.

Finans- och näringsutskottet handhar för lagtingets räkning den i 56 § i lagtingsordningen angivna uppgiften att övervaka landskapets finanser och hur budgeten iaktas. (2023/96)

Finans- och näringsutskottet har för uppgiften rätt att av myndigheter och andra som de övervakar få de

upplysningar utskottet behöver för sin granskning. (2023/96)

Utskottet har rätt att på eget initiativ ta upp ett ärende till granskning i enlighet med denna paragraf. Andra utskott och varje lagtingsledamot får hos finans- och näringsutskottet skriftligen väcka frågor om landskapsregeringens handläggning av finanserna. (2023/96)

Finans- och näringsutskottet ska underrätta lagtinget om relevanta iakttagelser vid övervakningen. (2023/96)

21 §. Utskottsbehandling av tjänstekollektivavtal

Det hör till finans- och näringsutskottet att genom landskapsregeringen följa förhandlingarna om tjänstekollektivavtal för landskapets tjänstemän och till den del lagtingets godkännande behövs, godkänna avtalen. Ett godkännande behövs när ett avtal har en inte försumbar inverkan på budgeten. Utskottet kan underställa lagtinget sitt beslut i ärendet för fastställelse.

Landskapsregeringen är skyldig att fortlöpande informera finans- och näringsutskottet om de förhandlingar som förs till den delen avtalen kan komma att kräva utskottets godkännande.

Ett tjänstekollektivavtal som ska godkännas av finans- och näringsutskottet sänds till utskottet på landskapsregeringens försorg. Ärendet ska behandlas utan dröjsmål. Är utskottets medlemmar inte eniga i sitt beslut gäller som beslut den åsikt som omfattas av de flesta medlemmarna. Faller rösterna lika anses avtalet godkänt. I övriga ärenden som rör tjänstekollektivavtal avgör lotten vid lika röstetal. För att ett beslut om att ett ärende ska underställas lagtinget ska fattas krävs att beslutet omfattas av majoriteten av de avgivna rösterna. Sedan utskottet fattat beslut i ett ärende som rör tjänstekollektivavtal ska beslutet omedelbart överföras till landskapsregeringens kännedom.

Det hör också till finans- och näringsutskottet att godkänna tjänstekollektivavtalen för personalen vid lagtingets kansli på motsvarande sätt som tjänstekollektivavtalen för landskapets tjänstemän.

Finans- och näringsutskottet ska för varje år till lagtinget avge en skriftlig redogörelse beträffande handläggningen av ärenden som rör tjänstekollektivavtal.

22 §. Justeringsutskottets ansvarsområde

Till justeringsutskottet hör att övervaka att lagtingets expeditioner överensstämmer med dess beslut. Justeringsutskottet kan helt eller delvis delegera uppgiften till lagtingets kansli.

Om lagtinget beslutat att för återstoden av mandatperioden avskaffa justeringsutskottet i enlighet med lagtingsordningens 21 § ankommer uppgiften på lagtingets kansli enligt vad som närmare bestäms i 84 §.

23 §. Ytterligare utskott

Om ytterligare utskott tillsätts i enlighet med lagtingsordningens 21 § ska det samtidigt bestämmas vilka utskottens uppgifter är, hur många ledamöter samt ersättare utskotten ska ha samt för vilken tid utskotten tillsätts.

För dessa utskott tillämpas i övrigt samma regler som för de permanenta utskotten.

B 2 Arbetsordning (2015:87)

24 §. Antalet medlemmar i utskotten

De permanenta utskotten har sju medlemmar och fem ersättare förutom justeringsutskottet som har tre medlemmar och två ersättare.

25 §. Utskottens mandattid

Mandattiden för medlemmarna i lagtingets utskott är en mandatperiod, om inte lagtinget på förslag av talmanskonferensen beslutar att nyval av samtliga medlemmar i ett utskott ska förrättas. (2023/96)

Justeringsutskottet får, om det behövs, fortsätta sin verksamhet även efter valperiodens utgång för slutförande av på utskottet ankommande uppdrag. Mandattiden för medlemmarna i justeringsutskottet upphör omedelbart om lagtinget har beslutat att avskaffa utskottet.

26 §. Tillsättande och konstituering av utskotten

Lagtinget väljer medlemmar till de permanenta utskotten omedelbart efter det att lagtinget har sammanträtt till mandatperiodens första plenum. (2023/96)

Utskotten ska konstituera sig så snart de har tillsatts. Utskotten väljer inom sig en ordförande och en viceordförande för sin mandattid. Vid valet tillämpas bestämmelserna om val av talman, om inte utskottet enhälligt beslutar något annat. Lagtinget ska underrättas om valresultatet.

Utskottets första sammanträde sammankallas av den medlem som längst varit medlem av lagtinget. Har två eller flera tillhört lagtinget lika lång tid, förs ordet av den som till åren är äldst. Hon eller han för ordet tills ordförande har valts.

27 §. Befrielse från medlemskap i utskotten

Den som blivit vald till ledamot i ett utskott har rätt att avsäga sig medlemskap i ytterligare utskott.

Lagtinget kan pröva om en utskottsmedlem på grund av ett annat förhinder, på begäran kan befrias från sitt medlemskap i ett utskott eller från något annat uppdrag som hon eller han har utsetts till genom ett val i lagtinget.

6 kap. Övriga organ**28 §. Regler för andra organ**

Om inte annat bestämts särskilt ska i tillämpliga delar samma regler gälla för övriga organ som för utskotten.

29 §. Lagtingets företrädare i internationella organ

Lagtinget väljer inom sig i början av varje lagtingsår två medlemmar och lika många ersättare till Ålands delegation i Nordiska rådet. (2023/96)

Om lagtinget med stöd av ett internationellt fördrag deltar i ett annat internationellt organs verksamhet, beslutar lagtinget om val av företrädare för lagtinget. Självstyrelsepolitiska nämnden kan utfärda allmänna anvisningar om kontakterna mellan sådana företrädare och lagtinget samt dess organ.

Om ledamöter som företräder lagtinget på något annat sätt deltar i internationell verksamhet utses företrädarna av självstyrelsepolitiska nämnden som också fattar beslut om hur kontakterna mellan sådana företrädare och lagtinget samt dess organ ska ordnas.

7 kap. Ärenden i lagtinget**30 §. Meddelanden om ärenden**

När ett ärende har lämnats till lagtinget i enlighet med lagtingsordningen ska ärendet upptas för kännedom på lagtingets föredragningslista.

31 §. Återtaganden av ärenden

Om inte annat bestäms i lagtingsordningen eller arbetsordningen återtas ett ärende på samma sätt som det väcks. Den första under-tecknaren av en motion eller ett spörsmål kan dock skriftligen återta ärendet. Om ett ärende återtas upphör behandlingen av det.

Talmannen meddelar i plenum om en framställning, ett förslag, ett spörsmål, ett misstroendeyrkande eller en motion har återtagits.

32 §. Motioner

En motion ska lämnas in skriftligen till lagtingets kansli. Motionen ska ha en kort motivering.

En budgetmotion får inte väckas innan landskapsregeringen har lämnat sitt budgetförslag till lagtinget och motionen ska lämnas in senast klockan 12.00 den elfte dagen efter det att landskapsregeringen har lämnat förslaget till lagtinget. Tidsfristen utlöper dock tidigast den 5 november. En budgetmotion med anledning av ett förslag till en tilläggsbudget eller ett kompletterande budgetförslag ska lämnas in senast klockan 16.00 den tredje dagen efter det att förslaget upptagits för kännedom på föredragningslistan. (2023/96)

Förslag av olika slag får inte tas in i en och samma kläm i en budgetmotion.

Föreslår en ledamot att ett nytt anslag som inte tas upp i landskapsregeringens budgetförslag eller att ett annat beslut ska införas i budgeten beaktas förslaget endast om det väckts genom en budgetmotion.

Andra motioner än budgetmotioner kan väckas medan lagtinget är samlat för plenum.

Förslag av olika slag får inte tas in i en och samma åtgärdsmotion.

33 §. (2023/96) Medborgarinitiativ

Ett medborgarinitiativ får väckas av minst två personer som är röstberättigade i lagtingsval. De som väcker ett initiativ kallas för ansvariga för initiativet. Kontaktinformationen för de ansvariga ska meddelas lagtingets kansli.

Ett medborgarinitiativ innehåller ett lagförslag eller ett förslag om att lagberedning ska inledas samt motivering till förslaget. Initiativet ska ha en titel som beskriver dess innehåll och initiativet ska dateras. Samma initiativ får inte innehålla olika slags ärenden. Ett initiativ ska avfattas på svenska.

Underskrifter som stöder ett medborgarinitiativ (*stödförklaringar*) samlas in på papper eller på elektronisk väg. Den blankett som ska användas vid stödförklaringar i pappersform finns tillgänglig på lagtingets hemsida. Elektronisk insamling av stödförklaringar ska ske med utnyttjande av en digital tjänst som har godkänts av lagtingets kanslikommission.

Stödförklaringarna ska samlas in inom fyra månader räknat från dateringen av initiativet. När stödför-

klaringar samlas in ska initiativet, uppgifter om vem som är ansvarig för det och deras kontaktinformation finnas tillgängliga för initiativundertecknarna. Initiativet får inte ändras efter det att insamlingen av stödförklaringar har inletts.

En stödförklaring ska innehålla

- 1) medborgarinitiativets titel och datum,
- 2) initiativundertecknarens fullständiga namn, födelsetid och hemkommun,
- 3) en försäkran från initiativundertecknaren att han eller hon är röstberättigad i lagtingsval,
- 4) en försäkran från initiativundertecknaren att han eller hon har gett endast en stödförklaring för samma initiativ och
- 5) stödförklaringens datum.

Insamlingen av namn kan pågå under högst fyra månader. Någon av de ansvariga för initiativet ska inom två månader från det att insamlingen av stödförklaringar har avslutats lämna stödförklaringarna till lagtingets kansli om de förutsättningar för att lägga fram initiativ som anges i denna lag uppfylls. Initiativet förfaller om det inte har överlämnats till lagtinget inom tre månader från det att insamlingen av stödförklaringar har avslutats.

Personuppgifterna i de stödförklaringar som har samlats in får användas endast på det sätt som föreskrivs i denna lag. De ansvariga för initiativet får överlåta uppgifterna enbart till lagtingets kansli. De uppgifter som lagtinget innehar är offentliga när medborgarinitiativet har lämnats in till lagtinget.

De ansvariga för initiativet ska se till att de stödförklaringar som de har i sin besittning förstörs inom sex månader från det att insamlingen av stödförklaringar har förfallit på grund av att minimiantalet stödförklaringar inte har uppnåtts eller sex månader efter att medborgarinitiativet har inlämnats till lagtinget. Stödförklaringar som lämnats in i pappersform till lagtinget förstörs av lagtinget inom ett år efter att ett medborgarinitiativ har slubehandlats eller förfallit i samband med nyval. Elektroniska stödförklaringar som hör till ett medborgarinitiativ som överlämnats till lagtinget förstörs inom fem år efter att insamling av signaturer avslutats.

Den som är ansvarig för medborgarinitiativet ska se till att ekonomiska bidrag för framläggande av initiativet och givaren uppges när stödförklaringar samlas in, om värdet av ett enskilt bidrag eller värdet av flera bidrag från en och samma givare är minst 1 500 euro. Namnet på en enskild person får inte uppges utan dennes samtycke, om värdet på personens bidrag är mindre än 1 500 euro. Ett bidrag från en givare som inte kan identifieras får inte tas emot. Detta gäller dock inte bidrag som har fått genom sedvanligt insamlingsarbete.

Bidrag ska redovisas i den digitala tjänsten eller i pappersform så att uppgifterna finns tillgängliga för allmänheten senast vid utgången av den kalendermånad som följer efter det att bidraget togs emot, dock tidigast när insamlingen av stödförklaringar inleds.

När stödförklaringar samlas in ska information om den webbplats där bidrag redovisas finnas tillgänglig

för undertecknarna av medborgarinitiativet. Uppgifterna om bidrag ska avlägnas från datanätet efter det att lagtingsbehandlingen av initiativet har avslutats. Om initiativet inte överlämnas till lagtinget, ska uppgifterna avlägnas efter det att insamlingen av stödförklaringar har avslutats eller efter det att initiativet har förfallit.

Vid insamlingen av namnunderskrifter får det inte bedrivas aktivitet som utsätter väljarna för påverkan eller försök därtill, eller som inskränker deras valfrihet på något sätt.

Lagtinget är skyldigt att utan dröjsmål ta upp ett medborgarinitiativ till behandling om det har gjorts så som denna arbetsordning föreskriver. Initiativ som innehåller förslag i form av en lagtext ska behandlas i lagstiftningsordning på samma sätt som en lagmotion med ett förslag till en landskapslag. Initiativ som innehåller förslag om att lagstiftningsåtgärder ska vidtas ska behandlas i en enda behandling på samma sätt som en åtgärdsmotion.

De ansvariga för initiativet kan skriftligen återta initiativet.

Lagtingets beslut med anledning av ett medborgarinitiativ ska skriftligen meddelas de ansvariga för initiativet.

I fråga om straff för lämnande av oriktiga personuppgifter och för ingivande av osant intyg till myndighet samt för sekretessbrott och sekretessförseelse samt för dataskyddsbrott tillämpas strafflagen (FFS 39/1889).

34 §. Landskapsregeringens meddelanden

Har landskapsregeringen överlämnat ett meddelande till lagtinget kan lagtinget på förslag av talmanen besluta att remittera det till ett utskott eller till självstyrelsepolitiska nämnden. Beslutar lagtinget att ett meddelande inte ska remitteras antecknas ärendet för kännedom.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller även för lantrådets och landshövdingens meddelanden till lagtinget.

35 §. Landskapsregeringens meddelande om regeringsprogrammet

Det meddelande om regeringsprogrammet som landskapsregeringen överlämnar i samband med att den tillträder ska inte utskottsbehandlas.

Meddelandet ska tas upp till behandling i lagtinget tidigast vid ett plenum som hålls dagen efter det att meddelandet har antecknats för kännedom.

I diskussionen om meddelandet har det nyvalda lantrådet rätt att yttra sig.

36 §. Landskapsregeringens redogörelse över självstyrelsepolitiska frågor

Landskapsregeringen ska i början av varje lagtingsår och därefter så ofta omständigheterna det kräver, lämna en skriftlig redogörelse till lagtinget över självstyrelsepolitiska frågor av väsentlig natur.

Innan redogörelsen upptas till slutlig behandling i plenum ska självstyrelsepolitiska nämnden avge ett betänkande i ärendet.

B 2 Arbetsordning (2015:87)

37 §. Ärenden som inte har slutbehandlats

Ifall ett ärende inte har slutbehandlats under ett lagtingsår fortsätter behandlingen under följande lagtingsår, om inte lagtingsval har förrättats däremellan.

Om den fortsatta beredningen av ärenden i tillfälliga utskott vars mandattid har utgått, beslutar vid behov talmanskonferensen.

38 §. Lantrådets upplysning

En upplysning i en aktuell fråga från lantrådet eller på uppdrag av lantrådet, från vicelantrådet eller från en minister kan ges till lagtinget om inte talmanskonferensen av särskilda skäl beslutar att upplysningen inte ska ges. En sådan upplysning ges utanför föredragningslistan vid en tidpunkt som avtalas med talmannen.

Talmanskonferensen beslutar om en diskussion ska tillåtas med anledning av upplysningen. I en sådan diskussion ger talmannen ordet enligt eget övervägande och när talmannen anser att saken diskuterats tillräckligt förklarar hon eller han diskussionen avslutad.

39 §. (2018/36) Frågestunder

Lagtingsledamöterna har möjlighet att vid särskilda frågestunder ställa frågor till landskapsregeringens medlemmar i angelägenheter inom landskapsregeringens behörighet.

Talmannen beslutar på rekommendation av talmanskonferensen när det ska hållas en frågestund. En frågestund kan hållas endast när lagtinget är samlat till plenum. Minst två dagar på förhand ska talmannen meddela att en frågestund ska hållas och vilka av landskapsregeringens medlemmar som kommer att vara närvarande.

Vid en frågestund hålls inte namnupprop och replikrätt kan inte medges. Talmannen har rätt att förklara frågestunden avslutad även om alla frågeställare inte har beretts tillfälle att yttra sig.

Vid en frågestund fattar lagtinget inte något beslut.

Talmanskonferensen utfärdar närmare anvisningar om frågestunderna.

40 §. Debatter om aktuella frågor

Talmanskonferensen kan besluta att en debatt om en aktuell fråga ska hållas vid lagtingets plenum. Talmanskonferensen beslutar också vilken fråga som ska debatteras, när debatten ska hållas och vilka tidsbegränsningar för anföranden och repliker som ska gälla under debatten. Talmanskonferensen ska även besluta vilka ledamöter som får delta i sådana debatter om enbart en del av lagtingets ledamöter får delta.

Talmannen ska senast vid ett plenum den fjärde dagen före debatten meddela lagtinget att en debatt ska hållas. Talmannen ska samtidigt meddela om debatten avser en viss angiven angelägenhet eller om den ordnas som en allmänpolitisk debatt.

Vid en debatt om en aktuell fråga fattar lagtinget inte något beslut.

41 §. Skriftliga frågor

Varje lagtingsledamot har rätt att ställa en skriftlig fråga till landskapsregeringen, lantrådet, vicelantrådet

eller en minister i en angelägenhet inom landskapsregeringens ansvarsområde.

Frågan, som ska vara kort, ska lämnas in till lagtingets kansli och den ska så snart som möjligt sändas till landskapsregeringen. Lantrådet, vicelantrådet eller den minister som berörs ska avge ett kort svar i skriftlig eller muntlig form eller meddela lagtinget att frågan inte besvaras. Om svaret ges i muntlig form ska detta meddelas lagtingets kansli. Det skriftliga svaret eller meddelandet om att svar inte avges ska lämnas till lagtinget inom tio dagar efter det att frågan överlämnades till landskapsregeringen. Frågan kan även besvaras muntligen vid ett plenum som infaller inom tio dagar efter det att landskapsregeringen tagit emot frågan eller vid ett näraliggande plenum i enlighet med talmannens beslut. Om frågan tas emot när lagtinget inte är samlat för plenum eller inom färre än tio dagar före plenarperioden avslutas ska svaret ges inom tio dagar räknat från den dag lagtingets nästa plenarperiod börjar. (2018/36)

Vid det plenum då frågan besvaras ska den först läsas upp av den ledamot som ställt den varefter den besvaras. För svaret gäller ingen tidsbegränsning. Frågeställaren får därefter hålla högst två tilläggsanföranden som an knyter till frågan och efter varje anförande har den som svarat rätt att uttala sig. Frågeställarens tilläggsanföranden samt tilläggsyttranden av den som svarar får inte överstiga tre minuter. (2023/96)

Om landskapsregeringen meddelar lagtinget att frågan inte kan besvaras ska orsaken till det anges. Diskussion är inte tillåten med anledning av ett sådant meddelande.

42 §. Spörsmål

Ett spörsmål ska vara av ett bestämt innehåll och det ska undertecknas av minst fem ledamöter. Spörsmålet ska lämnas till talmannen som utan dröjsmål ska sända det till landskapsregeringen. Talmannen ska meddela i plenum att ett sådant spörsmål har inlämnats.

Inom tio dagar efter det att landskapsregeringen tagit emot spörsmålet ska ett skriftligt svar avges eller ett meddelande ges om att svar inte kommer att avges. Svaret på spörsmålet eller meddelandet om att svar inte avges ska delas ut på ledamöternas bord. Efter det att svaret eller meddelandet föredragits för kännedom ska det upptas till behandling vid ett plenum som hålls tidigast följande dag. Vid detta plenum ska spörsmålets kläm först läsas upp av första undertecknaren varefter lantrådet eller på uppdrag av lantrådet, vicelantrådet eller en minister, avger svaret. Därefter bereds ledamöterna tillfälle att diskutera ärendet i dess helhet. Under diskussionen bordläggs ärendet första gången om minst två ledamöter begär det och därefter en gång om lagtinget så beslutar.

Ett spörsmål kan ställas också när lagtinget inte är samlat för plenum. Ett sådant spörsmål ska besvaras inom utsatt tid eller så ska landskapsregeringen ge ett meddelande om att svar inte avges. Svaret på spörsmålet eller meddelandet om att svar inte avges, ska delas ut på lagtingsledamöternas bord när lagtinget på nytt är samlat till plenum.

När svaret avgivits eller meddelandet lämnats kan lagtinget, efter det att diskussionen i ärendet har avslutats, fatta ett beslut om att uppmana landskapsregeringen att vidta åtgärder i ärendet. Ett förslag om att uppmana landskapsregeringen att vidta åtgärder ska framföras senast under diskussionen i ärendet och ska samtidigt överlämnas i skriftlig form till talmannen varefter förslaget utan dröjsmål delas ut till de övriga ledamöterna. Om ett förslag om att uppmana landskapsregeringen att vidta åtgärder väcks ska, efter det att diskussionen förklarats avslutad, ärendet bordläggas till en avgörande behandling som hålls vid ett plenum tidigast följande dag. Om inte, antecknas svaret för kännedom och ärendet förklaras slutbehandlat.

43 §. *Misstroendeyrkanden*

Ett yrkande om att lagtinget ska förklara att lantrådet saknar lagtingets förtroende ska göras skriftligen av minst fem ledamöter. Ärendet får inte tas upp till behandling innan lantrådet beretts tillfälle att inom tre dagar efter den dag då yrkandet delgavs henne eller honom avge en förklaring inför lagtinget. Ett beslut i ärendet får fattas tidigast på fjärde dagen därefter. Om lagtinget har förklarat att lantrådet saknar lagtingets förtroende ska en ny landskapsregering tillsättas.

För godkännande av ett yrkande om misstroende krävs minst 16 röster. Ett sådant beslut ska fattas genom en öppen omröstning.

44 §. *Redogörelser för bindningar*

En skrivelse från landskapsregeringen med en redogörelse för de bindningar som avses i lagtingsordningen ska föredras för lagtinget. Saken debatteras i plenum.

Lagtinget fattar inte beslut med anledning av redogörelsen.

8 kap. EU-ärenden

45 §. *Ärenden som gäller Europeiska unionen*

När landskapsregeringen har fått kännedom om ett förslag till en rättsakt, ett fördrag eller ett annat ärende som bereds inom Europeiska unionens institutioner och förslaget är av intresse för landskapet, ska förslaget utan dröjsmål sändas till lagtinget genom en skrivelse till talmannen som vidarebefordrar ärendet till självstyrelsepolitiska nämnden eller ett utskott för samråd med landskapsregeringen. Talmannen kan även besluta att ge ett eller flera utskott tillfälle att avge utlåtanden till självstyrelsepolitiska nämnden.

Nämnden eller ett utskott kan avstå från ett samråd, om samrådet bedöms som obehövligt på grund av ärendets natur. Nämnden eller ett utskott kan vid behov avge ett yttrande till landskapsregeringen i ett samrådsärende. Landskapsregeringen ska även i andra ärenden som gäller Europeiska unionen samråda med självstyrelsepolitiska nämnden eller ett utskott på begäran av nämnden eller utskottet eller när landskapsregeringen finner det nödvändigt. Över samrånden förs protokoll.

Talmannen kan besluta att ett ärende som sänts till lagtinget för samråd också ska tas upp till debatt i plenum, varvid lagtinget dock inte fattar beslut i saken.

Över informationsärenden där landskapsregeringen informerar nämnden eller utskotten i ärenden som gäller Europeiska unionen, förs protokoll.

Medlemmar i ett utskott eller i självstyrelsepolitiska nämnden vilka deltar i behandlingen av ärenden som gäller Europeiska unionen ska iakttä den sekretess som är påkallad av att rikslagstiftningen gäller för sekretess och handlingars offentlighet i frågor som avses i 9a kap. självstyrelselagen. I fråga om sekretess för andra ärenden som rör EU gäller det som nämnden eller utskottet i varje enskilt fall beslutar efter att ha hört landskapsregeringen.

46 §. (2023/96) *Landskapsregeringens EU-redogörelser*

Landskapsregeringen ska årligen snarast efter det att Europeiska kommissionen avgivit sitt årliga arbetsprogram, lämna en skriftlig redogörelse till lagtinget över mål samt prioriteringar i EU-relaterade ärenden. I redogörelsen ska det även ingå en uppföljning av föregående års redogörelse. Innan redogörelsen tas upp till slutlig behandling i lagtinget ska självstyrelsepolitiska nämnden avge ett betänkande i ärendet. Redogörelsen ska i lagtinget genomgå en enda behandling. Redogörelsen kan ingå i ett meddelande över landskapsregeringens externpolitik.

47 §. *Subsidiaritetskontrollen*

Lagtingets ledamöter har rätt att elektroniskt få ta del av de dokument från Europeiska unionens institutioner som sänds till Finlands riksdag enligt fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) och som innehåller ett utkast till en rättsakt som ska godkännas i riksdagen i lagstiftningsordning, omedelbart då de har inkommit till lagtinget.

Lagtingets ledamöter samt utskott kan begära att självstyrelsepolitiska nämnden till behandling ska ta upp ett utkast till en rättsakt som sänts till lagtinget från Europeiska unionens institutioner via Finlands riksdag. Nämnden ska då först besluta om ärendet ska tas upp till behandling. Om ärendet tas upp till behandling ska en prövning göras av hur utkastet förhåller sig till subsidiaritetsprincipen enligt artikel 5 i EU-fördraget.

Ett förslag om att ett ärende ska tas upp till behandling ska väckas senast inom tre veckor från den dag då utkastet har sänds elektronisk till lagtinget, om inte självstyrelsepolitiska nämnden av särskilda skäl bestämmer något annat.

Självstyrelsepolitiska nämnden fattar på lagtingets vägnar beslut om lagtingets ståndpunkt om huruvida ett utkast till en rättsakt som ska godkännas i riksdagen i lagstiftningsordning överensstämmer med subsidiaritetsprincipen. Om nämnden anser att utkastet inte är förenligt med subsidiaritetsprincipen, ska betänkandet också innehålla ett förslag till ett motiverat yttrande som ska delges Finlands riksdag i enlighet med självstyrelselagens 59a §. Nämnden ska i sitt betänkande över landskapsregeringens EU-redogörelse avge en redogörelse över sin handläggning av subsidiaritetsärenden.

B 2 Arbetsordning (2015:87)

9 kap. Beredning av ärenden**48 §. Remittering av ärenden**

Landskapsregeringens lagförslag och budgetförslag samt berättelser till lagtinget samt ledamöternas motioner ska remitteras till ett utskott för beredning innan de tas upp till beslut i plenum. Lagtinget kan besluta att också andra ärenden ska remitteras till ett utskott för beredning. Lagtinget kan också besluta att begära ett nytt betänkande av ett utskott eller av självstyrelsepolitiska nämnden. Ärenden som gäller lagtingets bifall till ikraftträdande av en internationell förpliktelse ska beredas antingen i ett utskott eller i självstyrelsepolitiska nämnden.

Om landskapsregeringen har överlämnat ett lagförslag som kompletterar ett tidigare överlämnat lagförslag, remitteras förslaget till det utskott som bereder det ursprungliga förslaget. Utskottet ska behandla det ursprungliga förslaget och det kompletterande förslaget i ett sammanhang. Detsamma gäller för behandlingen av anslutningsmotioner.

När ärenden remitteras till ett utskott förs en debatt (*remissdebatt*) i plenum. I samband med remissdebatten beslutar lagtinget på förslag av talmannen till vilket utskott ärendet ska remitteras. Lagtinget kan samtidigt besluta att ett eller flera andra utskott ska lämna ett utlåtande om ärendet till det utskott som bereder det. Talmanskonferensen kan av särskilda skäl besluta att ett lagförslag som kompletterar ett annat lagförslag ska remitteras till ett utskott utan remissdebatt. Detta ska meddelas i plenum.

49 §. Behandlingsordningen

Om det inte finns särskilda skäl för en annan behandlingsordning ska ett utskott ta upp de ärenden som remitterats till utskottet i följande ordning:

- 1) framställningar från republikens president,
- 2) landskapsregeringens skrivelser med förslag till samråd i ärenden som gäller Europeiska unionen,
- 3) utlåtanden till andra utskott över framställningar från republikens president och över lagförslag och budgetförslag från landskapsregeringen,
- 4) landskapsregeringens lagförslag med eventuella anslutningsmotioner samt landskapsregeringens budgetförslag,
- 5) berättelser samt utlåtanden till andra utskott över berättelser och meddelanden,
- 6) meddelanden,
- 7) landskapsregeringens informationsärenden,
- 8) lagmotioner,
- 9) utlåtanden till andra utskott över motioner samt
- 10) åtgärdsmotioner.

50 §. Utskottens sammanträden

Under den tid som lagtinget är samlat för plenum sammanträder utskotten i första hand på tisdagar och torsdagar och utskottets ordförande kallar utskottet till sammanträde. Under övriga tider sammanträder utskottet på initiativ av ordföranden då arbetssituationen så kräver eller om minst fyra av utskottets medlemmar skriftligen anhåller om det.

51 §. Utskottsmedlemmarnas förhinder samt tillfällig ordförande

En utskottsmedlem som är förhindrad att delta i utskottets sammanträde eller är jävig att behandla ett ärende ska kalla en ersättare i sitt ställe. Kan inte en ordinarie medlem inkalla en ersättare ankommer detta på ordföranden.

Om utskottets ordförande har förhinder tillämpas bestämmelserna om ordföranden på utskottets vice-ordförande. Detsamma gäller för en tillfällig ordförande som utskottet kan välja då ordföranden och viceordföranden är förhindrade att behandla ett ärende eller att delta i utskottets sammanträde. Valet av en tillfällig ordförande förrättas på samma sätt som val av ordförande.

Uteblir en utskottsmedlem ofta utan motiverad orsak eller särskilt tillstånd från ett utskotts sammanträde kan lagtinget förklara att ledamoten har förverkat sitt uppdrag som utskottsmedlem.

52 §. Rätten att närvara vid sammanträden

Talmannen och vicetalmännen får vara närvarande vid samtliga organs sammanträden. Ersättarna i utskotten och i självstyrelsepolitiska nämnden får vara närvarande vid respektive organs sammanträden. De närvarande får delta i diskussionen men inte lägga fram förslag eller delta i beslutsfattandet.

53 §. Utskottens beslutförhet

Ett utskott är beslutfört om minst fem, eller beträffande justeringsutskottet två, av dess medlemmar är närvarande.

54 §. (2023/96) Utskottens rätt till upplysningar

Landskapsregeringen samt sådana verksamheter och tjänstemän som lyder under landskapsregeringen ska på begäran utan dröjsmål förse ett utskott med de handlingar samt skriftliga eller muntliga upplysningar som utskottet behöver för beredningen av ett ärende. Landskapsregeringen samt sådana verksamheter och tjänstemän som lyder under landskapsregeringen ska dessutom överlämna de utredningar och redogörelser som ett utskott begär i frågor som hör till utskottets ansvarsområde. Utskotten har även rätt att av särskilda skäl kalla ministrar för hörande gällande frågor som faller inom utskottets ansvarsområde.

55 §. Sakkunniga

Utskotten kan höra sakkunniga.

56 §. Utlåtande av ett annat utskott

Ett utskott kan i ett ärende som remitterats till utskottet begära ett utlåtande av ett annat utskott eller av självstyrelsepolitiska nämnden.

I frågor som hör till ett utskotts uppgiftsområde kan utskottet på eget initiativ ge ett utlåtande till ett annat utskott som bereder ett förslag till en landskapslag eller ett budgetförslag. Utlåtandet ska ges inom tio dagar från det ärendet remitterades till det handläggande utskottet.

57 §. Behandlingen i utskotten

Utskotten ska i samband med behandlingen av ett ärende hålla sig inom ärendets gränser vilka definieras av det förslag som ligger till grund för behandlingen.

De lagförslag och motioner som gäller ett och samma ärende ska behandlas i ett sammanhang och när inte särskilda skäl kräver det ska ett gemensamt betänkande lämnas om dem. Utskottet ska dock se till att ett betänkande om ett lagförslag inte fördröjs av att ärendena behandlas i ett sammanhang.

När utskottet har fått den information som behövs för att avgöra ärendet förs en förberedande diskussion. Under diskussionen har medlemmarna tillfälle att uttala sin åsikt om ärendet i dess helhet. Under ordförandens ledning genomgår ärendet därefter en detaljerad behandling där utskottet beslutar om sina förslag och om motiveringarna i betänkandet. Utskottets sekreterare utarbetar därefter ett utkast till ett betänkande som justeras vid ett kommande utskottsmöte om inte utskottet beslutat annat. Det som sägs om betänkanden gäller i tillämpliga delar även för utlåtanden.

För omröstningar i utskotten gäller i tillämpliga delar vad som bestäms om omröstningar i plenum. Vid lika röstetal avgör ordförandens röst.

Om en medlem begär det ska ett ärende bordläggas en gång till ett senare utskottssammanträde som äger rum tidigast följande dag men senast vid tiden för nästföljande ordinarie möte. Därefter bordläggs ärendet bara om utskottet så beslutar.

Utskottet kan inom sig välja en företrädare som i stället för ordföranden presenterar ett betänkande i plenum. Detta ska anges i betänkandet.

58 §. Utskottens betänkanden och utlåtanden

Utskottens betänkanden och utlåtanden ska vara så kortfattade som möjligt. Utskottens förslag ska läggas fram i form av klämmor. Ett betänkande eller utlåtande kan vara gemensamt för lagförslag och motioner som rör samma sak.

I betänkanden och utlåtanden antecknas de medlemmar som deltagit i den avgörande behandlingen av ärendet. Om en medlem bara delvis deltagit i denna behandling ska detta anges.

I betänkandet eller utlåtandet antecknas även om ett beslut helt eller delvis har tillkommit efter omröstning och vilka medlemmar som biträdde beslutet.

Betänkanden, utlåtanden och expeditioner från utskotten undertecknas av ordföranden och kontrasisigneras av sekreteraren.

59 §. Reservationer

En utskottsmedlem som inte har omfattat utskottets beslut har rätt att foga en skriftlig reservation till utskottets betänkande utan att betänkandet därigenom försenas. Reservationer bör anmälas när utskottet har fattat sitt beslut och föreläggas utskottet till granskning senast vid justeringstillfället.

En reservation ska motsvara den ståndpunkt som undertecknarna företrädde i den avgörande behandlingen av ärendet. Reservationer ska vara kortfattade och förslag kan läggas fram i form av klämmor.

Reservationen ska godkännas av utskottet men utskottets granskning får endast utsträcka sig till reservationens formella behörighet.

Det som i denna paragraf sägs om en reservation gäller även då ett utskott ger ett utlåtande till ett annat utskott eller ett yttrande till landskapsregeringen i ett ärende som gäller Europeiska unionen.

60 §. Offentligheten i utskotten

Utskottens betänkanden och utlåtanden i ett ärende blir offentliga när ärendet har slutbehandlats i utskottet. Utskottet kan även besluta att andra handlingar i ett ärende ska bli offentliga. Handlingar som inte är offentliga ska heller inte arkiveras.

Utskottens möten är inte offentliga. Utskottens medlemmar kan dock delge andra lagtingsledamöter vad som framkommit i ett utskotts beredning av ärenden. De ledamöter som på detta sätt har fått del av uppgifter har inte rätt att yppa dem.

Ett utskott kan bestämma att dess sammanträde är offentligt till den del utskottet får upplysningar för behandlingen av ett ärende.

10 kap. Behandlingen av ärenden i plenum

61 §. Tiden för plenum

Plenum hålls enligt en arbetsplan som fastställs av talmanskonferensen. Plenum hålls i första hand måndagar och onsdagar under plenarperioderna.

Tiden för plenum delges ledamöterna under nästföregående plenum.

Ett meddelande om ett sådant plenum som presidiet kallar till under en tid då lagtinget annars inte sammanträder, ska publiceras i minst en lokal tidning med allmän spridning i landskapet.

62 §. Offentligheten i plenum

Lagtingets plena är offentliga, om inte lagtinget av synnerligen vägande skäl beslutar något annat i ett enskilt ärende.

Om talmannen anser att något ärende är av en sådan art att det inte bör behandlas vid ett offentligt plenum eller om tio lagtingsledamöter har anhållit om att något ärende ska behandlas vid ett slutet plenum ska talmannen låta utrymma åhörarplatserna varefter lagtinget avgör om ärendet ska behandlas vid ett offentligt plenum eller inte.

Fattar lagtinget beslut om att ett ärende ska behandlas vid ett slutet plenum ska behandlingen avbrytas och talmannen utsätta tid för detta plenum. Föredragningslistan för ett sådant plenum ska inte offentliggöras.

63 §. Ordningen i plenum

Störande yttringar av bifall eller ogillande tillåts inte i lagtingets plenum.

De som följer ett plenum på lagtingets läktare ska respektera talmannens och kanslikommissionens föreskrifter och övriga anvisningar som gäller upprätthållandet av ordningen. Den som uppträder störande kan genast avvisas. Om det uppstår oordning bland åhörarna har talmannen rätt att avvisa samtliga åhörare.

64 §. Föredragningslistan

Föredragningslistan för ett plenum innehåller en förteckning över de ärenden som tas upp i plenum samt deras behandlingsskede och handlingarna i respektive ärende.

B 2 Arbetsordning (2015:87)

Talmannen beslutar om föredragningslistan för plenum. När ärenden tas upp på föredragningslistan ska lagtingets tidigare beslut samt de planer som godkänts av talmanskonferensen beaktas.

Talmannen kan ändra den meddelade föredragningslistan och avbryta behandlingen av ett ärende.

Lagtinget kan besluta att en gemensam diskussion tillåts i ärenden som ansluter sig till varandra.

Föredragningslistan ska delas ut till lagtingsledamöterna före plenum och publiceras på lagtingets hemsida.

65 §. Anmälan

I början av plenum sker närvaroregistrering genom namnupprop eller elektroniskt.

En ledamot som infinner sig i plenum efter närvaroregistreringen antecknas som närvarande efter det att ledamoten anmält sig hos talmannen eller registrerat sig som närvarande elektroniskt. Den ledamot som är förhindrad att delta i plenum bör på förhand elektroniskt eller skriftligen anmäla till lagtingets kansli om frånvaro och samtidigt ange orsaken till frånvaron. (2023/96)

66 §. Registrering av frånvaro

Uppgifter om frånvaro från plenum och om orsaken till frånvaron antecknas i protokollen från plenum.

67 §. Ledande av plenum

Talmannen leder plenum och upprätthåller ordningen där samt lägger fram besluts- och omröstningsföreläggelserna.

68 §. Anföranden

Om inte annat bestäms i lagtingsordningen eller i den här arbetsordningen har varje ledamot rätt att tala fritt och att yttra sig i alla frågor som behandlas och om lagligheten av allt som sker i lagtinget. Ingen får dock tala förrän ordet tilldelats henne eller honom och ingen får uttala sig utom protokollet. Talmanskonferensen kan fatta beslut om rekommenderade taltider samt besluta om tidsbegränsningar av anföranden. (2018/36)

I plenum får lagtingsledamöterna ordet i den ordning de anmält sig genom handuppräckning eller på något annat godtagbart sätt. Anhåller flera samtidigt om ordet bestämmer talmannen ordningsföljden. Ordet för anförande kan ges med företräde till

- 1) lantrådet,
- 2) vicelanträdet i lantrådets ställe, under förutsättning att lantrådet är förhindrad samt har anmält att vicelanträdet ska representera lantrådet,
- 3) en minister i landskapsregeringen vid presentation av ärenden som ministern ansvarar för,
- 4) en ledamot som är ordförande för ett lagtingsorgan vid presentationen av lagtingsorganets betänkande eller den ledamot som organet valt att presentera betänkandet,
- 5) en företrädare för ett utskott som lämnat ett utlåtande till ett annat utskott, vid presentationen av det senare utskottets betänkande,
- 6) den första undertecknaren av en reservation efter de övriga presentationsanförandena,

7) den första undertecknaren av en motion i remissdebatten om motionen samt

8) företrädare för lagtingsgrupperna enligt vad som bestäms i 69 §.

Den som yttrar sig ska stå i talarstolen men kortfattade uttalanden kan göras från platsen. Talmannen kan av särskilda skäl medge att också längre anföranden får framföras från platsen. Talmannen kan även uppmana en talare att oberoende av anförandets längd framföra detta från talarstolen.

Varje talare bör noga hålla sig till den sak som behandlas. Talmannen ska uppmana den som avviker att hålla sig till saken. Åtlyder talaren inte uppmaningen kan talmannen besluta att anförandet ska avbrytas. Talmannen kan även avbryta ett anförande om en talare trots uppmaning på något annat sätt allvarligt bryter mot god sed. (2023/96)

69 §. Gruppanföranden

Vid behandlingen av ärenden i lagtinget tillåts gruppanföranden i enlighet med vad talmanskonferensen beslutar.

70 §. Repliker

Talmannen kan utan hinder av 68 § enligt eget övervägande och i den ordning hon eller han bestämmer låta lagtingets och landskapsregeringens ledamöter besvara ett anförande i en replik.

En replik får räkna längst en minut och varje talare får högst två repliker till samma huvudanförande. Talmannen kan på talmanskonferensens rekommendation besluta om andra regler för rätten till replik. (2018/36)

Replik ska begäras under en annan ledamots anförande eller omedelbart efter dess slut.

71 §. Första och andra behandling av lagförslagen

Utskottens betänkanden föredras för kännedom när de första gången tas upp vid plenum och de upptas därefter till behandling vid ett nära förestående plenum.

Ett ärende som innefattar ett förslag till en landskapslag eller lag tas upp till två behandlingar i plenum utifrån utskottets betänkande.

I den första behandlingen föredras utskottets betänkande och en allmän diskussion förs i ärendet. När den allmänna diskussionen avslutats tas lagförslaget upp till en detaljerad behandling då det fattas beslut om lagförslagets innehåll. I den detaljerade behandlingen kan lagförslagets innehåll konstateras ha blivit godkänt utan behandling paragraf för paragraf till den del det inte i handlingarna ingår något förslag till bestämmelser som avviker från betänkandet och sådana förslag inte heller har lagts fram i den ordning som bestäms i 75 §.

I den första behandlingen får förslag om att lagförslaget ska förkastas inte läggas fram.

Under den första behandlingen kan lagtinget återremittera ärendet till det utskott som har berett det eller remittera det till ett annat utskott.

I den andra behandlingen, som hålls tidigast den andra dagen efter att den första behandlingen har avslutats, beslutar lagtinget om lagförslaget ska godkännas sådant det godkänts i den första behandlingen eller

om det ska förkastas samt om eventuella uttalanden från lagtinget med anledning av ärendet.

72 §. Enda behandling

Andra ärenden än de som avses i 71 § som lagtinget ska fatta beslut om och som inte särskilt regleras tas upp till en enda behandling i plenum.

I början av behandlingen föredras utskottets betänkande. Efter diskussion tas ärendet upp till en detaljerad behandling då beslut fattas.

Betänkandenas motiveringar ska godkännas i en enda behandling. Motiveringarna till betänkanden gällande förslag till en landskapslag eller lag ska godkännas i en enda behandling efter ärendets andra behandling.

73 §. Bordläggningar

Under en enda, första och andra behandling samt under en remissdebatt ska ett ärende bordläggas till ett nära förestående plenum om två lagtingsledamöter begär det. Därefter kan ärendet bordläggas en gång om lagtinget så beslutar. Om ett ändringsförslag har aviserats enligt 74 § ska ärendet bordläggas en gång om minst två ledamöter begär det.

I övriga ärenden där inget särskilt är stadgat beslutar lagtinget om bordläggning ska ske.

När en ledamot begär bordläggning ska hon eller han samtidigt föreslå en tid för bordläggningen. Om förslaget till bordläggningstid inte har vunnit understöd och bordläggningen är bestämd, anger talmannen en dag för det plenum vid vilket ärendet på nytt ska föredras.

Innan ett ärende bordläggs ska samtliga ledamöter som under ärendets behandling har begärt ordet före bordläggning har konstaterats eller beslutats, beredas tillfälle att yttra sig.

Om ett förslag till en kläm med en uppmaning till landskapsregeringen att vidta åtgärder, har väckts i plenum i samband med ett lagstiftningsärende och förslaget inte har behandlats i ett utskott eller inte ingår i någon reservation till ett betänkande ska förslaget bordläggas till följande plenum för att då antingen antas oförändrat eller förkastas.

74 §. Avisering av ett ändringsförslag

Om en ledamot avser att lägga fram ett förslag till ändringar i det förslag som ligger till grund för behandlingen ska förslaget framföras och motiveras under den allmänna diskussionen i ärendet.

75 §. Ändringsförslagen

Förslag till ändringar i det förslag som ligger till grund för behandlingen ska läggas fram i den detaljerade behandlingen av förslaget.

Ett förslag som en lagtingsledamot har lagt fram i plenum och som inte finns i handlingarna ska lämnas skriftligen till talmannen. Förslaget delas ut till lagtingsledamöterna innan beslut fattas i ärendet. Ett förslag om förkastande i ett lagstiftningsärende behöver inte lämnas skriftligen.

76 §. Ett annat förslag till grund för behandlingen

Under den allmänna diskussionen under ärendets första behandling kan en ledamot framföra ett yr-

kande om att ett annat förslag som tidigare legat till grund för behandling av ärendet, ska läggas till grund för behandlingen. Efter det lagtinget fattat beslut om yrkandet fortsätter den allmänna diskussionen.

77 §. Förslag som avbryter behandlingen

Om det framställs ett sådant förslag vars godkännande skulle avbryta den sakliga behandlingen av ärendet fattas beslut om detta innan en fortsatt diskussion i själva ärendet tillåts.

78 §. Behandlingen av budgetförslagen

Med budgetförslag avses förslag till budget, till tilläggsbudget, till kompletterande budgetförslag, till framställning om extra anslag samt till bemyndigande till en landskapsgaranti eller ett annat ekonomiskt åtagande. Ett budgetförslag tas upp till enda behandling i plenum utifrån finans- och näringsutskottets betänkande. I början av behandlingen förs en allmän diskussion.

Efter avslutad diskussion behandlas förslaget till budget i detalj. Avdelningar och kapitel i dem konstateras ha blivit godkända enligt betänkandet, om förslag till ändring av dem inte har aviserats.

Ett förslag om att ett nytt anslag som inte ingår i landskapsregeringens budgetförslag eller något annat beslut ska tas in i budgeten beaktas i plenum endast om förslaget har väckts genom en budgetmotion eller finns i utskottets betänkande.

Om lagtinget inte godkänner finans- och näringsutskottets betänkande utan ändringar återremitteras ärendet till utskottet. Utskottet kan då antingen omfatta lagtingets beslut eller föreslå ändringar i det. Om utskottet föreslår ändringar, ska lagtinget besluta att de antingen godkänns eller förkastas.

Om landskapets budget inte publiceras i Ålands författningssamling före finansårsskiftet, ska utskottet föreslå hur förslaget till budget temporärt ska tillämpas som budget. Ett sådant utskottsförslag behandlas i tillämpliga delar i samma ordning som förslaget till budget.

Vid behandlingen av ett förslag till en tilläggsbudget tillämpas samma regler som för behandlingen av ett budgetförslag. Lagtinget kan på förslag av finans- och näringsutskottet besluta att en tilläggsbudget får tillämpas från och med ett bestämt datum.

79 §. Besluts- och omröstningsförslag

När diskussionen i ett ärende har förklarats avslutad redogör talmannen för de framlagda förslagen. Om en anmärkning mot talmannens redogörelse framförs och om talmannen finner att anmärkningen är befogad ska hon eller han rätta redogörelsen. Om talmannen anser att anmärkningen inte ger anledning till en rättelse ska lagtinget fatta beslut om detta.

Efter redogörelsen lägger talmannen fram ett förslag om i vilken ordning omröstningarna om förslagen ska verkställas. Finns det flera förslag till beslut föreslår talmannen i vilken ordning de ska behandlas. Förslagen ställs mot varandra endast till de delar de är oförenliga. Finns det flera än två oförenliga förslag till beslut ska om möjligt de två förslag som mest avviker från det förslag som ligger till grund för behandlingen

B 2 Arbetsordning (2015:87)

upptas först till omröstning. Det förslag som då får flest röster ställs därefter mot det kvarvarande förslag som mest avviker från det förslag som ligger till grund för behandlingen. Därefter fortsätter omröstningen på samma sätt till dess att ett enda motförslag till det förslag som ligger till grund för behandlingen finns kvar. Ett förslag som avser totalt förkastande av det förslag som ligger till grund för behandlingen ska dock tas upp sist till omröstning mot det förslag som segret bland de övriga förslagen. Om ett krav har ställts på att talmannens förslag till omröstningsordning ska ändras och om kravet enligt talmannens mening inte är motiverat ska lagtinget besluta om omröstningsordningen.

När omröstningsordningen har blivit godkänd lägger talmannen fram ett omröstningsförslag så att svaret ja eller nej uttrycker lagtingets beslut.

Ett förslag som inte har fått understöd tas inte upp till omröstning. Detsamma gäller sådana förslag som inte i sak hör hemma i ärendet.

Debatter om frågor som avses i denna paragraf tillåts inte. Inte heller tillåts omröstningar om huruvida en omröstning ska verkställas eller inte.

80 §. Omröstningssätt

En omröstning verkställs genom uppstigning, genom öppen omröstning efter namnupprop eller elektroniskt. En omröstning kan under exceptionella förhållanden även verkställas på distans i enlighet med anvisningar som utfärdats av talmanskonferensen. (2023/96)

Vid en omröstning genom uppstigning uppmanar talmannen först de ledamöter som röstar ”ja” att resa sig. Talmannen avger sin röst muntligt omedelbart när hon eller han uppmanat de röstande att resa sig. Därefter uppmanar talmannen de som röstar ”nej” att resa sig. Talmannen konstaterar därefter om det föreligger majoritet för ”ja” eller ”nej”.

Om en omröstning som förrättats genom uppstigning inte har givit ett tydligt svar enligt talmannens uppfattning, verkställs en öppen omröstning. En öppen omröstning ska också verkställas om två lagtingsledamöter begär det. Talmannen kan också i andra fall besluta att en öppen omröstning ska förrättas.

Bestämmelser om omröstningsförfarandet vid val ingår i kapitel 13. (2023/96)

81 §. Omröstningsresultatet

Talmannen konstaterar omröstningsresultatet.

Om en öppen omröstning eller en elektronisk omröstning har förrättats ska det antecknas i protokollet hur var och en har röstat och vilka som har varit frånvarande vid omröstningen.

11 kap. Lagtingshandlingarna**82 §. Lagtingets svar och skrivelser**

Lagtingets beslut om svar på presidentens framställningar och meddelanden sänds till republikens president och lagtingets beslut om att anta en landskapslag sänds till justitieministeriet och Ålandsdelegationen. Besluten sänds samtidigt till landshövdingen för kännedom.

Initiativ som ska föreläggas riksdagen och som godkänts av lagtinget sänds till regeringen.

Om lagtinget har antagit ett förslag till en framställning om beviljande av ett extra anslag sänds beslutet till Ålandsdelegationen.

Alla beslut som nämns i denna paragraf samt övriga lagtingsbeslut som landskapsregeringen ska verkställa meddelas landskapsregeringen genom skrivelser från lagtinget.

Lagtingets beslut skrivs under av talmannen och vicetalmännen när de har justerats. Talmannens beslut undertecknas av talmannen och kontrasigneras av lagtingsdirektören. Övriga utgående expeditioner undertecknas av lagtingsdirektören.

Vid mandatperiodens sista plenum meddelas vilka ärenden som inte har slutbehandlats och som därför har förfallit. (2023/96)

83 §. Protokollen från plenum

Över besluten i plenum förs ett beslutsprotokoll. I det antecknas även uppgifter om behandlingen av ärendena. Om en lagtingsledamot inte har omfattat ett beslut i plenum har hon eller han rätt att anmäla en avvikande mening till protokollet. En ledamot som inte varit närvarande vid ett plenum har rätt att anmäla till protokollet att hon eller han inte deltagit i beslutet men får inte framställa någon anmärkning mot beslutet. Protokollet upprättas av lagtingsdirektören och undertecknas av talmannen och lagtingsdirektören. Protokollet blir offentligt när det har undertecknats.

Över debatterna i plenum förs ett plenarprotokoll. Ett anförande som tas in i detta protokoll lämnas till talaren för att granskas. Anförandets sakinnehåll får inte ändras. Om talaren inte inom tre dagar återställt anförandet anses det ha blivit godkänt om inte talaren av särskilda skäl reserverats längre tid för godkännande. Därefter bör yttrandena göras tillgängliga för allmänheten. Om en talare har ändrat sitt yttrande i sak kan ärendet prövas av justeringsutskottet som kan anmäla till lagtinget att ändringen inte har godkänts.

84 §. Justering

Om det ankommer på lagtingets kansli att ansvara för justeringen av lagtingets beslut och det i enskilda fall råder oklarhet kan saken hänskjutas till talmanskonferensen för beslut.

12 kap. Lagtingets förvaltning**85 §. Kanslikommissionen**

Till lagtingets kanslikommission hör talmannen och vice talmännen samt två ledamöter jämte ersättare som lagtinget valt inom sig.

Kanslikommissionen är beslutförför med fyra medlemmar. Kanslikommissionen kan avgöra ett ärende också med tre medlemmar närvarande om de är eniga om beslutet. Vid lika röstetal är ordförandens röst utslagsgivande.

Talmannen är kanslikommissionens ordförande och vid förfall för henne eller honom är en vicetalmans ordförande. Föredragande i kanslikommissionen är lagtingsdirektören samt de andra tjänstemän vid lagtingets kansli som kanslikommissionen har förordnat till föredragande.

86 §. Kanslikommissionens uppgifter

Kanslikommissionen ska

1) uppgöra ett förslag till budget för lagtinget enligt 2 mom.,

2) övervaka lagtingets ekonomiska förvaltning som sköts av landskapsregeringens finansavdelning i enlighet med motsvarande bestämmelser som för landskapsregeringen,

3) besluta om betalningen av lagtingets utgifter om inte uppgiften delegerats,

4) sköta de uppgifter som enligt landskapslagen (2013:21) om lagtingets kansli ankommer på kanslikommissionen,

5) föra en förteckning över de lagtingsledamöter som har kommit överens om att samverka som en lagtingsgrupp,

6) fastställa reglerna för stödet till lagtingsgrupperna samt

7) besluta om övriga ärenden som den enligt lag, denna arbetsordning, ett reglemente eller en instruktion ska avgöras av kanslikommissionen.

Vid uppgörande av förslag till lagtingets budget ska landskapslagen om landskapets finansförvaltning iakttas i tillämpliga delar. Förslag till budget ska tas in i landskapsregeringens budgetförslag. Kanslikommissionen kan begära ett förslag till budget för Ålands delegation i Nordiska rådet från delegationen.

87 §. Lagtingets kansli

Lagtingkansliets uppgift är att skapa förutsättningar för lagtinget att fullgöra sina uppgifter.

Vid lagtingets kansli finns tjänster som lagtingsdirektör, biträdande lagtingsdirektör, utskottssekreterare och kanslisekreterare. Därtill kan det anställas ytterligare tjänstemän och personal i arbetsavtalsförhållande. (2023/96)

88 §. Lagtingsdirektören

Lagtingsdirektören, som väljs av lagtinget efter att tjänsten varit lediganslagen, är sekreterare för lagtinget och chef för lagtingets kansli.

När lagtingsdirektörens tjänst är vakant eller lagtingsdirektören är förhindrad att sköta sina uppgifter sköts uppgifterna av biträdande lagtingsdirektören. Om också biträdande lagtingsdirektören är förhindrad att sköta lagtingsdirektörens uppgifter, kallar talmannen en person som hon eller han finner lämplig att sköta uppgifterna.

89 §. Revisionen av lagtinget

Granskningen av hur lagtingets och Ålands delegation i Nordiska rådets medel bokförts och använts ska skötas av Landskapsrevisionen i enlighet med bestämmelserna i landskapslagen (2013:25) om Landskapsrevisionen.

13 kap. Val i lagtinget**90 §. Allmänt om val i lagtinget**

Detta kapitel tillämpas vid val för vilka det inte finns särskilda bestämmelser.

Lagtinget förrättar val under ledning av talmannen som kan utse två ledamöter som tillsammans med

lagtingsdirektören biträder vid granskningen och räkningen av valsedlarna samt då valresultatet fastställs.

Vid val tillåts ingen diskussion om annat än kandidaternas valbarhet och valets laglighet i övrigt om inte annat bestäms i denna arbetsordning. En allmän diskussion är dock tillåten när en sådan befattning som varit lediganslagen ska besättas.

91 §. Tidpunkten för val

När lagtinget sammankommer till plenum efter lagtingsval ska val av ledamöter och ersättare i lagtingets utskott förrättas senast den andra dagen efter lagtingets öppnande. Val av ledamöter och ersättare i självstyrelsepolitiska nämnden ska förrättas senast den fjärde dagen efter lagtingets öppnande.

Vid mandatperiodens andra plenum ska talmannen meddela tiden för val av medlemmarna och ersättarna i lagtingets utskott, självstyrelsepolitiska nämnden och kanslikommissionen. Om tiden för val av lagtingets representanter i Nordiska rådet meddelas vid varje lagtingsårs andra plenum. Meddelandena om tidpunkterna för valen ska om möjligt ges senast två dagar före valen. (2023/96)

Om det inte strider mot lagtingsordningen kan lagtinget på förslag av talmanskonferensen besluta att framskjuta tidpunkten för ett val som redan är utlyst.

92 §. Val med slutna sedlar

Personval sker med slutna sedlar. Sedlarna avlämnas efter upprop. Omedelbart före valet förrättas ska talmannen visa de närvarande att valurnan är tom.

När valsedlarna har avlämnats räknas de omedelbart och antalet ledamöter som var närvarande vid uppropet och som har utövat sin rösträtt antecknas. Talmannen öppnar sedan valsedlarna, granskar deras giltighet och meddelar vilken kandidat varje röst tillfaller. Samtidigt grupperas valsedlarna efter de angivna kandidaterna. Ogiltiga valsedlar förs till en särskild grupp. Förklarar talmannen att en valsedel är ogiltig ska orsaken omedelbart meddelas lagtinget.

En valsedel är ogiltig om

1) det antecknats fler än en kandidat på valsedeln,

2) en kandidat betecknats så att det inte tydligt framgår vilken person som avses,

3) valsedeln försetts med ett särskilt kännetecken eller om det har gjorts en annan obehörig anteckning på den. En uppgift om en kandidats yrke eller hemort eller en sådan anteckning som endast avser ett förtydligande gör inte valsedeln ogiltig,

4) en annan valsedel än en som är avsedd för valet har använts eller

5) en kandidat som inte har ansökt om en lediganslagen tjänst har antecknats på valsedeln. (2023/96)

93 §. En person utses

Val av en enda person sker på så sätt att varje ledamot antecknar sin kandidat på en blank valsedel. Detsamma gäller då en enda person jämte ersättare ska utses. Valet av ersättaren förrättas separat. För fyllnadsväl finns särskilda regler.

Den som har fått mer än hälften av de avgivna rösterna förklaras vald. Uppnås inte en sådan röstövervikt förrättas ett nytt val mellan de två som vid den

B 2 Arbetsordning (2015:87)

första omröstningen har nått det högsta röstetalet. Vid denna omröstning förklaras den som har fått de flesta rösterna vald och om det uppkommer lika röstetal avgörs valet genom lottning.

Valet av lantrådet regleras i 105 §.

94 §. Flera personer utses

Då två eller flera personer ska utses samtidigt förättas proportionella val med kandidatlistor.

95 §. Kandidatlistor

En kandidatlista ska vara skriftlig och innehålla de föreslagna kandidaternas namn. Överst på listan anges vilket val som avses och därunder ska kandidaternas namn i bestämd ordningsföljd antecknas så att det inte kan uppstå oklarhet om vem som avses.

På en kandidatlista vid ett val där också en personlig ersättare för den valda utses ska kandidaterna uppställas parvis så att den först nämnda föreslås som ordinarie kandidat och den senare som personlig ersättare för henne eller honom.

En kandidatlista ska vara daterad och undertecknad av minst två ledamöter. Samma person får inte underteckna flera än en kandidatlista. Har så skett ska talmannen ta bort hennes eller hans underskrift från alla kandidatlistor i valet. En kandidat får inte underteckna en lista där hon eller han själv är uppställd.

Om det fordras ett skriftligt samtycke för valet från kandidaterna ska samtycket bifogas kandidatlistan.

96 §. Tiden då kandidatlistor ska lämnas in

Den första undertecknaren på en kandidatlista ska som ombud lämna in listan till lagtingets kansli senast klockan 15.00 dagen före valet. En lista som då konstateras vara formellt bristfällig får rättas av ombudet och lämnas in på nytt före klockan 15.30 samma dag utom när bristen beror på att ett tillräckligt antal lagtingsledamöter inte undertecknat listan. I kansliet ska listorna vara tillgängliga för ledamöterna till klockan 16.00 samma dag. En kandidatlista som lämnats in efter utsatt tid lämnas utan avseende.

Talmannen avgör om en inlämnad lista kan godkännas. Före valet ska talmannen delge lagtinget orsaken till att en kandidatlista inte har godkänts.

97 §. Avlägsnande av namn

Den som är uppställd som kandidat på flera listor har rätt att få sitt namn avlägsnat från alla listor utom en under förutsättning att detta anmäls till kansliet senast klockan 16.00 dagen före valet.

Är samma person uppställd som kandidat på flera listor har de som undertecknat en sådan lista rätt att stryka hans eller hennes namn från sin lista och införa ett nytt namn i stället. Ett nytt namn kan också införas i stället för en kandidat vars namn avlägsnats. Anmälan om nämnda åtgärder bör göras av ombudet till kansliet före klockan 09.00 på valdagen.

Om en kandidat ännu klockan 09.00 på valdagen förekommer på flera än en kandidatlista har talmannen rätt att genom lottning avlägsna hans eller hennes namn från alla listor utom en.

Vid sådana val där kandidaternas skriftliga samtycke behövs ska talmannen avlägsna kandidater som

samtyckt till att vara kandidat på två eller flera listor, från samtliga kandidatlistor. Har en ordinarie kandidat blivit struken ska talmannen stryka även hans eller hennes personliga ersättare från listan.

98 §. Återkallande av en kandidatlista

En kandidatlista får senast klockan 10.00 på valdagen återkallas skriftligt av samma ledamöter som undertecknat listan.

99 §. Sammanställning av kandidatlistor

Om två eller flera godkända kandidatlistor föreligger klockan 10.00 på valdagen ska de uppställda kandidaterna sammanställas i en valsedel så att de olika listorna avgränsas och förses med ordningsnummer samt en ruta tecknas framför varje ordinarie kandidats namn. Denna valsedel mångfaldigas och används vid valet.

Vid valet ska den som röstar utmärka den kandidat åt vilken hon eller han ger sin röst med ett kryss i rutan framför namnet.

100 §. Endast en kandidatlista

Har endast en kandidatlista blivit godkänd verkställs inte någon särskild valförrättning utan talmannen förklarar så många kandidater, räknat från listans början, som ska utses vid valet som ordinarie medlemmar. De övriga på listan förklaras valda till ersättare.

101 §. Rösträkning

Rösträkningen sker på följande sätt:

1) varje ordinarie kandidats röstetal bestäms genom att de godkända valsedlar på vilka hennes eller hans namn blivit förkryssat räknas samman och

2) varje kandidatlistas röstetal bestäms genom en sammanräkning av röstetalen för listans alla kandidater.

102 §. Valresultatet fastställs

Valresultatet fastställs på följande sätt:

1) kandidaterna på samma kandidatlista sätts i ordningsföljd efter fallande röstetal och tilldelas därefter ett jämförelsetal på så sätt att den första kandidaten till jämförelsetal får listans hela röstetal, den andra hälften, den tredje tredjedelen, den fjärde fjärdedelen och så vidare och

2) alla kandidaters namn upptecknas på nytt i ordningsföljd enligt storleken på deras jämförelsetal så att vid varje kandidats namn antecknas jämförelsetalet.

När samtliga kandidater ordnats efter avtagande jämförelsetal förklarar talmannen de främsta kandidaterna valda till det antal som är bestämt för valet.

Vid lika röstetal eller jämförelsetal avgör lotten.

103 §. Personliga ersättare

Personlig ersättare för den som blivit vald blir den som har upptagits i par med den valde på kandidatlistan. Avgår den valde förrättas fyllnadsväl.

När personliga ersättare inte är föreskrivna bestäms ersättare för varje kandidatlista på så sätt att de som följer närmast efter de valda kandidaterna utses till ersättare. Ytterligare ersättare utses enligt jämförelsetalen bland de kandidater som inte tidigare förklarats valda.

104 §. Fyllnadsval

Om en ordinarie medlem avgår ska ett fyllnadsval förrättas. Ifall medlemmen har en personlig ersättare ska ett fyllnadsval förrättas även för ersättaren. Fyllnadsval ska också förrättas då antalet ersättare understiger fastställt minimiantal.

Fyllnadsval till lagtingets utskott, självstyrelsepolitiska nämnden, kanslikommissionen samt av representanterna i Nordiska rådet förrättas med kandidatlistor på samma sätt som då valet avser endast en person.

105 §. Val av lantråd

Talmannens meddelande till lagtinget om vem som föreslås bli lantråd ska föredras för lagtinget och ärendet ska bordläggas till ett senare plenum som hålls tidigast följande dag. Den som föreslås till lantråd ska ha lämnat sitt samtycke innan ärendet föredras för lagtinget. Omröstningen om lantrådet verkställs genom en öppen omröstning efter namnupprop. De ledamöter som godkänner talmannens förslag till lantråd röstar ja, medan de ledamöter som inte godkänner förslaget röstar nej. Om förslaget har fått stöd av mer än hälften av de avgivna rösterna omfattas förslaget till lantråd.

Om ett val av lantråd ska förrättas i en tredje omgång enligt lagtingsordningens 24 § 3 mom. verkställs valet efter namnupprop med valsedlar. Ett sådant val får hållas tidigast tre dagar och senast en vecka efter det att den andra röstningsomgången enligt lagtingsordningens 24 § 3 mom. har ägt rum. På valsedeln, där endast lagtingsledamotens namn får finnas, ska lagtingsledamoten skriva namnet på den person som hon eller han röstar på så tydligt att det inte kan uppstå ovisshet om vem som avses eller lämna in en blank valsedel. Andra valsedlar ska förkastas. Valsedlarna läses upp och räknas.

I protokollet antecknas hur var och en har röstat.

Innan talmannen utser de övriga ministrarna ska de ha lämnat sitt samtycke. När talmannen har utsett ministrarna ska detta meddelas lagtinget för kännedom vid lagtingets närmast därpå följande plenum. Detsamma gäller då talmannen beviljat lantrådet eller en medlem i landskapsregeringen avsked och då en ny medlem i landskapsregeringen har utsetts.

106 §. Val av lagtingsdirektör

Lagtinget väljer lagtingsdirektör sedan tjänsten har utlysts och kanslikommissionen efter beredning av ärendet har yttrat sig om de sökande. Valet förrättas av lagtinget i enlighet med 93 §.

14 kap. Särskilda bestämmelser

107 §. Lagtingsgrupper

När lagtingsledamöterna har kommit överens om att samverka som en lagtingsgrupp i enlighet med lagtingsordningens 48 § ska lagtingsgruppens sammansättning samt uppgift om vem som är ordförande och viceordförande snarast meddelas till kanslikommissionen som för en förteckning över grupperna. (2018/36)

En ledamot kan inte samtidigt vara medlem i två lagtingsgrupper.

Kanslikommissionen ska fastställa regler för ekonomiskt stöd till lagtingsgrupperna.

108 §. Avbrott i uppdraget som lagtingsledamot

En lagtingsledamot som har valts till ledamot av Finlands riksdag eller Europaparlamentet ska meddela talmannen om hon eller han ämnar sköta sitt uppdrag som lagtingsledamot eller vara ledamot av riksdagen respektive Europaparlamentet. Meddelandet ska lämnas inom tre dagar efter valet till riksdagen respektive Europaparlamentet.

En ledamot av Finlands riksdag eller Europaparlamentet som valts till lagtingsledamot ska lämna ett meddelande som avses i 1 mom. till lagtingets kansli senast klockan 12.00 dagen efter det hennes eller hans fullmakt som lagtingsledamot har granskats.

Om den valde ämnar vara ledamot av riksdagen eller Europaparlamentet avbryts uppdraget som lagtingsledamot när fullmakten för ersättaren har granskats.

109 §. Förlust av valbarhet

Om en ledamot förlorar sin valbarhet, avgår på grund av ett laga skäl eller av ett skäl som godkänts av lagtinget eller om en ledamot förklarats ha förverkat sitt uppdrag ska lagtingdirektören utan dröjsmål meddela detta till centralnämnden för lagtingsval. Detsamma gäller om ett meddelande om en ledamots frånfalle har gjorts till lagtinget.

110 §. Arvoden och ersättningar

Till ledamöterna utgår arvoden samt övriga ersättningar ur landskapets medel i enlighet med lagtingets beslut eller enligt vad som bestäms i en landskapslag. I lagtingets beslut eller i en landskapslag kan det även intas bestämmelser om att ersättningar av särskilda skäl under en begränsad period ska utgå till tidigare ledamöter av lagtinget. Om ledamöternas pensionskydd stadgas i en landskapslag.

En ledamot som är förhindrad att delta i lagtingsarbetet på grund av sjukdom eller annat laga förfall ska under tiden för förfallet inte gå miste om sitt arvode. Kanslikommissionen kan besluta att arvode inte ska utgå till ledamöter som av någon annan orsak uteblir från lagtingsarbetet.

Om en utskottsmedlem utan laga förfall eller särskilt tillstånd uteblir från ett utskotts sammanträde kan utskottet anmäla detta till lagtinget som kan döma henne eller honom förlustigt sitt arvode eller en del av det.

111 §. Beräklandet av tidsfrister i lagtingsarbetet

Med dagar avses i denna arbetsordning kalenderdagar om inte annat anges. Om en utsatt dag eller den sista dagen av en utsatt tid infaller på en helgdag, självstyrelsedagen, självständighetsdagen, första maj, jul- eller midsommaraftonen eller på en lördag, anses nästa vardag vara den utsatta dagen eller den sista dagen av den utsatta tiden.

Den tid som satts ut för en åtgärd som ska vidtas under en period då plenum pågår, löper inte under den period då det är uppehåll. Den återstående delen av den utsatta tiden börjar löpa den dag lagtinget sammanträder till plenum på nytt.

B 3 Vallag (2019:45)

112 §. Avvikelser från arbetsordningen

Mindre avvikelser från bestämmelserna i denna arbetsordning kan företas i enskilda fall genom ett enhälligt beslut i lagtinget.

Om inte lagtinget utan ändringar godkänner ett förslag från talmanskonferensen till en ny arbetsordning eller till en ändring av denna arbetsordning ska ärendet överlämnas till förnyad beredning i talmanskonferensen. Därefter tas det upp till slutligt avgörande i plenum.

15 kap. Ikraftträdande**113 §. Ikraftträdande**

Genom denna arbetsordning upphävs Ålands lagtings beslut (2011:98) om antagande av arbetsordning för Ålands lagting jämte ändringar.

Detta beslut, tillkommet i den ordning som anges i lagtingsordningens 63 §, träder i kraft den 1 november 2015.

Ikraftträdandebestämmelse (2023/96):

Detta beslut, tillkommet i den ordning som anges i lagtingsordningens 63 §, träder i kraft den 1 november 2023.

B 3 Vallag (2019:45) för Åland**1 kap. Allmänna bestämmelser****1 §. Lagens tillämpningsområde**

I denna lag finns bestämmelser om val till lagtinget och till kommunernas fullmäktige.

Grundläggande bestämmelser om val och valbarhet finns i självstyrelselagen, lagtingsordningen (2011:97) för Åland, kommunallagen (1997:73) för landskapet Åland (*kommunallagen*) samt landskapslagen (1997:63) om rösträtt och valbarhet i kommunalval för personer som inte har åländsk hembygdsrätt.

2 §. Rösträtt

Bestämmelser om rösträtt i lagtingsval finns i självstyrelselagen och lagtingsordningen för Åland.

Bestämmelser om rösträtt i kommunalval finns i grundlagen, självstyrelselagen, kommunallagen och landskapslagen om rösträtt och valbarhet i kommunalval för personer som inte har åländsk hembygdsrätt.

Rösträtten får inte utövas genom ombud.

3 §. Tidpunkten för val

Ordinarie lagtingsval och ordinarie kommunalval förrättas det år då det har gått fyra år sedan senaste ordinarie val. Det är ordinarie val förrättas kallas *valår*.

Den tredje söndagen i oktober är *valdag*. Ordinarie lagtingsval och ordinarie kommunalval förrättas samtidigt.

Om nyval efter upplösning av lagtinget har förrättats före valdagen under ett valår, förrättas ordinarie lagtingsval följande gång på valdagen det fjärde året efter nyvalet.

Bestämmelser om omval med anledning av överklagande, nyval efter upplösning av lagtinget och kommunalt fyllnadsval finns i 14 kap.

4 §. Valkretsar och röstningsområden

Vid lagtingsval är Åland en *valkrets*. Vid kommunalval är kommunen en valkrets. En kommun kan vid behov delas in i flera *röstningsområden*.

Fullmäktige fattar beslut om indelning av kommunen i röstningsområden. Om det sker en ändring i kommunindelningen efter det att en indelning i röstningsområden har gjorts, ska fullmäktige vid behov justera indelningen i röstningsområden. Fullmäktige bestämmer också till vilket röstningsområde en person ska hänföras som i befolkningsdatasystemet inte har antecknats vid någon fastighet.

Bestämmelser om skydd av valhemligheten i små röstningsområden finns i 94 §.

Ett beslut om röstningsområden som fattas och meddelas till landskapsregeringen och till magistratsenheten vid Statens ämbetsverk på Åland senast i april träder i kraft den 15 oktober samma år. Om beslutet fattas eller meddelas efter april träder det i kraft den 15 oktober följande år.

Ett beslut om röstningsområden ska trots att besvär anförs hos Ålands förvaltningsdomstol iakttas tills besvären har avgjorts, om inte förvaltningsdomstolen bestämmer något annat. Ett beslut som Ålands förvaltningsdomstol har fattat med anledning av besvär får inte överklagas genom besvär.

5 §. (2022/85) Valförrättning

Val förrättas genom att det anordnas *förtidsröstning* och *röstning på valdagen*. Landskapsregeringen och kommunerna anordnar gemensamt förtidsröstning på Åland och kommunerna anordnar röstning på valdagen.

Landskapsregeringen ansvarar för att det anordnas förtidsröstning utanför Åland.

6 §. Förtidsröstningsställen och vallokaler

Förtidsröstning anordnas på *förtidsröstningsställen* som antingen är *allmänna förtidsröstningsställen* eller *inrättningar*.

Kommunstyrelsen fattar beslut om allmänna förtidsröstningsställen i kommunen. I varje kommun ska finnas minst ett allmänt förtidsröstningsställe, om inte kommunstyrelsen efter överenskommelse med landskapsregeringen och en eller flera andra kommuner beslutar att det inte finns något behov av det. De allmänna förtidsröstningsställena utanför Åland anges i landskapsförordning. (2022/85)

Inrättningar är sjukhus, verksamhetsenheter inom socialvården som lämnar vård dygnet runt samt straffanstalter. Kommunstyrelsen kan därutöver bestämma att andra verksamhetsenheter inom socialvården ska vara förtidsröstningsställen.

Förutom på förtidsröstningsställen kan förtidsröstning ske per brev på det sätt som anges i denna lag. (2022/85)

Röstning på valdagen anordnas i *vallokaler*.

Kommunstyrelsen ska fatta beslut om en vallokal i varje röstningsområde. Om det finns särskilda skäl kan vallokaler ligga utanför röstningsområdet.

Kommunen ska meddela sina beslut om förtidsröstningsställen och om vallokaler till landskapsreger-

ingen och till magistratsenheten vid Statens ämbetsverk på Åland. De allmänna förtidsröstningsställen och vallokaler som har meddelats är röstningsställen vid valet även om ett yrkande på rättelse av kommunstyrelsens beslut enligt denna paragraf inte har behandlats, och även om sådana kommunalbesvär som har anförts hos Ålands förvaltningsdomstol och genom vilka ändring söks i beslut med anledning av rättelseyrkande inte har avgjorts. Rättelseyrkande hos kommunstyrelsen och kommunalbesvär över kommunstyrelsens beslut ska handläggas i brådskande ordning. I Ålands förvaltningsdomstols beslut i ett besvärssärende får ändring inte sökas genom besvär.

2 kap. Valmyndigheter

7 §. Valmyndigheter

Landskapsregeringen har det övergripande ansvaret för valens genomförande. Övriga valmyndigheter är centralnämnden för lagtingsval, de kommunala centralvalnämnderna, valnämnderna, valbestyrelserna och valförrättarna.

Valmyndigheterna ska sköta sitt uppdrag opartiskt.

Med begreppet *centralnämnder* avses i denna lag både centralnämnden för lagtingsval och de kommunala centralvalnämnderna.

8 §. Centralnämnden för lagtingsval

Landskapsregeringen ska i god tid före ett val tillsätta en *centralnämnd för lagtingsval* bestående av en ordförande, en vice ordförande och tre andra ledamöter samt fyra ersättare. Minst en av ledamöterna ska ha avlagt juridisk slutexamen vid universitet eller därmed jämförbar högskola samt ha erfarenhet av domaruppgifter eller förtrogenhet med de rättsområden som berör rösträtt.

Centralnämnden för lagtingsval är beslutsför då fem medlemmar är närvarande.

Landskapsregeringens registratörskontor fungerar som centralnämndens kansli. Landskapsregeringen ska tillhandahålla en sekreterare för centralnämnden för lagtingsval. Centralnämnden kan vid behov anställa personal för att biträda vid rösträkningen.

9 §. Kommunal centralvalnämnd

Fullmäktige i kommunen ska i januari valåret tillsätta en *kommunal centralvalnämnd* bestående av en ordförande, en vice ordförande och tre andra ledamöter. Fullmäktige utser samtidigt fem ersättare som uppställs i den ordning de avses träda in i stället för de ordinarie ledamöterna.

Den kommunala centralvalnämnden är beslutsför då fem medlemmar är närvarande. Kommunallagens bestämmelser om deltagande i sammanträde på distans tillämpas inte när det gäller sammanträden där valseddlar hanteras.

Kommunkansliet fungerar som centralvalnämndens kansli. Kommunen ska tillhandahålla en sekreterare för den kommunala centralvalnämnden. Centralvalnämnden kan vid behov anställa personal för att biträda vid rösträkningen.

10 §. Valnämnd och valbestyrelse

Kommunstyrelsen ska i god tid före ett val tillsätta en *valnämnd* för varje röstningsområde och en *valbestyrelse* för inrättningar där förtidsröstning ska ordnas. Om kommunen inte är indelad i röstningsområden behöver ingen valnämnd tillsättas, den kommunala centralvalnämnden fungerar i så fall även som valnämnd. Vid behov kan flera valbestyrelser tillsättas.

En valnämnd består av en ordförande, en vice ordförande och tre andra ledamöter. Kommunstyrelsen utser också minst tre ersättare som uppställs i den ordning de avses träda in i stället för de ordinarie ledamöterna.

En valbestyrelse består av en ordförande, en vice ordförande och en annan ledamot. Kommunstyrelsen utser också minst tre ersättare som uppställs i den ordning de avses träda in i stället för de ordinarie ledamöterna.

Valnämndernas och valbestyrelsernas medlemmar samt respektive ordförandes kontaktpuppgifter ska meddelas till landskapsregeringen och till den kommunala centralvalnämnden.

Valnämnden respektive valbestyrelsen är beslutsför då tre ledamöter är närvarande.

11 §. Valförrättare

Den kommunala centralvalnämnden ska utse minst två *valförrättare* för varje allmänt förtidsröstningsställe i kommunen.

Landskapsregeringen ansvarar för att det finns minst en valförrättare för varje allmänt förtidsröstningsställe utanför Åland. (2022/85)

12 §. Mandatperioden för valmyndigheter och deras medlemmar

Mandatperioden för centralnämnden för lagtingsval, en kommunal centralvalnämnd, en valnämnd och en valbestyrelse varar till dess en ny nämnd eller bestyrelse har tillsatts.

Om en medlem eller ersättare i en nämnd eller en bestyrelse avlider, avgår eller utses till kandidat i ett val som hålls under mandatperioden ska en ny medlem eller ersättare utses. Kommunstyrelsen kan vid behov utse en tillfällig ersättare om en ersättare i den kommunala centralvalnämnden avlider, är jävig eller har förhinder.

13 §. Centralnämndernas sammanträden

Inför ett val sammanträder centralnämnden för lagtingsval och de kommunala centralvalnämnderna på kallelse av ordföranden första gången senast den måndag som infaller den 48 dagen före valdagen. Därefter sammanträder centralnämnderna den 33, 30 och 27 dagen före valdagen, på valdagen, dagen efter valet samt senast den fjärde dagen efter valet. De kommunala centralvalnämnderna sammanträder dessutom fredagen före valdagen. Centralnämnderna kan även sammanträda vid andra tillfällen.

Utöver vad som anges i 1 mom. sammanträder centralnämnden för lagtingsval i den utsträckning som behövs för att fullgöra sina uppgifter enligt 3 kap. (2022/85)

B 3 Vallag (2019:45)

14 §. Rätt att närvara vid valmyndigheternas sammanträden

Varje valmyndighet beslutar om rätten att närvara och yttra sig vid dess sammanträden för andra personer än dem som på grund av sina uppgifter enligt denna lag har rätt att delta i sammanträdena. Bestämmelserna i den i kommunallagen avsedda förvaltningsstadgan om rätt för andra än ledamöterna i ett organ att närvara och yttra sig vid ett organs sammanträden tillämpas inte.

En valobservatör som utsetts av landskapsregeringen, av en behörig nordisk myndighet eller av ett behörigt internationellt organ har rätt att närvara då de valmyndigheter som avses i denna lag utför sina uppgifter.

15 §. Jävsbestämmelser

Den som är kandidat i lagtings- eller kommunalvalet får inte vara medlem eller ersättare i centralnämnden för lagtingsval eller i en kommunal centralvalnämnd. Bestämmelser om jäv för medlemmar och ersättare i centralnämnden för lagtingsval och i kommunala centralvalnämnder finns i 24 och 25 §§ i förvaltningslagen (2008:9) för landskapet Åland (*förvaltningslagen*).

Den som är kandidat i lagtings- eller kommunalvalet får inte vara medlem eller ersättare i en valnämnd eller valbestyrelse och inte heller vara valförrättare. En kandidats make eller maka, barn, syskon eller föräldrar får inte vara medlem eller ersättare i en valbestyrelse eller vara valförrättare. Med make eller maka avses äkta makar, personer som lever under äktenskapsliknande förhållanden och personer som lever i registrerat partnerskap. Förvaltningslagens bestämmelser om jäv tillämpas inte på valnämndens eller valbestyrelsens medlemmar, deras ersättare eller på valförrättare.

Om en medlem eller ersättare i en nämnd eller en bestyrelse på grund av jäv är förhindrad att delta i ett visst beslut, får ärendet handläggas även om antalet deltagande i sammanträdet på grund av hindret inte uppgår till föreskrivet antal.

3 kap. Rösträttsregister och vallängder**16 §. Valregistermyndighet**

Landskapsregeringen är *valregistermyndighet* enligt denna lag, om inte funktionen helt eller delvis har överförts på en riksmyndighet genom överenskommelseförordning.

17 §. Rösträttsregister

Valregistermyndigheten ska senast den måndag som infaller den 41 dagen före valdagen upprätta ett *rösträttsregister*. I registret införs de som enligt uppgifterna i befolkningsdatasystemet och hembygdsrättsregistret är röstberättigade i de kommande valen.

Uppgifterna tas in i rösträttsregistret sådana de är i befolkningsdatasystemet och hembygdsrättsregistret den 1 september klockan 24. För varje röstberättigad antecknas

- 1) personbeteckning,
- 2) fullständigt namn,

3) adress,

4) hemkommun enligt lagen om hemkommun (FFS 201/1994),

5) åländsk hembygdsrätt,

6) röstningsområde,

7) vallokal på valdagen och adressen till vallokalen,

8) datum för införande i rösträttsregistret,

9) om personen har rösträtt i lagtingsvalet eller i kommunalvalet eller i båda valen och

10) (2022/85) om en spärrmarkering har gjorts med stöd av 36 § lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (FFS 661/2009).

Hemkommun, åländsk hembygdsrätt och i vilket val en person har rösträtt anges på ett av följande sätt:

1) om personen har åländsk hembygdsrätt och har sin hemkommun på Åland anges att han eller hon har rösträtt i båda valen,

2) om personen har åländsk hembygdsrätt men inte har sin hemkommun på Åland anges att han eller hon har rösträtt i lagtingsvalet; i det fallet antecknas i stället den senaste hemkommunen på Åland eller den senaste folkbokföringskommunen enligt lagen om hemkommun och det röstningsområde personen senast tillhört, eller

3) om personen saknar åländsk hembygdsrätt men har sin hemkommun på Åland och har rösträtt i kommunalvalet enligt landskapslagen om rösträtt och valbarhet i kommunalval för personer som saknar åländsk hembygdsrätt antecknas personens hemkommun, från vilken tidpunkt han eller hon utan avbrott har haft en kommun på Åland som sin hemkommun och personens medborgarskap, om han eller hon inte är finsk medborgare.

18 §. Tilläggsanteckningar i rösträttsregistret

Efter att rösträttsregistret har upprättats antecknar valregistermyndigheten följande uppgifter i registret vid en röstberättigad person:

1) om personen har avlidit eller dödförklarats efter att rösträttsregistret upprättades antecknas dödsfallet,

2) om personen har framställt ett rättelseyrkande och det är anhängigt antecknas det; om yrkandet är avgjort antecknas hur det har avgjorts,

3) om personen saknar rösträtt enligt en korrigerig av en oriktig anteckning som centralnämnden för lagtingsval har gjort antecknas detta,

4) om den röstberättigade har röstat under förtidsröstningstiden antecknas det med omnämnande av om han eller hon röstat i lagtingsvalet eller i kommunalvalet eller i båda valen, och

5) om en sådan spärrmarkering som avses i 17 § 2 mom. 10 punkten har gjorts i befolkningsdatasystemet efter att rösträttsregistret upprättades antecknas detta.

En anteckning om förtidsröstning kan också göras i rösträttsregistret enligt bestämmelserna i 29 §.

19 §. Röstkort

Valregistermyndigheten ska upprätta ett *röstkort* för var och en som har införts i rösträttsregistret.

Röstkortet ska innehålla följande uppgifter:

1) den röstberättigades fullständiga namn, hemkommun, röstningsområde och vallokal på valdagen samt adressen till vallokalen, dock så att hemkommunen ersätts med folkbokföringskommun eller den senaste hemkommunen på Åland om personen inte har sin hemkommun på Åland,

2) den röstberättigades adress som den är införd i befolkningsdatasystemet den 1 september klockan 24,

3) vilket eller vilka val den röstberättigade har röst-rätt i,

4) valdagen och förtidsröstningstiden,

5) kontaktuppgifter till valregistermyndigheten, centralnämnden för lagtingsval och den kommunala centralvalnämnden,

6) de register eller datasystem som röstkortets uppgifter grundar sig på, och

7) anvisningar om kortets användning och om för-farandet vid röstning.

Röstkortet ska kunna användas som följbrev vid förtidsröstningen. Röstkortet kan dessutom innehålla uppgifter i optiskt läsbar form i den utsträckning som behövs, samt information om valen.

Valregistermyndigheten ska skicka ut röstkortet till de röstberättigade som har en känd adress senast den torsdag som infaller den 31 dagen före valdagen.

20 §. Information om rösträtt och rätt att kandidera

Landskapsregeringen ska i god tid före ett val informera personer som har rösträtt i kommunalvalet, men som inte har åländsk hembygdsrätt, om de bestämmelser som gäller för utövande av rösträtten och rätten att kandidera.

21 §. Granskning av uppgifter

Uppgifterna i rösträttsregistret, med undantag för personbeteckningarna, finns tillgängliga för granskning hos eller lämnas ut avgiftsfritt per telefon från valregistermyndigheten under tjänstetid från och med den torsdag som infaller den 38 dagen före valdagen. Landskapsregeringen kan bestämma att uppgifterna ska finnas tillgängliga för granskning också på andra ställen under samma tid.

Valregistermyndigheten kan ge utdrag ur rösträttsregistret. Personbeteckning anges enbart i utdrag som ges till den som utdraget gäller eller till en valmyndighet enligt denna lag, om utdraget ges till någon annan ska personbeteckningen utelämnas. Utdraget ges avgiftsfritt till den som utdraget gäller och till valmyndigheten.

Landskapsregeringen ska informera om hur man får uppgifter ur rösträttsregistret och om hur man gör ett rättelseyrkande. Av informationen ska också framgå att rättelseyrkanden behandlas av centralnämnden för lagtingsval.

I de fall där utlämnandet av personuppgifter är begränsat med en spärrmarkering enligt 36 § lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, är endast uppgifterna om fullständigt namn och datum för införande i rösträttsregistret tillgängliga för granskning. (2022/85)

22 §. Rättelseyrkande

Den som anser att han eller hon felaktigt har utelämnats ur rösträttsregistret eller att en anteckning i rösträttsregistret om honom eller henne är oriktig, kan lämna in ett skriftligt rättelseyrkande. Rättelseyrkandet ska vara inlämnat till valregistermyndigheten senast den måndag som infaller den 20 dagen före valdagen före klockan 16.

Ett rättelseyrkande får också lämnas in på grund av omständigheter som påverkar rösträtten och som har inträffat efter att rösträttsregistret upprättades.

Om en röstberättigad persons flyttningsanmälan enligt lagen om hemkommun inkommer till den lokala registermyndigheten efter den 1 september har den röstberättigade inte på grundval av denna flyttningsanmälan rätt att yrka på rättelse av uppgifter om personens adress, hemkommun, röstningsområde eller vallokal.

Landskapsregeringen ska utarbeta en blankett som kan användas för framställande av rättelseyrkande, samt se till att sådana blanketter finns på kommunkanslierna och på de ställen där uppgifterna i rösträttsregistret finns tillgängliga.

Kommunen ska på begäran bistå den som vill yrka på rättelse genom att utan dröjsmål vidarebefordra ett rättelseyrkande till valregistermyndigheten.

Valregistermyndigheten ska utan dröjsmål vidarebefordra rättelseyrkandet tillsammans med den utredning som behövs i ärendet till centralnämnden för lagtingsval för avgörande. Om ett rättelseyrkande har lämnats in direkt till centralnämnden för lagtingsval ska nämnden göra de utredningar som behövs.

23 §. Avgörande av rättelseyrkande

Centralnämnden för lagtingsval ska avgöra rättelseyrkandena senast den torsdag som infaller den 17 dagen före valdagen.

Ett beslut med anledning av ett rättelseyrkande ska delges den som framställt yrkandet genom bevislig delgivning. Om beslutet innebär att personen i fråga införs i rösträttsregistret, ska centralnämnden för lagtingsval samtidigt skicka ett röstkort till honom eller henne.

Om mottagarens adress inte är känd ska beslutet publiceras på landskapsregeringens elektroniska anslagstavla fram till valdagen. Personbeteckningen får inte framgå i anslaget. Om beslutet gäller att personen saknar rösträtt ska grunden för yrkandet och för beslutet inte anges i anslaget.

24 §. Själv rättelse av rösträttsregistret

Om centralnämnden för lagtingsval anser att någon utan laglig grund har utelämnats ur rösträttsregistret eller tagits in i det eller att en anteckning i rösträttsregistret är oriktig, har centralnämnden rätt att på eget initiativ fatta beslut om korrigerings av registret genom att personen saknar rösträtt eller rätta den oriktiga anteckningen.

Ett beslut om anteckning i rösträttsregistret om att någon saknar rösträtt ska vara skriftligt och delges personen i fråga genom bevislig delgivning. Om

B 3 Vallag (2019:45)

personen i fråga har dött eller dödförklarats efter att rösträttsregistret upprättades behöver inget skriftligt beslut fattas.

När någon fogas till rösträttsregistret ska ett röstkort utan dröjsmål sändas till honom eller henne.

Vid rättelse av en oriktig anteckning som gäller en person som är införd i rösträttsregistret ska han eller hon utan dröjsmål underrättas om rättelsen, om detta inte är uppenbart onödigt.

25 §. Delegering av beslut

Centralnämnden för lagtingsval kan delegera behandlingen och avgörandet av rättelseyrkanden och de korrigeringar som centralnämnden har rätt att göra av rösträttsregistret till en ledamot av nämnden eller till en person som nämnden har anställt för detta ändamål.

I centralnämndens beslut om delegering av beslutanderätten får ändring inte sökas särskilt.

26 §. Ändring i rösträttsregistret

Centralnämnden för lagtingsval ska utan dröjsmål meddela valregistermyndigheten om ändringar i rösträttsregistret som föranleds av centralnämndens avgörande. Valregistermyndigheten ska införa ändringarna i rösträttsregistret senast den fredag som infaller den 16 dagen före valdagen klockan 12.

27 §. Överklagande

Beslut av centralnämnden för lagtingsval genom vilket ett rättelseyrkande har förkastats eller lämnats utan prövning och centralnämndens beslut enligt 22 § 2 mom. får överklagas genom besvär hos Ålands förvaltningsdomstol. Besvär ska anföras senast den sjunde dagen efter den dag då personen i fråga har delgetts beslutet eller den dag då beslutet publicerades på landskapsregeringens elektroniska anslagstavla. En besvärsskrift som riktas till förvaltningsdomstolen kan skickas till valregistermyndigheten eller centralnämnden för lagtingsval för vidarebefordran till förvaltningsdomstolen. På anförande av besvär tillämpas i övrigt [förvaltningsprocesslagen (FFS 586/1996)].

Ålands förvaltningsdomstol ska utan dröjsmål underrätta den ändringssökande och centralnämnden för lagtingsval om sitt beslut. Om beslutet innebär att någon ska införas i rösträttsregistret eller att uppgifterna om någon ska ändras, ska förvaltningsdomstolen även underrätta valregistermyndigheten om beslutet. Om förvaltningsdomstolen meddelar ett sådant beslut senare än fjärde dagen före valdagen klockan 19, ska domstolen dessutom utan dröjsmål sända beslutet till den kommunala centralvalnämnden, som ska föga beslutet till vallängden. Även om besvären har förkastats eller lämnats utan prövning ska förvaltningsdomstolen meddela valregistermyndigheten om detta.

Valregistermyndigheten ska genast göra de nödvändiga ändringarna i rösträttsregistret. Om besvären har förkastats eller lämnats utan prövning ska en anteckning om detta göras i registret.

Ålands förvaltningsdomstols beslut enligt denna paragraf får inte överklagas genom besvär.

28 §. Rösträttsregistrets laga kraft

Rösträttsregistret vinner laga kraft den 16 dagen före valdagen klockan 12.

Ett rösträttsregister som vunnit laga kraft ska följas oförändrat vid valet. Rösträttsregistret anses ha vunnit laga kraft även om besvär har anförts hos Ålands förvaltningsdomstol och domstolen inte har fattat beslut med anledning av besvären före den tidpunkt som nämns i 1 mom.

Om någon har antecknats sakna rösträtt och anteckningen är uppenbart oriktig kan valregistermyndigheten stryka anteckningen ur rösträttsregistret även efter att det vunnit laga kraft.

Den som på valdagen för valnämnden uppvisar ett sådant beslut av Ålands förvaltningsdomstol eller högsta förvaltningsdomstolen enligt vilket han eller hon är röstberättigad, ska tillåtas rösta. Beslutet eller en kopia av det ska överlämnas till valnämnden.

29 §. Anteckning om röstning i rösträttsregistret

Landskapsregeringen ska senast den 1 september under valåret konstatera om det finns teknisk beredskap att genomföra förtidsröstningen så att en anteckning om förtidsröstning görs direkt i rösträttsregistret.

Om rösträttsregistret är i bruk under förtidsröstningstiden ska en anteckning göras i registret om när, i vilket val och på vilket förtidsröstningsställe en väljare har röstat. Anteckningen kan göras av en valförrättare, en valbestyrrelsens ordförande, den kommunala centralvalnämnden och på den kommunala centralvalnämndens begäran av valregistermyndigheten. Om anteckningen visar sig vara oriktig kan den rättas endast av den kommunala centralvalnämnden eller på centralvalnämndens begäran av valregistermyndigheten.

Anteckningar som gäller röstning är inte offentliga förrän valförrättningen har avslutats.

30 §. Vallängder

Efter avslutad förtidsröstning ansvarar landskapsregeringen för att *vallängder* skrivs ut ur rösträttsregistret från och med den onsdag som infaller den fjärde dagen före valdagen klockan 19.

Vallängderna skrivs ut röstningsområdesvis. De innehåller rubriker med uppgift om kommun och röstningsområde. I vallängderna upptas samtliga i rösträttsregistret införda personer i alfabetisk ordning, om inte landskapsregeringen har bestämt att de ska upptas på något annat sätt. För varje person anges fullständigt namn, personbeteckning och de anteckningar som gjorts om honom eller henne i rösträttsregistret.

Landskapsregeringen ansvarar för att vallängderna skickas till de kommunala centralvalnämnderna i god tid före valdagen. Landskapsregeringen kan bestämma att uppgifterna i vallängderna skickas till centralvalnämnderna i maskinläsbar form.

Den kommunala centralvalnämnden ansvarar för att vallängderna står till valnämndernas förfogande innan valförrättningen börjar på valdagen.

Vallängderna är inte offentliga förrän valförrättningen har avslutats.

Om rösträttsregistret inte är i bruk under förtidsröstningstiden ska vallängderna med avvikelser från 1 mom. skrivas ut ur rösträttsregistret genast efter att registret vunnit laga kraft. Vallängderna ska sedan av landskapsregeringen utan dröjsmål sändas till de kommunala centralvalnämnderna.

31 §. Avslutande av rösträttsregistret

Efter att valresultatet har vunnit laga kraft ska de arkivutskrifter som landskapsregeringen bestämmer matas ut ur rösträttsregistret. Därefter ska valregistermyndigheten se till att alla uppgifter utplånas ur registret.

4 kap. Att ställa upp kandidater

32 §. Rätt att ställa upp kandidater i lagtingsval

I lagtingsval får kandidater ställas upp av en *etablerad politisk förening* och av röstberättigade personer som har bildat en *valmansförening* särskilt för det ändamålet.

Med en etablerad politisk förening avses en registrerad förening, vars egentliga syfte är att påverka politiska angelägenheter på Åland och som har varit företräd i det nuvarande eller det föregående lagtinget.

En etablerad politisk förening anses företräd i lagtinget då någon kandidat blivit invald från en kandidatlista som ställts upp under en beteckning som innehåller föreningens namn.

33 §. Rätt att ställa upp kandidater i kommunalval

I kommunalval får kandidater ställas upp av en *etablerad kommunal politisk förening* och av en *lokal förening* som av en etablerad politisk förening har beviljats rätt att i dess namn ställa upp kandidater i kommunalvalet, samt av röstberättigade personer som har bildat en *valmansförening* särskilt för det ändamålet.

Med en etablerad kommunal politisk förening avses en registrerad förening vars egentliga syfte är att påverka politiska angelägenheter i kommunen och som har varit företräd i det nuvarande eller föregående kommunfullmäktige.

En etablerad kommunal politisk förening anses företräd i kommunfullmäktige då någon kandidat blivit invald från en kandidatlista som ställts upp under en beteckning som innehåller föreningens namn.

34 §. Valombud

En förening som ställer upp kandidater i val ska utse ett *valombud* och en ersättare för valombudet. Valombudet och ersättaren utses antingen direkt av medlemmarna vid ett möte eller enligt föreningens stadgar. De rättigheter och skyldigheter som enligt denna lag gäller för valombudet gäller också för valombudets ersättare.

En medlem eller en ersättare i en centralnämnd får inte vara valombud.

Valombudet för en valmansförening ska vara medlem av föreningen och får inte vara kandidat i samma val.

Valombudet för en etablerad politisk förening, en etablerad kommunal politisk förening eller en lokal förening får vara kandidat i samma val.

35 §. Valmansförening

En valmansförening bildas genom upprättande av en stiftelseurkund där de kandidater som föreningen avser att ställa upp anges. Stiftelseurkunden ska vara daterad och undertecknad av alla medlemmar. Varje medlem ska försäkra att han eller hon är röstberättigad i valet i fråga. För varje medlem ska anges namn och titel, yrke eller syssla. I en stiftelseurkund som gäller lagtingsvalet anges också medlemmarnas hemkommun. I en stiftelseurkund som gäller kommunalvalet kan medlemmarnas adress, hemby eller annan i kommunen allmänt känd geografisk bestämning anges. Stiftelseurkunden kan innehålla ett bemyndigande för valombudet att ingå valförbund på valmansföreningens vägnar. Om ett sådant bemyndigande saknas kan föreningen inte ingå valförbund.

I en valmansförening som bildas för att ställa upp kandidater i lagtingsvalet ska antalet medlemmar vara minst tio gånger antalet kandidater på kandidatlistan. I en valmansförening som bildas för att ställa upp kandidater i ett kommunalval ska antalet medlemmar vara minst tre gånger antalet kandidater på kandidatlistan. En kandidat får inte vara medlem i sin valmansförening.

En person får inte vara medlem i fler än en valmansförening för samma val. Om någon har anslutit sig till två eller flera valmansföreningar för samma val, ska hans eller hennes underskrift anses ogiltig och den mottagande centralnämnden ska avlägsna den från samtliga stiftelseurkunder i valet.

36 §. Beslut om att ställa upp kandidater

En etablerad politisk förenings och en etablerad kommunal politisk förenings beslut om att ställa upp kandidater till lagtinget eller fullmäktige, samt beslut om att lämna in kandidatanmälan, ska fattas vid ett föreningsmöte eller på det sätt föreningens stadgar anger att medlemmarnas beslutanderätt ska utövas. Besluten kan även fattas av föreningens styrelse om föreningsmötet har gett en sådan fullmakt.

En lokal förenings beslut om att ställa upp kandidater i kommunalvalet i en etablerad politisk förenings namn ska fattas på ett möte.

En förening som avses i denna paragraf kan bestämma att valombudet inte får ingå överenskommelse om valförbund. Om ett sådant beslut inte fattas, har valombudet rätt att på föreningens vägnar ingå en sådan överenskommelse.

37 §. Valförbund

Ett valombud som har den rätten kan på föreningens vägnar samverka i ett val med en eller flera andra föreningar genom att ingå en överenskommelse om bildande av valförbund.

Etablerade politiska föreningar och etablerade kommunala politiska föreningar har rätt att ställa upp sina kandidater på flera listor. Listorna bildar ett valförbund utan att någon särskild överenskommelse behöver göras.

En överenskommelse om valförbund ska undertecknas av valombuden för de föreningar som ingår i förbundet. Överenskommelsen ska innehålla fullmakter

B 3 Vallag (2019:45)

för en av undertecknarna att vara valförbundets valombud och för en att vara valombudets ersättare.

38 §. Antal kandidater som får ställas upp

En valmansförening, en etablerad politisk förening, en etablerad kommunal politisk förening, en lokal förening eller ett valförbund har rätt att ställa upp ett antal kandidater som är högst två gånger så stort som antalet representanter som ska utses i valet.

39 §. Kandidatlista

En kandidatlista ska tydligt uppta kandidaternas namn, samt uppgift om deras titel, yrke eller syssla, angiven med högst två uttryck. Vid sidan av eller i stället för en kandidats förnamn får användas ett allmänt känt tilltalsnamn eller förkortat förnamn. I en lista som gäller lagtingsval anges kandidaternas hemkommun. I en lista som gäller kommunalval kan kandidaternas adress, hemby eller annan i kommunen allmänt känd geografisk bestämning anges.

En kandidatlista får inte uppta andra än i denna paragraf nämnda uppgifter såvida de inte är nödvändiga för att klarlägga kandidaternas identitet.

Kandidaterna ska ställas upp i den ordning som de avses ha i sammanställningen av kandidatlistor.

Till kandidatlistan ska fogas de föreslagna kandidaternas skriftliga medgivanden att ställa upp som kandidat, uppgifter om deras personbeteckningar samt deras försäkran att de inte samtyckt till att bli uppställda som kandidater på någon annan kandidatlista i samma val. Kandidaternas namn ska i medgivandet ha samma form som i kandidatlistan.

40 §. Beteckningar för kandidatlistor och valförbund

En enskild kandidatlista eller ett valförbund ska ha en beteckning i sammanställningen av kandidatlistor.

En kandidatlista som ställts upp av en etablerad politisk förening, en etablerad kommunal politisk förening eller en lokal förening får den politiska föreningens namn som beteckning.

Ett valförbund som innehåller en etablerad politisk förening, en etablerad kommunal politisk förening eller en lokal förening ska ha en beteckning som innehåller namnet på varje politisk förening som ingår i valförbundet.

En valmansföreningens kandidatanmälan eller en anmälan om överenskommelse om bildandet av ett valförbund kan innehålla ett förslag till beteckning. Den föreslagna beteckningen får inte vara missvisande eller olämplig. I beteckningen kan ingå ett namn som är infört i föreningsregistret om föreningen gett ett skriftligt tillstånd.

41 §. Kandidatanmälan och anmälan om valförbund

En kandidatanmälan och en anmälan om överenskommelse om valförbund ska lämnas in senast klockan 16 den måndag som infaller den 34 dagen före valdagen. Anmälan ska innehålla valombudets försäkran att kandidaterna är valbara och handlingarna ska vara undertecknade av valombudet. I handlingarna ska valombudets kontaktuppgifter uppges.

Handlingar som gäller lagtingsval ska lämnas in till centralnämnden för lagtingsval och handlingar som

gäller kommunalval ska lämnas in till den kommunala centralvalnämnden i respektive kommun.

42 §. Handlingar som bifogas en kandidatanmälan

En etablerad politisk eller en etablerad kommunal politisk förening ska till kandidatanmälan bifoga ett protokollsutdrag från det organ som fattade beslut i ärendet. Protokollsutdraget ska innehålla uppgifter om kandidatlistorna, valombudet och valombudets ersättare. Till anmälan ska bifogas ett utdrag ur föreningsregistret där föreningens registrerade namn och dess namntecknare framgår.

En lokal förening ska till kandidatanmälan bifoga ett protokollsutdrag från mötet där beslut fattades om att ställa upp kandidater. Protokollsutdraget ska innehålla uppgifter om valombudet och en fullmakt för ombudet att anmäla föreningens kandidatlista under den etablerade politiska föreningens namn. Till anmälan ska även bifogas den etablerade politiska föreningens meddelande om rätt för den lokala föreningen att ställa upp kandidater i kommunalvalet i den etablerade politiska föreningens namn. Den lokala föreningen ska uppges namn och kontaktuppgifter för föreningens valombud och valombudets ersättare samt bifoga fullmakterna för dem.

43 §. Förbud att överklaga en förenings beslut

Bestämmelserna i föreningslagen (FFS 503/1989) om ogiltighet och klander av en förenings beslut tillämpas inte på ett beslut som en förening fattar i ett ärende som avses i detta kapitel.

5 kap. Behandling av kandidatanmälan**44 §. Beslut om inlämnande av handlingar**

Vid det första sammanträdet enligt 13 § ska centralnämnderna fatta beslut om tidpunkt och plats för inlämnande av kandidatanmälan och anmälan om överenskommelse om ett valförbund.

Centralnämndens för lagtingsvalet beslut ska offentliggöras på landskapsregeringens elektroniska anslagstavla enligt förvaltningslagens bestämmelser om offentlig delgivning. Av tillkännagivandet ska även framgå datum och klockslag för valförrättningen samt information om förtidsröstningen och förtidsröstningstiden.

Den kommunala centralvalnämndens beslut ska offentliggöras på det sätt kommunala tillkännagivanden görs offentliga. Av tillkännagivandet ska även framgå antalet fullmäktige som ska väljas i kommunen.

45 §. Behandling av anmälningar

Vid det sammanträde som centralnämnderna håller den tisdag som infaller den 33 dagen före valdagen behandlas kandidatanmälningar och anmälningar om överenskommelse om valförbund och övriga handlingar som har lämnats in.

En anmälan som inte inkommit inom utsatt tid ska avvisas. Om en person som har ställts upp på en kandidatlista har avlidit eller inte är valbar ska centralnämnden stryka kandidatens namn från listan. Om någon skriftligen har samtyckt till att vara uppställd på flera kandidatlistor ska centralnämnden stryka

kandidatens namn från samtliga listor. Kan en anmälan av någon annan orsak inte godkännas ska detta genast meddelas valombudet.

Anmälningar som har lämnats in inom utsatt tid och mot vilka centralnämnden inte har någon anmärkning, ska godkännas.

Vid sammanträdet bestäms kandidatlistornas och valförbundens inbördes ordning genom lottdragning.

46 §. Rättelse och komplettering av handlingar

Om ett valombud har meddelats att en anmälan inte kan godkännas har valombudet rätt att senast den fredag som infaller den 30 dagen före valdagen klockan 16 komplettera anmälan, att rätta de inlämnade handlingarna samt att rätta uppgifter om en kandidat i kandidatlistan.

Om inte ett tillräckligt antal röstberättigade har undertecknat en valmansförenings stiftelseurkund, får en komplettering göras endast i det fall antalet har minskat till följd av att centralnämnden har strukit personer som har anslutit sig till två eller flera valmansföreningar för samma val.

47 §. Sammanställning av kandidatlistor

Vid det sammanträde som hålls den 30 dagen före valdagen avgör centralnämnderna de rättelser och kompletteringar som har gjorts med anledning av anmärkningar mot kandidatanmälningarna eller mot anmälningarna om överenskommelse om valförbund.

Vid sammanträdet gör centralnämnderna en preliminär sammanställning av kandidatlistorna, i vilken kandidaterna förses med löpande ordningsnummer i den ordning som anges i kandidatlistan och efter lottdragningen. Sammanställningen för lagtingsvalet börjar med nummer 2 och sammanställningen för kommunalvalet med nummer 502.

I sammanställningen sammanförs de kandidatlistor som hör till samma valförbund. Kandidatlistorna och valförbunden ska tydligt avskiljas från varandra så att det framgår vilka kandidatlistor som hör till respektive valförbund.

För de kandidatlistor som hör till samma valförbund och för kandidatlistor utanför valförbund anges den beteckning som föreslagits. Om en centralnämnd inte godkänner en sådan beteckning, eller om inget förslag till beteckning har meddelats, ska nämnden bestämma en bokstavs-beteckning. En sådan bokstavs-beteckning ska endast ange valförbundets eller kandidatlistans ordning i sammanställningen.

48 §. Fastställande och offentliggörande av sammanställningen

Vid det sammanträde som hålls den 27 dagen före valdagen ska centralnämnderna vid behov rätta den preliminära sammanställningen av kandidatlistorna. Om en kandidat har avlidit eller inte är valbar ska kandidatens namn strykas från kandidatlistan. Härfter fastställs sammanställningen av kandidatlistorna slutligt.

Sammanställningen av kandidatlistor för lagtingsvalet ska offentliggöras på landskapsregeringens elektroniska anslagstavla enligt förvaltningslagens

bestämmelser om offentlig delgivning. Sammanställningarna för lagtingsvalet och för respektive kommun ska offentliggöras på det sätt kommunala tillkännagivanden görs offentliga.

49 §. Tryckning och distribution

Centralnämnderna ska låta trycka sammanställningen av kandidatlistor i tillräckligt antal. Sammanställningen för lagtingsvalet trycks på vitt papper och sammanställningen för kommunalvalet trycks på grönt papper. Sammanställningen av kandidatlistor för lagtingsvalet ska senast den 18 dagen före valdagen i tillräckligt antal skickas till de kommunala centralvalnämnderna för vidarebefordran till valnämnderna. Sammanställningen av kandidatlistor för kommunalvalet ska inom samma tid skickas till kommunstyrelsen och valnämnderna inom kommunen.

De kommunala centralvalnämnderna ska skicka sammanställningen av kandidatlistor för kommunalvalet till landskapsregeringen i det antal exemplar landskapsregeringen bestämmer. Landskapsregeringen ska skicka ett tillräckligt antal exemplar av varje sammanställning till de kommunala centralvalnämnderna för vidarebefordran till valbestyrelserna och valförrättarna.

Landskapsregeringen ska se till att sammanställningen av kandidatlistor för lagtingsvalet och varje sammanställning av kandidatlistor för kommunalvalet finns tillgängliga vid de allmänna förtidsröstningsställena utanför Åland under den tid förtidsröstningen där pågår. (2022/85)

50 §. Insyns rätt för valombud

Valombuden ska ha tillgång till den preliminära sammanställningen av kandidatlistorna. Centralnämnderna meddelar ombuden på vilket sätt listorna är tillgängliga.

Valombuden har rätt att vara närvarande vid det sammanträde då sammanställningen av kandidatlistor fastställs slutligt.

51 §. Förbud mot ändringssökande

I centralnämndernas beslut som avses i detta kapitel får ändring inte sökas särskilt.

6 kap. Allmänna bestämmelser om valförrättning

52 §. Meddelande om valförrättningen

Centralnämnden för lagtingsval ska senast 20 dagar före valdagen meddela om förtidsröstningen på landskapsregeringens elektroniska anslagstavla enligt förvaltningslagens bestämmelser om offentlig delgivning. I meddelandet ska ingå information om förtidsröstningstiden, om alla allmänna förtidsröstningsställen samt om möjligheten att rösta per brev. (2022/85)

Centralnämnden för lagtingsval ska senast sju dagar före valdagen meddela om valförrättningen på landskapsregeringens elektroniska anslagstavla enligt förvaltningslagens bestämmelser om offentlig delgivning. I meddelandet ska ingå information kommunvis om samtliga röstningsområden och vallokaler.

Den kommunala centralvalnämnden ska senast sju dagar före valdagen meddela om valförrättningen på

B 3 Vallag (2019:45)

det sätt kommunala tillkännagivanden görs offentliga. I meddelandet ska ingå information om kommunens röstningsområden och om var vallokalen i varje röstningsområde är belägen.

53 §. Bestämmelser om förtidsröstningsställen och vallokaler

De allmänna förtidsröstningsställena och vallokaler ska vara tillgängliga för alla väljare utan hjälp.

Alla förtidsröstningsställen och vallokaler ska ha ett utrymme som är lämpligt för röstningen. Det ska finnas tillräckligt med plats också för väljare som inväntar sin tur att rösta. Den kommunala centralvalnämnden ansvarar för förtidsröstningsställen och vallokaler i kommunen medan landskapsregeringen ansvarar för förtidsröstningsställen utanför Åland. (2022/85)

I lokalerna ska finnas *valskärmar* som garanterar att valhemligheten skyddas. Sammanställningarna av kandidatlistor för vartdera valet ska finnas tillgängliga. Det ska vara tydligt för väljarna vilka kandidater som är uppställda i respektive val.

I eller omedelbart utanför förhandsröstningsställen och vallokaler får det inte hållas tal, publiceras eller delas ut tryckta eller skrivna utrop eller bedrivs någon annan aktivitet som utsätter väljarna för påverkan eller försök därtill, eller som inskränker deras valfrihet på något sätt.

Valförrättarna, valbestyrelsen eller valnämnden har rätt att vidta åtgärder för att upprätthålla ordningen och trygga att valförrättningen fortgår ostörd.

54 §. Valsedlar

Vid förtidsröstning på ett förtidsröstningsställe och per brev samt vid röstning på valdagen ska *valsedlar* användas. Valsedlarna ska ha standardformatet 148 gånger 210 mm. De ska vara dubbelvikta och på inre sidan vara försedda med en överskrift som anger vid vilket val de ska användas. På höger sida om vinkningen ska finnas en heldragen cirkel som har en diameter av 90 mm. I cirkelns mitt ska beteckningen Nr... anges. På vänster sida om vinkningen ska finnas en skrafferad cirkel som täcker anteckningen om kandidatnummer när valsedeln är hopvikta.

Landskapsregeringen ska låta trycka valsedlarna för såväl lagtingsvalet som kommunalvalet. Valsedlarna ska för lagtingsvalet vara vita och för kommunalvalet gröna. Valsedlarna ska utformas så att bevarandet av valhemligheten tryggas. Valsedlarna får inte innehålla något annat än vad som bestäms i denna paragraf.

Landskapsregeringen ska sända ett tillräckligt antal valsedlar till varje kommunal centralvalnämnd och vid behov till förtidsröstningsställen utanför Åland. Valsedlarna översänds i slutet omslag försett med en anteckning om deras antal. Försändelserna skickas enligt bestämmelserna i 60 § inför förtidsröstningen och i god tid inför röstningen på valdagen. (2022/85)

55 §. Ifyllande av valsedeln

På valsedeln ska kandidatens nummer i sammanställningen antecknas så tydligt att tvivel inte uppstår om vilken kandidat som avses. Några andra anteckningar eller markeringar får inte göras på valsedeln.

Anteckningen på valsedeln ska göras innanför en valskärm eller på något annat sätt som garanterar att valhemligheten bevaras.

Väljaren har rätt att på begäran få nya valsedlar. Väljaren ska riva sönder de först utgivna valsedlarna i valmyndighetens åsyn.

56 §. Grundläggande bestämmelser om röstning

En väljare har rätt att rösta på en kandidat som finns upptagen i sammanställningen av kandidatlistorna.

En väljare ska avge sin röst personligen. De allmänna förtidsröstningsställena och vallokaler ska vara utrustade så att alla väljare kan fylla i valsedeln utan hjälp. På begäran ska valförrättaren, en medlem av valbestyrelsen eller ett särskilt valbiträde bistå vid röstningen. En väljare vars förmåga att göra en anteckning på valsedeln försvåras på grund av en funktionsnedsättning, sjukdom eller kroppsskada får vid röstningen anlita den person han eller hon själv önskar som biträde. En uppställd kandidat eller en kandidats make eller maka, barn, syskon eller föräldrar får inte vara biträde. Med make eller maka avses äkta makar, personer som lever under äktenskapsliknande förhållanden och personer som lever i registrerat partnerskap.

Den som bistår en väljare är skyldig att samvetsgrant följa väljarens anvisningar och ska hemlighålla vad han eller hon har fått veta i samband med röstningen.

57 §. Valstämpel

Landskapsregeringen fastställer och tillhandahåller de *valstämplar* som ska användas vid röstning på förhandsröstningsställen och i vallokaler.

7 kap. Gemensamma bestämmelser om förtidsröstning

58 §. Rätt att förtidsrösta

Alla som är röstberättigade får förtidsrösta på de allmänna förtidsröstningsställena. Den som är röstberättigad och vårdas eller är intagen i en inrättning som kommunstyrelsen har bestämt att ska vara förtidsröstningsställe, får förtidsrösta i denna inrättning. Bestämmelser om förtidsröstning på förtidsröstningsställen finns i 8 kap.

Den som är röstberättigad men som på grund av vistelse utanför Åland eller som till följd av sjukdom eller funktionsnedsättning eller på grund av någon annan liknande omständighet inte kan rösta på ett allmänt förtidsröstningsställe eller i en vallokal under valförrättningen, får förtidsrösta per brev enligt vad som föreskrivs i 9 kap.

3 mom. upphävt (2022/85).

59 §. (2022/85) Förtidsröstningstiden

Förtidsröstningstiden inleds den 15 dagen före valdagen och avslutas utanför Åland den tionde dagen före valdagen och på Åland den femte dagen före valdagen.

60 §. (2022/85) Förtidsröstningshandlingar

Vid förtidsröstning på ett förtidsröstningsställe och per brev ska valsedel samt valkuvert, följbrev och ytterkuvert användas. Följbrev och ytterkuvert som

används vid röstning på ett förtidsröstningsställe ska skilja sig från dem som används vid förtidsröstning per brev.

Landskapsregeringen ska senast den 34 dagen före valdagen skicka valsedlar och övriga förtidsröstningshandlingar till de kommunala centralvalnämnderna. Centralvalnämnderna ska vidarebefordra valsedlarna och de övriga förtidsröstningshandlingarna till valförrättarna och valbestyrelsen i kommunen.

Landskapsregeringen ska se till att valsedlar och övriga förtidsröstningshandlingar finns tillgängliga vid de vid de allmänna förtidsröstningsställena utanför Åland under den tid förtidsröstningen där pågår.

61 §. Granskning av förtidsröstningshandlingarna

De kommunala centralvalnämnderna ska senast klockan 19 fredagen före valdagen hålla sammanträde och då granska de förtidsröstningshandlingar som har kommit in till nämnden. En röstning ska lämnas obeaktad om:

- 1) förtidsröstningsförsändelsen inkommer för sent,
- 2) den som har förtidsröstat bevisligen har avlidit,
- 3) den som har förtidsröstat inte är införd i rösträttsregistret eller vallängden såsom röstberättigad,
- 4) följbrevet är så bristfälligt eller otydligt att det inte kan utredas vem väljaren är,
- 5) valkuvertet är försett med en obehörig anteckning,
- 6) upphävd (2022/85).

2 mom. upphävt (2022/85).

Förtidsröstningsförsändelser som inkommer för sent får inte öppnas. Om en röstning lämnas obeaktad får inte valkuvertet öppnas.

Ett valkuvert som är öppet ska med bevarande av valhemligheten tillslutas.

62 §. (2022/85) Anteckning i vallängden

Om följbrev och valkuvert kan godkännas antecknar den kommunala centralvalnämnden i vallängden i vilket eller vilka val väljaren har utövat sin rösträtt, såvida inte en notering har gjorts i rösträttsregistret i samband med röstningen.

63 §. Behandling av valkuverten

De valkuvert som inkommit från förtidsröstningsställen får inte öppnas och ska behandlas skilt från de förtidsröstningsförsändelser som inkommit per brev.

Den kommunala centralvalnämnden ska, med bevarande av valhemligheten, bryta godkända valkuvert från väljare som har förtidsröstat per brev. Centralvalnämnden ska, utan att öppna den hopvikta valsekeln, stämpla den och därefter innesluta den i ett nytt valkuvert.

Valkuvert gällande kommunalval och lagtingsval ska sorteras separat för sig. De godkända valkuverten räknas och antalet kontrolleras mot de anteckningar som gjorts i vallängden.

Den kommunala centralvalnämnden ska skicka de valkuvert som gäller lagtingsvalet till centralnämnden för lagtingsval i en förseglad försändelse, och även ange antalet kuvert på försändelsen. Valkuverten ska skickas på det sätt och inom den tid som centralnämnden för lagtingsvalet har bestämt.

Den kommunala centralvalnämnden ska förvara de valkuvert som gäller kommunalvalet på ett säkert sätt fram till valdagen.

64 §. Skydd av valhemligheten om antalet förtidsröster är litet

Om 50 personer eller färre har förtidsröstat i lagtingsvalet i en kommun ska centralnämnden för lagtingsval vid sitt sammanträde under valdagen besluta att förtidsrösterna ska granskas och räknas av centralnämnden tillsammans med rösterna från en annan kommun.

Om 25 personer eller färre har förtidsröstat i kommunalvalet i en kommun ska den kommunala centralvalnämnden vid sitt sammanträde fredagen före valdagen besluta att förtidsrösterna ska granskas och räknas av centralvalnämnden tillsammans med valseklarna från ett av kommunens röstningsområden.

Om ett beslut enligt 2 mom. fattas ska centralvalnämnden informera den berörda valnämnden. Efter avslutad röstning på valdagen ska valseklarna, med bevarande av valhemligheten, tas ut ur valurnan och räknas samt läggas i ett omslag. Valnämndens ordförande och viceordförande, eller någondera av dem tillsammans med en annan medlem, ska omedelbart lämna valseklarna till den kommunala centralvalnämnden. En anteckning om förfarandet ska göras i valprotokollet.

65 §. Räkning av förtidsröster

De godkända valkuverten öppnas vid centralnämndernas sammanträde på valdagen. Sammanträdet får inledas och öppnandet påbörjas tidigast klockan 9, såvida inte centralvalnämnden har fattat beslut om att förtidsrösterna i kommunalvalet ska räknas tillsammans med rösterna som avgivits på valdagen i ett röstningsområde. I nämndens protokoll antecknas antalet valkuvert. Därefter öppnas valkuverten och rösterna räknas på det sätt som i 91 § föreskrivs för räkning av röster i en valnämnd. (2022/85)

Resultatet av räkningen av förtidsrösterna får inte offentliggöras förrän valförrättningen är avslutad klockan 20.

3 mom. upphävt (2022/85).

66 §. (2022/85) Förbud mot ändringssökande

I en valmyndighets beslut i ett ärende som gäller förtidsröstning enligt 7–9 kap. i denna lag får ändring inte sökas särskilt.

8 kap. Förtidsröstning på ett förtidsröstningsställe

67 §. (2022/85) Anordnande av röstning

Röstningsförfarandet på ett förtidsröstningsställe ska vara organiserat så att valhemligheten bevaras.

De valförrättare som utsetts av den kommunala centralvalnämnden ansvarar för förtidsröstningen vid allmänna förtidsröstningsställen i kommunen. Vid varje allmänt förtidsröstningsställe ska finnas minst två valförrättare närvarande.

Den som har utsetts till valförrättare för ett allmänt förtidsröstningsställe utanför Åland ansvarar för förtidsröstningen där. Vid ett allmänt förtidsröstnings-

B 3 Vallag (2019:45)

ställe utanför Åland räcker det att en valförrättare är närvarande när röstning förrättas.

Valbestyrelsen i kommunen ansvarar för förtidsröstningen i en inrättning. Förtidsröstningen i en inrättning anordnas endast för dem som vårdas eller har intagits där.

Den kommunala centralvalnämnden ska översända valstämplar och övrig utrustning till valförrättarna och valbestyrelsen i kommunen inför förtidsröstningen.

Efter avslutad förtidsröstning i kommunen ska valstämplarna, överblivna förtidsröstningshandlingar samt förteckningarna över de väljare som förtidsröstat omedelbart skickas till den kommunala centralvalnämnden. Efter avslutad förtidsröstning vid ett förtidsröstningsställe utanför Åland skickas valstämplar och de nämnda handlingarna till landskapsregeringen.

68 §. (2022/85) Tider för röstning

Ett allmänt förtidsröstningsställe på Åland ska under förtidsröstningstiden vara öppet för röstning alla dagar utom söndagar om inte kommunstyrelsen av särskilda skäl bestämmer något annat. Förtidsröstning sker under de tider kommunstyrelsen bestämmer. Öppettiderna får inte infalla vardagar före klockan 8 eller efter klockan 20 och inte heller lördagar före klockan 9 eller efter klockan 18.

Ett allmänt förtidsröstningsställe utanför Åland ska under förtidsröstningstiden vara öppet för röstning under de dagar och på de tider landskapsregeringen bestämmer genom landskapsförordning.

Förtidsröstning i en inrättning ska under förtidsröstningstiden anordnas under en eller högst två dagar på de tider som valbestyrelsen bestämmer.

Valförrättarna och valbestyrelsen ska se till att information om öppettiderna och om förfarandet vid förtidsröstningen finns på en väl synlig plats på förtidsröstningsstället.

69 §. Genomförande av röstning

För att rösta på ett förtidsröstningsställe ska väljaren personligen anmäla sig till valförrättaren eller valbestyrelsen för att få en valsedel och övriga förtidsröstningshandlingar för endera valet eller för båda valen. Väljaren ska kunna styrka sin identitet.

Sedan väljaren gjort sin anteckning på valsedeln ska den vikas ihop och därefter stämplas med valstämpeln av valförrättaren eller valbestyrelsen. Omedelbart därefter ska väljaren innesluta valsedeln i valkuvertet i valförrättarens eller valbestyrelsens åsyn. Valkuvertet ska tillslutas. På valkuvertet får inte några anteckningar göras.

70 §. Följebrev och ytterkuvert

Följebrevet ska innehålla följande uppgifter om väljaren:

- 1) fullständigt namn,
- 2) personbeteckning, om en kvitteringsanteckning enligt 71 § görs i följebrevet,
- 3) personbeteckning eller födelsetid och nuvarande adress, om en kvitteringsanteckning inte görs.

Väljaren ska underteckna följebrevets försäkran om att han eller hon personligen och med bevarande av

valhemligheten har fyllt i valsedeln, fått den stämplad och lagt den i valkuvertet som därefter tillslutits.

Följebrevet riktas till den kommunala centralvalnämnden i den kommun där väljaren är röstberättigad. Röstkortet kan användas som följebrev om rösträtsregistret inte är i bruk på förtidsröstningsstället.

På ytterkuvertet antecknas namnet på den kommunala centralvalnämnd som anges i följebrevet eller på röstkortet.

Väljaren ska lämna valkuvertet, följebrevet eller röstkortet och ytterkuvertet till valförrättaren eller valbestyrelsen.

71 §. Notering av röstningen

När rösträtsregistret är i bruk på förtidsröstningsstället ska valförrättaren eller valbestyrelsen

1) kontrollera i registret att väljaren är röstberättigad,

2) göra en anteckning i registret om att väljaren avgett sin röst, och

3) göra en kvitteringsanteckning i följebrevet om att den anteckning som avses i 2 punkten har gjorts i registret; om röstningen har skett i en anstalt får anstaltens namn inte framgå av kvitteringsanteckningen.

När rösträtsregistret inte är i bruk ska en förteckning över dem som röstar föras på förtidsröstningsstället. Förteckningen är inte offentlig förrän röstningen har avslutats på valdagen.

72 §. Avslutande av röstningen

Valförrättaren eller valbestyrelsens ordförande ska i följebrevet eller röstkortet intyga att röstningen har skett på föreskrivet sätt. Om en kvitteringsanteckning enligt 71 § inte görs i följebrevet ska av intyget också framgå datum för röstningen, samt förtidsröstningsställets namn eller, om röstningen försiggått i en inrättning, den kommun där inrättningen är belägen. Valkuvertet och följebrevet eller röstkortet ska därefter inneslutas i ytterkuvertet, som tillsluts.

Valförrättaren och valbestyrelsen ska omsorgsfullt och på ett tillförlitligt sätt förvara de ytterkuvert de har i sin besittning.

73 §. (2022/85) Vidarebefordran av ytterkuverten

Valförrättaren vid ett allmänt förtidsröstningsställe på Åland eller valbestyrelsen ska utan dröjsmål se till att de ytterkuvert som är riktade till centralvalnämnden i den egna kommunen tillställs centralvalnämnden på det sätt som den har anvisat, samt att de ytterkuvert som är riktade till andra centralvalnämnder omedelbart skickas till dem per post eller på något annat tillförlitligt sätt.

Valförrättaren vid ett allmänt förtidsröstningsställe utanför Åland ska utan dröjsmål skicka ytterkuverten till landskapsregeringen på det sätt som landskapsregeringen bestämmer. Landskapsregeringen ska se till att ytterkuverten utan dröjsmål vidarebefordras till de kommunala centralvalnämnderna.

Ytterkuverten ska skickas så att de har inkommit till den kommunala centralvalnämnd de är riktade till senast klockan 19 fredagen före valdagen.

9 kap. Förtidsröstning per brev

74 §. (2022/85) *Brevröstningshandlingar*

Den som har för avsikt att förtidsrösta per brev ska skriftligen beställa brev-röstningshandlingar hos landskapsregeringen. Beställningen ska göras personligen på en särskild blankett eller på något annat sätt som säkert fastställer beställarens identitet. Handlingarna kan beställas tidigast tre månader före valdagen men beställningen ska ha kommit in till landskapsregeringen senast den femte dagen före valdagen. Väljaren ansvarar själv för att beställningen sker i tillräckligt god tid för att de brev-röstningshandlingar som sänds tillbaka kommer till den kommunala centralvalnämnden inom den tid som anges i 76 §.

75 §. (2022/85) *Landskapsregeringens och den kommunala centralvalnämndens uppgifter*

Landskapsregeringen ska utan dröjsmål sända brev-röstningshandlingarna tillsammans med anvisningar till den adress som beställaren har uppgivit. Om sammanställningarna av kandidatlistor för de aktuella valen har fastställts ska de bifogas.

Om en väljare som beställt brev-röstningshandlingar har en adress i en åländsk kommun, ska landskapsregeringen på särskild begäran ombesörja att brev-röstningshandlingarna förs direkt till väljaren samt att handlingarna avhämtas.

Landskapsregeringen gör upp en förteckning över väljare till vilka brev-röstningshandlingar sänds och den kommunala centralvalnämnden gör upp en förteckning över väljare som sänder in brev-röstningshandlingar. Centralvalnämnden kan delegera denna uppgift till en av nämnden utsedd person. Förteckningarna är inte offentliga förrän röstningen har avslutats på valdagen.

76 §. *Tiden för röstning*

Förtidsröstning per brev får ske tidigast den 27 dagen före valdagen. Brevröster vars följebrev är daterade tidigare lämnas obeaktade av centralvalnämnden. För att kunna beaktas måste brev-röstningshandlingarna ha kommit till den kommunala centralvalnämnden senast klockan 19 fredagen före valdagen.

77 §. *Genomförande av röstning*

Vid brev-röstning ska väljaren göra sin anteckning i den ena eller i vardera valsekeln och därefter innesluta dem hopvikta i respektive valkuvert, som därefter ska tillslutas. På valkuverten får inte göras några anteckningar. Väljaren ska se till att valhemligheten bevaras. Följebrevet ska fyllas in enligt anvisningarna och därefter ska de valkuvert som innehåller en valsekel samt följebrevet läggas i ytterkuvertet. I stället för följebrev kan väljaren bifoga sitt röstkort, som ska undertecknas av väljaren.

Väljaren ska adressera ytterkuvertet till den kommunala centralvalnämnden och skicka det per post eller på annat sätt. Väljaren svarar själv för att ytterkuvertet kommer in till centralvalnämnden inom den utsatta tiden.

Kapitelrubriken upphävd (2022/85)

78-86 §. Upphävda (2022/85).

11 kap. Röstning på valdagen

87 §. *Anordnande av röstning*

Valnämnden ansvarar för röstningen på valdagen.

I vallokalen ska finnas ett av valnämnden utsett särskilt *valbiträde* som har till uppgift att bistå väljare att genomföra röstningen. En uppställd kandidat eller en kandidats make eller maka, barn, syskon eller föräldrar får inte vara valbiträde. Med make eller maka avses äkta makar, personer som lever under äkten-skapsliknande förhållanden och personer som lever i registrerat partnerskap.

88 §. *Tider för röstning*

På valdagen ska vallokalen vara öppen för röstning mellan klockan 9 och 20. När vallokalen stängs klockan 20 har de som anlänt rätt att avge sin röst.

89 §. *Inledande av röstningen*

När röstningen på valdagen inleds ska valnämndens ordförande eller viceordförande visa de närvarande att valurnan är tom, samt därefter försegla urnan och öppna försändelsen med valseklar.

90 §. *Genomförande av röstning*

Den som har för avsikt att rösta ska anmäla sig hos valnämnden i det röstningsområde där han eller hon är upptagen i vallängden. Väljaren ska kunna styrka sin identitet för valnämnden.

Väljaren får en valsekel för endera valet eller för båda valen, efter att valnämnden har konstaterat att han eller hon är antecknad i vallängden som röstberättigad i respektive val och att han eller hon inte har förtidsröstat.

Valbiträdet ska på begäran av väljaren bistå vid röstningen. Väljaren har också rätt att anlita en medlem av valnämnden som biträde vid röstningen, om det inte fördröjer valförrättningen.

Sedan väljaren har gjort sin anteckning på valsekeln, ska den hopvikta valsekeln stämplas med valstämpeln och därefter läggas i valurnan.

Valnämnden ska notera i vallängden att väljaren har utövat sin rösträtt.

91 §. *Valnämndens avslutande åtgärder*

Sedan valnämndens ordförande eller viceordförande förklarat valförrättningen avslutad, tas de avgivna valseklarna omedelbart ut ur valurnan. Valseklarna för lagtingsvalet och kommunvalet skiljs åt och räknas var för sig. Likaså räknas antalet personer som enligt anteckningarna i vallängden har utövat sin rösträtt i vardera valet.

Om den kommunala centralvalnämnden med stöd av 64 eller 94 § har beslutat att valseklarna inte ska granskas och räknas i valnämnden, ska de omedelbart läggas i ett omslag och lämnas in till centralvalnämnden på det sätt som den bestämt. I valprotokollet ska en anteckning om förfarandet göras.

Valseklarna öppnas därefter och granskas. En valsekel som inte kan godkännas läggs åt sidan. De åter-

B 3 Vallag (2019:45)

stående valsedlarna sorteras enligt kandidatnummer. Därefter räknas antalet valsedlar för varje kandidat.

Valnämnden ska utan avbrott ordna och räkna valsedlarna. Nämnden har rätt att vid behov anlita särskild personal för att biträda vid räkningen. Resultatet av den preliminära rösträkningen ska utan dröjsmål meddelas till centralnämnden för vardera valet.

Samtliga valsedlar läggs därefter ordnade efter kandidat i omslag, ett för vardera valet. Också de valsedlar som valnämnden inte har godkänt läggs i omslaget. Omslaget ska tillslutas omsorgsfullt och förseglas på det sätt landskapsregeringen har föreskrivit. På omslaget skrivs den mottagande centralnämndens adress, försändelsens innehåll och avsändaren.

92 §. Valprotokoll

Valnämnden ska föra *valprotokoll* vid valförrättningen. Protokoll förs skilt för lagtingsvalet och skilt för kommunalvalet. I protokollet ska antecknas

- 1) datum och klockslag då valförrättningen inledes och avslutades,
- 2) närvarande medlemmar av valnämnden och personal som nämnden anlitat för rösträkningen,
- 3) valbiträdena och biträden som anlits av väljare,
- 4) antalet röstberättigade,
- 5) antalet väljare som röstat i förtidsröstningen och på valdagen,
- 6) det totala antalet inlämnade valsedlar och antalet valsedlar som avgetts för varje kandidat,
- 7) datum och klockslag då valsedlarna lades i omslag och förseglades, samt
- 8) de valombud eller av dem befullmäktigade personer som var närvarande då valsedlarna ordnades och räknades.

Fullmakterna för de personer som varit närvarande med fullmakt ska fogas till protokollet.

När protokollet är färdigställt ska det läsas upp och justeras samt undertecknas av ordföranden eller viceordföranden och minst en annan medlem av valnämnden. Därefter ska protokollet och bilagorna läggas i ett omslag som förseglas och förses med den mottagande centralnämndens adress samt uppgift om innehåll och avsändare. Om valsedlarna inte har granskats och räknats i valnämnden bifogas inte bilagorna för sammanräkningsuppgifterna. En notering om detta görs i protokollet.

93 §. Inlämnande av handlingar

Valnämndens ordförande och viceordförande, eller någondera av dem tillsammans med en annan medlem av valnämnden, ska utan dröjsmål lämna in valsedlarna och valprotokollet till respektive centralnämnd. Den mottagande centralnämnden kan föreskriva att försändelserna får inlämnas på något annat sätt.

Vallängden och övriga handlingar ska lämnas till den kommunala centralvalnämnden för arkivering.

94 §. Skydd av valhemligheten i små röstningsområden

Om antalet röstberättigade personer i ett röstningsområde inte är flera än 100 ska den kommunala centralvalnämnden i god tid före valet besluta att valsedlarna från det aktuella röstningsområdet ska slås

ihop med rösterna från minst ett annat av kommunens röstningsområden. Rösterna ska blandas och därefter granskas och räknas av den kommunala centralvalnämnden. Bestämmelsen tillämpas inte i kommuner som utgör ett röstningsområde.

Den kommunala centralvalnämnden ska underrätta centralnämnden för lagtingsval om ett beslut som fattas enligt denna paragraf.

95 §. Förbud mot ändringsökande

I en valmyndighets beslut som avses i detta kapitel får ändring inte sökas särskilt.

12 kap. Fastställande av valresultatet och utfärdande av fullmakter**96 §. Granskning av valsedlarna**

Centralnämnden för lagtingsval och de kommunala centralvalnämnderna ska senast klockan 12 dagen efter valdagen inleda granskningen av valsedlarna och av valnämndernas uträkningar samt avgöra vilka valsedlar som är ogiltiga.

97 §. Ogiltiga valsedlar

- En valsedel är ogiltig om
- 1) valkuvertet innehåller fler än en valsedel,
 - 2) valkuvertet är försett med en obehörig anteckning,
 - 3) det i valsedeln har antecknats flera än ett kandidatnummer eller en kandidats nummer antecknats så att det inte fullt tydligt framgår vilken kandidat som avses,
 - 4) valsedeln har försetts med något särskilt kännetecken eller om det har gjorts någon annan obehörig anteckning i den,
 - 5) kandidatnumret har antecknats på något annat än på en valsedel som en valmyndighet tillhandahållit eller om
 - 6) valsedeln inte är stämplad.

En anteckning på en valsedel som endast förtydligar på vilken kandidat väljaren har avsett att rösta betraktas inte som en obehörig anteckning.

De valsedlar som anses ogiltiga avskiljs och läggs i ett särskilt omslag grupperade enligt röstningsområde. Omslaget förseglas och förvaras med de godkända rösterna.

98 §. Förfarande vid rösträkningen

Centralnämnderna ska särskilt för varje kandidat räkna det sammanlagda antalet godkända röster som avgetts till förmån för honom eller henne vid förtidsröstningen och vid röstningen på valdagen.

Rösträkningen ska genomföras på följande sätt:

- 1) (2022/85) en kandidats *röstetal* bestäms genom att räkna ihop de godkända valsedlar där kandidatens nummer har antecknats,
- 2) en kandidatlistas röstetal bestäms genom att räkna ihop röstetalen för listans alla kandidater och
- 3) ett valförbunds röstetal bestäms genom att räkna ihop röstetalen för valförbundets alla kandidatlistor.

99 §. Tillgodoräknande av röster i särskilda fall

Om en kandidat som har fått röster vid valet inte är valbar eller har avlidit ska de röster som avgetts

för kandidaten ändå tillgodoräknas kandidatlistan och valförbundet.

100 §. Fastställande av valresultatet

Centralnämnderna fastställer valresultatet vid ett sammanträde som ska hållas senast den fjärde dagen efter valdagen.

Uträkningen av valresultatet görs på följande sätt:

1) Alla kandidater på samma kandidatlista antecknas i ordningsföljd efter fallande röstetal. Därefter får kandidaterna preliminära *jämförelsetal* på så sätt, att den första kandidaten får listans hela röstetal som sitt jämförelsetal, den andra hälften därav, den tredje en tredjedel, den fjärde en fjärdedel och så vidare. För de kandidater som inte tillhör ett valförbund är det preliminära jämförelsetalet samtidigt kandidaternas slutliga jämförelsetal.

2) De kandidater som tillhör samma valförbund antecknas härefter enligt storleken av deras preliminära jämförelsetal på så sätt, att den med det högsta preliminära jämförelsetalet ställs främst. Därefter tilldelas kandidaterna i valförbundet slutliga jämförelsetal så, att den första av kandidaterna som slutligt jämförelsetal får valförbundets hela röstetal, den andra hälften därav, den tredje en tredjedel, den fjärde en fjärdedel och så vidare.

3) Alla de i det aktuella valet uppställda kandidaternas namn antecknas på nytt i fallande ordning enligt storleken av deras slutliga jämförelsetal, och vid varje kandidats namn antecknas det slutliga jämförelsetalet.

Vid lika röstetal eller jämförelsetal avgörs kandidaternas inbördes ordningsföljd genom lottdragning.

Valresultatet fastställs genom att det räknat från början av den kandidatförteckning som avses i 2 mom. 3 punkten väljs så många som ska utses vid valet.

Då det görs uppehåll i centralnämndens förrättning, ska samtliga valsedlar och uträkningar hållas förvarade så att ingen utomstående har tillgång till dem.

101 §. Närvarorätt för valombud

Vid centralnämndernas sammanträden för granskning och räknande av valsedlar och fastställande av valresultatet har valombuden, eller av dem särskilt för varje valmyndighet skriftligen befullmäktigade personer, rätt att närvara.

102 §. Ersättare

Till ersättare för en lagtingsledamot utses den kandidat som följer närmast efter de valda på samma kandidatlista. Om samtliga kandidater på kandidatlistan har blivit valda utses den kandidat i valförbundet som närmast efter de valda har det högsta slutliga jämförelsetalet, om kandidatlistan ingår i ett valförbund.

Om en ersättare inte kan utses från samma kandidatlista eller valförbund, utses den kandidat som närmast efter de valda har det högsta slutliga jämförelsetalet.

Om den första ersättaren utses gemensamt för tre eller flera valda ska i lagtingsvalet en andra ersättare utses.

Ersättare för en ledamot i fullmäktige utses enligt bestämmelserna i 39 § kommunallagen.

Om ett mandat har blivit ledigt och det saknas utsedd ersättare ska centralnämnden vid behov sammanträda för att utse en ersättare enligt bestämmelserna i denna paragraf.

103 §. Offentliggörande av valresultatet

Centralnämnden för lagtingsval ska utan dröjsmål offentliggöra valresultatet tillsammans med en besväransvisning på landskapsregeringens elektroniska anslagstavla, enligt förvaltningslagens bestämmelser om offentlig delgivning. Förutom de valdas namn, titel, yrke eller syssla och hemort ska också deras röstetal och slutliga jämförelsetal offentliggöras, liksom vem som utsetts till ersättare för var och en av de valda. Centralnämnden för lagtingsval ska också underrätta landskapsregeringen, landshövdingen och de kommunala centralvalnämnderna om valresultatet.

Den kommunala centralvalnämnden ska underrätta de valda och kommunstyrelsen om valresultatet samt offentliggöra det tillsammans med en besväransvisning på det sätt kommunala tillkännagivanden görs offentliga. Förutom de valdas namn, titel och yrke eller syssla ska också deras röstetal och slutliga jämförelsetal offentliggöras.

104 §. Fullmakter

Centralnämnden för lagtingsval utfärdar fullmakter för dem som valts in i lagtinget samt för ersättare som ska träda i en ledamots ställe.

Fullmakten för en lagtingsledamot ska ha följande lydelse:

”Vid lagtingsval, som förrättades den, har (titel eller yrke) N.N., bosatt i, valts till ledamot av Ålands lagting. Mandattiden fortgår tills nästa lagtingsval har förrättats och det tidigare lagtingets arbetsår har avslutats”.

Om ett uppdrag som lagtingsledamot blir ledigt på grund av bestämmelserna i 7 eller 10 § lagtingsordningen för Åland utfärdar centralnämnden för lagtingsval fullmakt för den som för motsvarande tid ska inträda i lagtinget. En sådan fullmakt ska ha följande lydelse:

”Vid lagtingsval, som förrättades den, har (titel eller yrke) N.N. valts till ledamot av Ålands lagting. Då mandatet emellertid har blivit ledigt enligt bestämmelserna i 7 eller 10 § lagtingsordningen (2011:97) för Åland, har (titel eller yrke) M.M., bosatt i, blivit utsedd att ersätta N.N. som ledamot av lagtinget för den tid mandatet är ledigt”.

Fullmakterna ska dateras och undertecknas.

105 §. Centralnämndernas protokoll

Vid centralnämndernas sammanträde för fastställande av valresultatet ska protokoll föras. I protokollet antecknas sammanträdestiden, närvarande medlemmar och övriga närvarande personer samt de beslut nämnden fattar.

I protokollet ska antalet förtidsröster anges. Antalet ogiltiga valsedlar och valsedlar som inte är ifyllda ska anges skilt beträffande valsedlar som avgetts vid förtidsröstning och skilt för varje röstningsområde. Den kommunala centralvalnämnden ska skilt ange antalet förtidsröster som avgetts per brev. (2022/85)

B 3 Vallag (2019:45)

Om den kommunala centralvalnämnden har räknat rösterna från två eller flera röstningsområden tillsammans, eller förtidsrösterna tillsammans med rösterna från ett röstningsområde, ska en anteckning om saken göras i protokollet.

Protokollet undertecknas av sekreteraren samt bestryks av ordföranden.

106 §. Centralnämndernas avslutande åtgärder

Centralnämnderna ska sätta in alla valseklar i omslag som förseglas. Valseklarna förvaras till dess följande val har förrättats och vunnit laga kraft. (2022/85)

Ett exemplar av sammanställningen av kandidatlistorna och samtliga uträkningar ska förseglas samt förvaras som bilaga till protokollet.

Handlingarna från lagtingsvalet förvaras i landskapsarkivet och handlingarna från kommunalvalen i respektive kommuns arkiv. (2022/85)

13 kap. Överklagande av valresultatet**107 §. Beslut som får överklagas**

Beslut om fastställande av valresultat får överklagas genom besvär enligt vad som bestäms i detta kapitel.

108 §. Rätt att överklaga beslut om lagtingsval

Besvär över ett beslut om fastställande av valresultat i ett lagtingsval får anföras av var och en vars rätt eller fördel kränks av beslutet. Den som har varit uppställd som kandidat i valet och en etablerad politisk förening som lämnat in en kandidatanmälan får anföras besvär på den grund att beslutet strider mot lag.

Den som är röstberättigad i lagtingsvalet får dessutom anföras besvär på den grund att valet har skett i oriktig ordning och att detta har kunnat påverka valresultatet.

109 §. Rätt att överklaga beslut om kommunalval

Besvär över ett beslut om fastställande av valresultat i ett kommunalval får anföras av var och en vars rätt eller fördel kränks av beslutet. Den som har varit uppställd som kandidat i valet, en etablerad kommunal politisk förening och en etablerad politisk förening som lämnat in en kandidatanmälan får anföras besvär på den grund att beslutet strider mot lag.

Den som är röstberättigad i kommunalvalet eller kommunmedlem får dessutom anföras besvär på den grund att valet har skett i oriktig ordning och att detta har kunnat påverka valresultatet.

110 §. Anförande och behandling av besvär

Besvär anföras hos Ålands förvaltningsdomstol inom 14 dagar från det att valresultatet har offentliggjorts.

På besvärsförfarandet och behandlingen av besvär tillämpas i övrigt [förvaltningsprocesslagen].

Besvär ska handläggas i brådskande ordning.

111 §. Besvärsmyndighetens beslut

Om en valmyndighets beslut eller åtgärd har varit lagstridig och om lagstridigheten uppenbart har kunnat påverka valresultatet, ska valförrättningen göras om, ifall inte valresultatet kan rättas.

Har centralnämnden för lagtingsval eller en kommunal centralvalnämnd förfarit lagstridigt vid uträkningen eller fastställandet av valresultatet och har lagstridigheten påverkat valresultatet, ska detta rättas.

112 §. Delgivning av beslut

När det gäller lagtingsval ska Ålands förvaltningsdomstols beslut delges den som har överklagat, centralnämnden för lagtingsval, valombuden samt landskapsregeringen. Om beslutet innebär att valresultatet rättas eller att omval ska förrättas ska det utan dröjsmål offentliggöras på landskapsregeringens elektroniska anslagstavla enligt förvaltningslagens bestämmelser om offentlig delgivning.

När det gäller kommunalval ska Ålands förvaltningsdomstols beslut delges den som har överklagat, kommunstyrelsen, den kommunala centralvalnämnden, valombuden samt, om beslutet innebär att valresultatet rättas eller att omval ska förrättas, landskapsregeringen. Den kommunala centralvalnämnden ska utan dröjsmål offentliggöra förvaltningsdomstolens beslut på det sätt kommunala tillkännagivanden görs offentliga.

113 §. Överklagande av förvaltningsdomstolens beslut

Ålands förvaltningsdomstols beslut får överklagas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen inom 30 dagar från delfäendet av beslutet.

Om beslutet innebär att valresultatet rättas eller att omval ska förrättas, har de som nämns i 108 respektive 109 § rätt att överklaga beslutet.

Vid delgivning och offentliggörande av högsta förvaltningsdomstolens beslut tillämpas de bestämmelser som enligt 112 § gäller Ålands förvaltningsdomstols beslut.

14 kap. Omval, nyval och fyllnadsväl**114 §. Omval efter överklagande**

Vid omval till lagtinget med anledning av ett överklagande är valdagen den första söndagen efter att 50 dagar har förflutit sedan besvärsmyndighetens beslut har vunnit laga kraft. Omval till en kommuns fullmäktige förrättas samma dag som omval till lagtinget. Ifall endast omval till fullmäktige förrättas är valdagen den söndag som den kommunala centralvalnämnden bestämmer.

Förrättandet av ett omval sköts av samma valmyndigheter som vid det upphävda valet. Vid omval till en kommuns fullmäktige anordnas förtidsröstning på ett förtidsröstningsställe endast i den kommun där omvalet förrättas. (2022/85)

Vid ett omval används samma lagakraftvunna rösträttsregister och samma sammanställning av kandidatlistorna som vid det upphävda valet, om inte besvärsmyndighetens beslut föreskriver något annat. Röstkort skickas inte till de röstberättigade. Vid förrättande av omval ska i övrigt bestämmelserna om ordinarie val följas i tillämpliga delar.

Lagtingsledamöter eller fullmäktigeledamöter som blivit valda i det upphävda valet kvarstår i sina uppdrag till dess resultatet av omvalet har fastställts.

Resultatet av ett omval till lagtinget ska genast meddelas lagtinget och resultatet av ett omval till fullmäktige ska genast meddelas fullmäktige i kommunen i fråga.

115 §. Nyval efter upplösning av lagtinget

Vid nyval efter upplösning av lagtinget är valdagen den första söndagen efter att 50 dagar förflutit efter beslutet om upplösning.

Vid nyval till lagtinget gäller i tillämpliga delar bestämmelserna om ordinarie val i denna lag. Om ett nytt rösträttsregister upprättas ska den 1 september som avgörande tidpunkt i 16 § ersättas med den 46 dagen före valdagen. (2022/85)

116 §. Kommunalt fyllnadsväl

Om det i en kommun vid kommunalvalet inte väljs ett tillräckligt antal fullmäktige, eller om antalet fullmäktige minskar så att det understiger tre fjärdedelar av det antal som har bestämts enligt 38 § kommunallagen, ska i det första fallet den kommunala centralvalnämnden och i det andra fallet fullmäktiges ordförande anmäla om förhållandet till landskapsregeringen, som kan fatta beslut om kommunalt fyllnadsväl ifall skäl för det finns. Landskapsregeringen ska samtidigt fatta beslut om hur många ledamöter som ska väljas.

Vid valet iakttas i tillämpliga delar bestämmelserna i denna lag enligt av landskapsregeringen meddelade anvisningar. Förtidsröstning på ett förtidsröstningsställe anordnas endast i den kommun där det kommunala fyllnadsvalet förrättas. För de fullmäktige som utses vid valet väljs även ersättare. Om ett nytt rösträttsregister upprättas ska den 1 september som avgörande tidpunkt i 17 § ersättas med den 46 dagen före valdagen.

15 kap. Särskilda bestämmelser

117 §. Kostnadsfördelning

Landskapsregeringen svarar för

- 1) kostnaderna för centralnämnden för lagtingsväl,
- 2) kostnaderna för rösträttsregistret och vallängderna,
- 3) kostnaderna för valförrättarna och de allmänna förtidsröstningsställena,
- 4) kostnaderna vid kommunalvalet för tryckning av valsedlar, röstkort samt handlingar för förtidsröstningen,
- 5) upphävd (2022/85),
- 6) anskaffningen av och kostnaderna för de tillbehör för förseglning som centralnämnder och valnämnder behöver.

Kommunen svarar för kostnaderna för den kommunala centralvalnämnden, valnämnderna och valbestyrelserna. Landskapsregeringen ersätter dock kommunen för hälften av kostnaderna för arvoden, dagtraktamenten och ersättning för resekostnader som betalats till medlemmar, ersättare och biträden i valnämnder och valbestyrelser.

Vid omval eller nyval till lagtinget svarar landskapsregeringen för alla kostnader. Vid omval till kommunernas fullmäktige eller kommunalt fyllnadsväl svarar kommunen för alla kostnader.

118 §. Ansvar i myndighetsverksamhet

Om en medlem av centralnämnden för lagtingsväl, den kommunala centralvalnämnden, valnämnden eller valbestyrelsen eller en valförrättare eller någon annan person som i egenskap av valmyndighet enligt denna lag försummar sina skyldigheter, ska han eller hon straffas såsom tjänsteman för tjänstebrott.

119 §. Straffbestämmelser

Bestämmelserna om valbrott, röstköp, röstningsfusk och förvanskande av valresultat i 14 kap. 1–4 §§ strafflagen (FFS 39/1889) ska tillämpas när det gäller lagtingsväl och kommunalväl på Åland.

Utöver straffbestämmelserna i 1 mom. ska bestämmelserna om orsakande av fara för informationsbehandling och innehav av hjälpmedel vid nätbrott i 34 kap. 9a och 9b §§ strafflagen, samt bestämmelserna om kränkning av kommunikationshemlighet, grov kränkning av kommunikationshemlighet, systemstörning, grov systemstörning, dataintrång, grovt dataintrång och identitetsstöld i 38 kap. 3 §, 4 §, 7a §, 7b §, 8 §, 8a § respektive 9a § strafflagen tillämpas på Åland.

På orsakande av fara för informationsbehandling, kränkning av kommunikationshemlighet, grov kränkning av kommunikationshemlighet, systemstörning, grov systemstörning, dataintrång och grovt dataintrång tillämpas vad som föreskrivs om straffansvar för juridiska personer i 9 kap. strafflagen.

120 §. Flyttning av särskilda dagar i vissa fall

Om valdagen vid omval, nyval eller fyllnadsväl enligt denna lag skulle infalla på nyårsdagen, trettondagen, påskdagen, valborgsmässoaftonen, första maj, pingstdagen, självstyrelsedagen, självständighetsdagen, julaftonen, juldagen, annandag jul eller nyårsaftonen, ska följande söndag i stället vara valdag.

Om en bestämd dag enligt denna lag skulle infalla på en helgdag eller en helgfri lördag, självstyrelsedagen, midsommaraftonen eller julaftonen, gäller följande vardag som utsatt dag. Detta gäller inte en utsatt dag för valförrättningen, inte heller en dag för inledande och avslutande av förtidsröstningen eller en dag för meddelande av valresultat.

Landskapsregeringen har rätt att vid behov flytta in i denna lag bestämd dag till närmaste lämpliga dag om det med anledning av överklagande har beslutats att valförrättningen ska göras om, om det på grund av lagtingets upplösning har fattats beslut om nyval av lagtinget eller om landskapsregeringen har beslutat om verkställande av kommunalt fyllnadsväl.

121 §. Formulär och anvisningar

Landskapsregeringen fastställer nödvändiga formulär för de handlingar och blanketter som används vid val samt meddelar de anvisningar som behövs.

Landskapsregeringen tillhandahåller valurnor samt de handlingar, blanketter och annan utrustning som behövs vid valförrättningen.

122 §. Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2019. Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

B 4 RPF (2023:44) om skötseln av uppgifter om val m.m.

Genom denna lags ikraftträdande upphävs landskapslagen (1970:39) om lagtingsval och kommunalval. Bestämmelser i annan lagstiftning som gäller kommunala centralnämnden ska efter denna lags ikraftträdande gälla kommunala centralvalnämnden. De kommunala centralnämnder som har tillsatts med stöd av den upphävda lagen benämns efter denna lags ikraftträdande kommunala centralvalnämnder, och kvarstår i sina uppdrag till dess att deras mandatperiod tar slut. Även övriga valmyndigheter som har tillsatts med stöd av den upphävda lagen kvarstår i sina uppdrag under den tid deras mandatperiod varar.

B 4 Republikens presidents förordning (2023:44) om skötseln på Åland av vissa uppgifter som gäller lagtings- och kommunalval samt rådgivande kommunala folkomröstningar

(FFS 819/2023)

1 §. *Samarbete mellan tillsynsmyndigheterna*

Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska förse Ålands landskapsregering med de befolkningsuppgifter som anges i 17 § i vallagen för Åland (Ålands författningssamling 2019:45) och som Ålands landskapsregering behöver för upprättande av rösträttsregistret.

2 §. *Överförande av tillsynsuppgifter*

Statens ämbetsverk på Åland, i egenskap av registerförvaltningens lokalmyndighet, sköter de uppgifter som enligt 18, 21, 22 och 26 § i vallagen för Åland ankommer på valregistermyndigheten.

3 §. *Kostnadsfördelning*

Kostnaderna för skötseln av de uppgifter som avses i 1 § och 2 § betalas av landskapet i enlighet med vad som avtalas mellan å ena sidan Ålands landskapsregering och å andra sidan Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata och Statens ämbetsverk på Åland.

4 §. *Ikraftträdande*

Denna förordning träder i kraft den 15 maj 2023.

Genom denna förordning upphävs republikens presidents förordning om skötseln på Åland av vissa uppgifter som gäller lagtings- och kommunalval samt rådgivande kommunala folkomröstningar (1310/2019).

B 5 Landskapslag (2011:17) om valfinansiering

1 §. *Lagens tillämpningsområde och syfte*

I denna lag finns bestämmelser om redovisning av valfinansiering.

Syftet med lagen är att öka öppenheten kring valfinansieringen och informationen om kandidaternas och de politiska föreningarnas bindningar.

2 §. *Redovisningsskyldiga*

Skyldiga att redovisa sin valfinansiering är

1) de som valts till samt de som innehar uppdrag som lagtingsledamöter,

2) de som valts till fullmäktigeledamöter och de som utsetts till första eller andra ersättare i kommunfullmäktige samt

3) etablerade politiska och etablerade kommunala politiska föreningar som ställt upp kandidater i ett lagtingsval eller kommunalval.

Med etablerade politiska och etablerade kommunala politiska föreningar avses i denna lag etablerade politiska och etablerade kommunala politiska föreningar enligt vallagen (2019:45) för Åland. Vad som i denna lag sägs om etablerade politiska och etablerade kommunala politiska föreningar gäller även sådana valmansföreningar vars kandidater invalts till lagtinget eller ett kommunfullmäktige. (2019/48)

Centralnämnden för lagtingsval ska utan dröjsmål skicka uppgifter om de personer för vilka fullmakt till lagtinget har utfärdats och de kommunala centralvalnämnderna ska så snart valresultatet fastställts skicka uppgifter om de invalda och ersättarna till Landskapsrevisionen. (2019/48)

3 §. *Valfinansiering*

Med valfinansiering avses i denna lag finansieringen av de kostnader för kandidaternas samt de etablerade politiska och etablerade kommunala politiska föreningarnas valkampanjer som uppkommer tidigast sex månader före och senast två veckor efter valdagen oberoende av när de betalas.

Valfinansiering kan bestå av

1) egna medel eller lån som kandidaten, en etablerad politisk eller etablerad kommunal politisk förening tagit upp,

2) bidrag som kandidaten, kandidatens stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stöda kandidaten har fått samt

3) bidrag som en etablerad politisk eller etablerad kommunal politisk förening har fått.

Som valfinansieringsbidrag räknas prestationer i pengar, varor och tjänster samt andra motsvarande prestationer. Sedvanligt frivilligarbete och sedvanliga gratistjänster betraktas inte som bidrag. Bidrag som inte har lämnats i pengar ska uppskattas och redovisas i pengar. Flera prestationer från samma givare ska räknas samman och redovisas som ett enda bidrag. Uppgifter om valfinansiering ska uppges till bruttobelopp.

4 §. *Begränsningar i fråga om valfinansiering*

En kandidat, en kandidats stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stöda kandidaten samt etablerade politiska och etablerade kommunala politiska föreningar får inte ta emot bidrag från givare som inte kan klarläggas. Detta gäller dock inte bidrag som erhållits genom sedvanligt insamlingsarbete.

En kandidat, en kandidats stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för

att stöda kandidaten får inte från en enskild givare ta emot bidrag till ett värde som överstiger 3 000 euro.

En etablerad politisk eller etablerad kommunal politisk förening får inte från en enskild givare ta emot bidrag till ett värde som överstiger 30 000 euro per kalenderår.

En kandidat, en kandidats stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stöda kandidaten samt etablerade politiska och etablerade kommunala politiska föreningar får inte ta emot bidrag för valkampanjen från landskapet, kommuner, kommunalförbund, kommunala affärsverk, offentligtgrättsliga föreningar, inrättningar eller stiftelser eller från bolag som landskapet eller en kommun har bestämmande inflytande i.

En kandidat, en kandidats stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stöda kandidaten samt etablerade politiska och etablerade kommunala politiska föreningar ska se till att det av sådan avgiftsbelagd reklam som ingår i valkampanjen, eller är avsedd att stöda den, framgår vem som betalar reklamen.

5 §. Uppgifter som ska redovisas av en kandidat

En kandidats redovisning ska innehålla följande:

- 1) vilket eller vilka val finansieringen gäller,
- 2) kandidatens namn och titel, yrke eller uppdrag,
- 3) den etablerade politiska förening, etablerade kommunala politiska förening, förening med rätt som avses i 30a § 4 mom. landskapslagen om lagtingsval och kommunalval eller valmansförening som ställt upp kandidaten,

- 4) vid kommunalval den kommun kandidaten varit uppställd i,

- 5) de totala kostnaderna för valkampanjen samt specificerade enligt kostnaderna för olika typer av valreklam samt övriga kostnader,

- 6) den totala valfinansieringen samt specificerad enligt kandidatens egna medel, lån som kandidaten, kandidatens stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stöda kandidaten tagit upp och samtliga bidrag som kandidaten, kandidatens stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stöda kandidaten har fått samt

- 7) andra uppgifter om valfinansieringen som kandidaten anser nödvändiga.

Varje enskilt bidrag och dess givare ska redovisas separat om bidragets värde är minst 500 euro. Om bidraget har getts genom köp av specificerade varor eller tjänster eller på något annat motsvarande sätt mot vederlag, ska endast bidragets nettovärde redovisas separat. Om ett bidrag är minst 500 euro och förmedlas från en tredje part ska mottagaren redovisa även uppgifter om vem som lämnat det förmedlade bidraget.

Om kandidaten, kandidatens stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stöda kandidaten tagit upp lån som ingår i valfinansieringen ska redovisningen innehålla en plan för återbetalning av lånet.

Namnet på en enskild person får inte uppges utan dennes uttryckliga samtycke om värdet av det bidrag han eller hon gett är mindre än 500 euro.

6 §. Uppgifter som ska redovisas av en etablerad politisk och etablerad kommunal politisk förening

En etablerad politisk eller etablerad kommunal politisk förenings redovisning ska innehålla följande:

- 1) vilket val finansieringen gäller,

- 2) de totala kostnaderna för valkampanjen samt specificerade enligt kostnaderna för olika typer av valreklam, för valmöten, för personal och lokaler för kampanjen samt övriga kostnader,

- 3) den totala valfinansieringen samt specificerad enligt lån som tagits upp och bidrag för valkampanjen grupperade enligt bidrag från enskilda personer, företag och andra givare samt övriga finansieringskällor.

Varje enskilt bidrag och dess givare ska redovisas separat om bidragets värde är minst 1 000 euro. Om bidraget har getts genom köp av specificerade varor eller tjänster eller på något annat motsvarande sätt mot vederlag, ska endast bidragets nettovärde redovisas separat. Om ett bidrag är minst 1 000 euro och förmedlas från en tredje part ska mottagaren redovisa även uppgifter om vem som lämnat det förmedlade bidraget.

Namnet på en enskild person får inte uppges utan dennes uttryckliga samtycke om värdet av det bidrag han eller hon gett är mindre än 1 000 euro.

7 §. Ansvar för redovisningen

Den som är redovisningsskyldig enligt denna lag ansvarar för redovisningens innehåll.

8 §. Inlämnande av redovisning

Redovisningen ska lämnas in till Landskapsrevisionen inom tre månader efter det att valresultatet har fastställts. Den som därefter under mandatperioden tillträder ett uppdrag som lagtingsledamot ska lämna in sin redovisning inom tre månader efter tillträdesdagen. (2013/27)

Redovisningen ska lämnas på en blankett som har fastställts av Landskapsrevisionen. (2013/27)

På begäran ska den redovisningsskyldiga genom kontoutdrag eller på annat liknande sätt lämna uppgifter som kompletterar redovisningen och kan vara nödvändiga när redovisningen kontrolleras.

9 §. (2013/27) Landskapsrevisionens uppgifter

Landskapsrevisionen ska övervaka att skyldigheten att redovisa valfinansieringen fullgörs.

Landskapsrevisionen ska

- 1) kontrollera att alla redovisningsskyldiga lämnat redovisning enligt denna lag,

- 2) utan dröjsmål offentliggöra alla redovisningar som lämnats in samt

- 3) vid behov uppmana redovisningsskyldiga att göra en ny redovisning, komplettera sin redovisning eller visa att redovisningen är riktig och tillräcklig.

Om en redovisningsskyldig trots en uppmaning från Landskapsrevisionen inte lämnar in en redovisning enligt denna lag eller om det konstateras att redovisningen är uppenbart oriktig eller bristfällig på

B 6 LL (2015:25) om lagtingsledamöternas arvoden och kostnadsersättningar

väsentliga punkter, får Landskapsrevisionen vid vite förpliktiga den redovisningsskyldiga att lämna in en redovisning eller rätta till felet eller bristen. Vitet döms ut av Landskapsrevisionen. Föreläggandet och utdömandet av vite överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen.

Landskapsrevisionen ska inom sex månader efter det att valresultaten fastställts lämna in en berättelse till lagtinget om de redovisningar som tagits emot och om hur myndighetens tillsyn över redovisningsskyldigheten har fullgjorts.

10 §. Redovisningsregister och tillgång till uppgifter

Landskapsrevisionen ska föra ett register över alla redovisningar av valfinansiering. (2013/27)

Var och en har utan hinder av bestämmelserna i 25 § offentlighetslagen (2021:79) för Åland rätt att få kopia och uppgifter ur registret genom ett allmänt datanät. Uppgifterna ska finnas tillgängliga i fem år efter det att valresultatet har fastställts. (2021/81)

I övrigt ska arkivlagen (2004:13) för landskapet Åland samt offentlighetslagen för Åland tillämpas på förvaring och lagring av samt tillgång till redovisningarna. (2021/81)

11 §. Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 april 2011.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

B 6 Landskapslag (2015:25) om lagtingsledamöternas arvoden och kostnadsersättningar

1 §. Arvodeskommissionen

Lagtinget tillsätter för en mandattid om fyra år en arvodeskommission i enlighet med bestämmelserna om val av flera personer i lagtingets arbetsordning, efter förslag från talmanskonferensen. Arvodeskommissionen fastställer lagtings- och landskapsregeringsledamöternas arvoden, tilläggsarvoden, kostnadsersättningar och andra förmåner samt beslutar om den ersättning för representationskostnader som kan tillkomma talmannen och lantrådet. (2023/95)

Arvodeskommissionen består av en ordförande, som kommissionen utser inom sig, och två övriga medlemmar, av vilka ingen får vara lagtingsledamot eller tjänsteman vid lagtinget.

Arvodeskommissionen sammankallas av ordföranden. Arvodeskommissionen är beslutför när samtliga medlemmar är närvarande. Lagtingets kanslikommission kan utfärda kompletterande bestämmelser om arvodeskommissionens verksamhet. Kanslikommissionen meddelar också arvodeskommissionen om det sker varaktiga förändringar av lagtingets arbetsbörda eller arbetstider.

Till medlemmarna i arvodeskommissionen utgår ett arvode som fastställs av kanslikommissionen som även anslår medel för arvodeskommissionens övriga utgifter.

2 §. (2023/95) Arvoden till ledamöterna

Till en ledamot i lagtinget och landskapsregeringen betalas ett arvode av sådan storlek att uppdraget som ledamot kan skötas på ett behörigt sätt.

3 §. Arvoden till tidigare ledamöter

Till en person, som varit ersättare i lagtinget för en lagtingsledamot under dennes tid som medlem i landskapsregeringen, beviljar kanslikommissionen ett arvode under en tid om högst sex månader efter det att uppdraget som ledamot i lagtinget har upphört. Detta gäller under förutsättning att uppdraget som lagtingsledamot varat längre än två månader och att det upphör under en pågående mandatperiod vars återstod är längre än sex månader. Vidare förutsätts att ledamoten anhåller om arvodet hos lagtingets kanslikommission samt intygar att någon motsvarande ersättning inte samtidigt utgår. Den som beviljats ett sådant arvode är skyldig att till kanslikommissionen anmäla sådana ändrade förhållanden som kan påverka arvodets storlek.

Över beslut som kanslikommissionen fattat i enlighet med denna paragraf anförs besvär hos Ålands förvaltningsdomstol.

4 §. Tiden för vilken arvode utgår

Arvode till lagtingsledamöterna utgår från och med den dag lagtinget sammankommer första gången efter val. Till en lagtingsledamot som inträder i lagtinget efter denna dag utgår arvodet från och med den dag lagtingsledamoten, efter att för talmannen ha uppvisat en granskad fullmakt, berättigats att inta sin plats i lagtinget. Arvode utgår till och med den dag uppdraget som lagtingsledamot upphör på grund av att valperioden avslutats, uppdraget som ersättare upphör, en lagtingsledamot avlider eller av lagtinget befriats från eller förklarats förlustig sitt uppdrag. Om ett arvode har betalats i förskott får det inte återkrävas om uppdraget som lagtingsledamot upphör mitt under valperioden. Arvode till en ledamot i landskapsregeringen utgår för den tid som uppdraget i landskapsregeringen varar. (2023/95)

Arvode utgår till och med den dag uppdraget som lagtingsledamot upphör på grund av att valperioden avslutats, uppdraget som ersättare upphör, en lagtingsledamot avlider eller av lagtinget befriats från eller förklarats förlustig sitt uppdrag.

Om ett arvode har betalats i förskott får det inte återkrävas om uppdraget som lagtingsledamot upphör mitt under valperioden.

5 §. Kostnadsersättningar

Till en lagtingsledamot betalas en skälig kostnadsersättning för de extra kostnader som uppdraget som lagtingsledamot orsakar. Kostnadsersättningen betalas för den tid för vilken lagtingsarvodet betalas.

6 §. Förlust av arvode

Lagtingets kanslikommission ska fastställa regler för under vilka förutsättningar en lagtingsledamot som underlåter att delta i lagtingets arbete utan något godtagbart förhinder förlorar sitt lagtingsarvode eller en del av det för en bestämd tid.

Till en lagtingsledamot betalas inte lagtingsarvode för den tid han eller hon är förhindrad att delta i lagtingets arbete i enlighet med 10 § lagtingsordningen (2011:97) för Åland. (2023/95)

7§. *Ikraftträdande*

Denna lag träder i kraft den 1 april 2015.

Mandattiden för den första arvodeskommissionen som tillsätts enligt denna lag utlöper den 31 oktober 2015.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

B 7 Landskapslag (2010:7) om pensionskydd för ledamöter av lagtinget och landskapsregeringen

1§. *Lagens tillämpningsområde*

I denna lag finns bestämmelser om den rätt till pension av landskapsmedel som ledamöter av lagtinget och landskapsregeringen har samt om familjepension efter den som varit ledamot av lagtinget eller landskapsregeringen. (2023/93)

Landskapsregeringen ansvarar för pensionskyddet.

2§. *Definitioner*

I denna lag benämns ledamöter av lagtinget och landskapsregeringen samt lantrådet *ledamot*, uppdragen *ledamotsuppdrag* och pensionen *ledamots-pension*.

3§. *Ålderspension och anpassningsbidrag* (2015/67)

Förutsättningar för ålderspension är att ledamotsuppdraget har upphört samt att ledamoten har fyllt 65 år.

En ledamot som inte uppnått 65 års ålder när ledamotsuppdraget upphör har rätt till anpassningsbidrag enligt följande:

- 1) anpassningsbidrag betalas i högst ett år om ledamotsuppdraget varat i minst ett år,
- 2) anpassningsbidrag betalas i högst två år om ledamotsuppdraget varat i minst sju år,
- 3) anpassningsbidrag betalas i högst tre år om ledamotsuppdraget varat i minst elva år samt
- 4) anpassningsbidrag betalas i högst fyra år om ledamotsuppdraget varat i minst 15 år. (2023/93)

Om ledamoten fyllt 59 år när anpassningsbidraget upphör, kan anpassningsbidrag betalas fram till 65 års ålder. Bidragsbeloppet utgör minst det belopp som enligt 9 § 1 mom. intjänats under ett nioårigt ledamotsuppdrag. För anpassningsbidrag gäller i övrigt det som föreskrivs om ålderspension i denna lag. (2023/93)

En ledamot har rätt till förtida ålderspension i enlighet med de bestämmelser som gäller förtida ålderspension för den som står i offentligrättsligt eller privaträttsligt anställningsförhållande till landskapet.

Om en ledamot som beviljats ålderspension blir invald i lagtinget eller landskapsregeringen, har ledamoten då ledamotsuppdraget upphör rätt till endast en ledamotpension.

Tidigare 3 och 4 mom. har blivit 4 och 5 mom. genom (2015/67).

4§. *Invalidpension*

Förutsättningar för invalidpension är

1) att ledamoten, medan ledamotsuppdraget varar, till följd av sjukdom, lyte eller skada inte kan sköta sitt uppdrag under en tid om minst ett år, tiden från och med invaliditetens inträde inräknad,

2) att ledamoten, efter att ledamotsuppdraget upphört, till följd av sjukdom, lyte eller skada, inte under en tid av minst ett år kan sköta en tjänst eller ett arbete som med beaktande av hans eller hennes ålder, yrkeskunskap och övriga omständigheter kan anses vara lämpligt och kan trygga en förvärvsinkomst eller

3) att ledamoten beviljats invalidpension med stöd av sådan pensionslagstiftning som nämns i 3 § lagen om pension för arbetstagare (FFS 395/2006).

2-3 mom. upphävda (2015/67).

5§. *Beräkning av minimitid*

Om det i pensionslagstiftning som nämns i 3 § lagen om pension för arbetstagare förutsätts att en person har arbetat under en viss minimitid, jämfställs ett avbrott utan lön från en ledamots ordinarie arbete under ledamotsuppdraget med sådant arbete när minimitiden beräknas.

6§. *Pensionstid*

Som pensionstid räknas den tid som ledamoten innehar ett ledamotsuppdrag. Om en ersättare utses till ledamot, börjar ledamotens rätt att räkna sig till godo pensionstid när ledamoten tillträder sitt uppdrag. Om ledamotsuppdraget upphör under mandatperioden upphör även rätten att räkna sig till godo pensionstid.

Som pensionstid för invalidpension räknas även tiden mellan invaliditetens början och uppnåendet av pensionsåldern enligt de bestämmelser som gäller för landskapets personal i offentligrättsligt eller privaträttsligt anställningsförhållande.

Till pensionstiden räknas även den tid som avses i 2 mom., under vilken en ledamot fått invalidpension, i ett sådant fall då ledamoten senare på grund av ålderdom eller ny invaliditet ska beviljas pension med stöd av denna lag.

Pensionstiden räknas i hela månader.

7§. *Pensionsgrundande arvode*

Det pensionsgrundande arvodet räknas ut månadsvis enligt Ålands lagtings beslut den 10 november 1977 om arvode för lagtingsledamot samt landskapslagen (1985:17) om arvode för medlem av Ålands landskapsregering. Ledamotsarvodena för högst de 15 senaste fulla kalenderåren tas i beaktande. Från det årliga arvodet dras ett belopp av som motsvarar arbetstagarnas pensionsavgiftsprocentsats som fastställts för detta år. Det årliga arvodet justeras enligt bestämmelserna i 8 §.

Om ledamotsuppdraget varat längre tid än 15 år och det pensionsgrundande arvodet, beräknat enligt 1 mom., blir lägre än om de 15 första fulla kalenderåren läggs till grund för beräkningen av det pensionsgrundande arvodet, ska det pensionsgrundande arvodet räknas ut på basen av de 15 första fulla kalenderåren. (2015/67)

B 7 LL (2010:7) om pensionsskydd för ledamöter av lagtinget och landskapsregeringen

Om ett ledamotsuppdrag varat kortare tid än 15 år, räknas det pensionsgrundande arvodet ut enligt arvodena för de fulla kalenderåren under denna tid. Om ett ledamotsuppdrag varat en kortare tid än ett fullt kalenderår, räknas det pensionsgrundande arvodet ut enligt arvodena för de fulla kalendermånaderna under denna tid.

Det pensionsgrundande arvodet är det månatliga medeltalet för de enligt denna paragraf uträknade arvodena.

Tidigare 2 och 3 mom. har blivit 3 och 4 mom. genom (2015/67).

8 §. Justering av det årliga arvodet

Det årliga arvodet justeras till nivån för det år då pensionen börjar löpa. Justeringen görs med index fram till och med år 2004 och från och med år 2005 med en lönekoeficient enligt de bestämmelser som gäller för landskapets personal i offentligrättsligt eller privaträttsligt anställningsförhållande.

9 §. Pensionens belopp

Pensionens belopp är för varje hel månad av pensionstiden 1/3 procent av det pensionsgrundande arvodet. Om en ledamot den 1 november 1995 hade en pensionstid om minst tre år är pensionens belopp för varje hel månad 11/30 procent av det pensionsgrundande arvodet till och med den 1 november 1995.

Pensionens maximibelopp är 60 procent av det pensionsgrundande arvodet. Om en ledamot den 1 november 1995 hade en pensionstid om minst tre år är maximibeloppet inte 60 procent utan ett procenttal enligt följande:

Minimipensionstid i år 1.1.1995	Pensionens maxi- belopp i procent
15	66
12	65
9	64
7	63
5	62
3	61

10 §. Beviljande av pension

Pension beviljas på ansökan.

2 mom. upphävt (2015/67).

11 §. Samordning av pensioner

Om ledamotspension, som beviljats en ledamot enligt denna lag, tillsammans med ledamotens pensioner eller andra förmåner, som beviljats med stöd av pensionslagstiftning som nämns i 3 § lagen om pension för arbetstagare, överstiger samordningsgränsen i 2 mom. dras 62,5 procent av den överstigande delen av från ledamotspensionen. Till den som haft ett ledamotsuppdrag kortare tid än 15 år ska också, efter avdrag av den överstigande delen, betalas minst hälften av pensionen enligt 9 §. Till den som haft ett ledamotsuppdrag längre tid än 15 år ska också, efter avdrag av den överstigande delen, betalas minst hälften av pensionens maximibelopp enligt 9 §. Sådana

primära förmåner som ska dras av från arbetspensionen dras av från ledamotspensionen, till den del de inte dragits av från arbetspensionen, enligt de bestämmelser som gäller för landskapets personal i offentligrättsligt eller privaträttsligt anställningsförhållande.

Samordningsgrunden är det pensionsgrundande arvodet enligt 7 §. Samordningsgränsen är 60 procent av samordningsgrunden. Om en ledamot den 1 november 1995 hade en pensionstid om minst tre år, är samordningsgränsen inte 60 procent utan ett procenttal enligt följande:

Minimipensionstid i år 1.1.1995	Samordningsgräns i procent
15	66
12	65
9	64
7	63
5	62
3	61

12 §. Utbetalning av pension

Pensionen utbetalas månatligen från ingången av månaden efter den då rätten till pension uppkom, men tidigast från den tidpunkt då rätten till arvode för ledamotsuppdraget upphör. Pensionen betalas i förskott den första vardagen i varje månad.

2-4 mom. upphävda (2015/67).

13 §. (2023/93) Beviljande av anpassningsbidrag

Anpassningsbidrag enligt 3 § 2 mom. ska sökas under de sex kalendermånader som följer på den månad då uppdraget som ledamot upphörde.

Den tid under vilken utbetalningen av anpassningsbidrag är avbruten inkluderas i den tid för vilken anpassningsbidrag enligt 3 § 2 mom. betalas.

Ett anpassningsbidrag som betalats enligt 3 § 2 mom. berättigar till pension så att när pensionen räknas ut beaktas 75 procent av det arvode som ligger till grund för anpassningsbidraget. Intjäningsprocenten för pensionen är 1,5 procent per kalenderår. Om anpassningsbidrag i enlighet med 14 § 3 mom. har betalats bara till den del anpassningsbidraget inte tillsammans med förvärvsinkomster och kapitalinkomster överstiger maximibeloppet för pension för lagtingsledamöter, beaktas vid uträkning av pensionen den andel av arvodet som ligger till grund för anpassningsbidraget, som motsvarar andelen av det anpassningsbidrag som betalats ut till ledamoten av det fulla anpassningsbidrag som ledamoten blivit beviljad. Den maximala tiden för intjänning av pension vid anpassningsbidrag är dock tre år.

14 §. Hinder för att betala ut pension och anpassningsbidrag (2023/93)

Om en pensionstagare på nytt blir vald till ledamot, betalas inte pension till ledamoten för den tid han eller hon lyfter ledamotsarvode.

Lyfter pensionstagaren lön av staten, landskapet eller annan arbetsgivare är detta inget hinder för att betala ut pension.

Anpassningsbidrag enligt 3 § 2 mom. betalas endast till den del bidraget inte tillsammans med förvärvsinkomster som baserar sig på arbets- eller företagarverksamhet och kapitalinkomster som avses i inkomstskattelagen (FFS 1535/1992) överstiger maximibeloppet för ledamotspension. En tidigare ledamot som ansöker om anpassningsbidrag är skyldig att vid ansökan meddela landskapsregeringen storleken av sina här avsedda förvärvsinkomster samt kapitalinkomster. På ansökan av den tidigare ledamoten ska landskapsregeringen justera bidraget, om inkomsterna förändras så att beloppet av anpassningsbidraget påverkas. Justeringen görs från och med ingången av den kalendermånad som följer på den under vilken justeringen begärdes. Bidraget kan justeras retroaktivt, om inkomsterna varit större än vad ledamoten uppgivit. Vid eventuellt återkrav av utbetalt bidrag tillämpas de bestämmelser om återkrav av pension som gäller för landskapets personal i offentligrättsligt eller privaträttsligt anställningsförhållande. (2023/93)

Den tidigare ledamoten ska årligen till landskapsregeringen senast den 31 maj lämna en kopia av föregående års skattedeklaration eller motsvarande uppgifter. Om uppgifterna utan giltig orsak inte lämnats till landskapsregeringen inom utsatt tid kan utbetalningen av anpassningsbidraget omedelbart avbrytas till dess att uppgifterna inlämnats. (2023/93)

Anpassningsbidragets belopp justeras kalenderårsvis med den genomsnittliga skattepliktiga månadsinkomsten från föregående år som grund efter att landskapsregeringen fått uppgifterna från den tidigare ledamoten. (2023/93)

15 §. (2023/93) *Extra anpassningsbidrag*

Landskapsregeringen kan efter hörande av lagtingets kanslikommission på ansökan bevilja den som varit ledamot av lagtinget eller landskapsregeringen ett extra anpassningsbidrag för högst 12 månader, om det föreligger hälsorelaterade, ekonomiska, sociala eller andra särskilda skäl.

16 §. *Ändring till ålderspension*

En invalidpension ändras till ålderspension när pensionstagaren fyller 63 år.

17 §. Upphävd (2015/67)

18 §. Upphävd (2015/67)

19 §. *Övriga bestämmelser om utbetalning*

Pension betalas till utgången av den månad då pensionstagaren avlidit, om annat inte bestäms i denna lag.

Om inte annat anges i denna lag ska det som föreskrivs om pension för landskapets personal i offentligrättsligt eller privaträttsligt anställningsförhållande tillämpas på ansökan om pension, beviljande av pension, begynnelse tidpunkt, utbetalning, indragning, avbrott i utbetalningen, beviljande på nytt, förhandsbesked, anpassning till förändringen av den förväntade livslängden, justering av pensionsbeloppet, delgivning av beslut, utlämnande och erhållande av information samt överklagande. För övervakningen

av utbetalningen av pensioner ska lagtinget delge landskapsregeringen sådana uppgifter som lagtinget förfogar över och vilka kan inverka på utbetalningen. (2015/67)

20 §. *Skyldighet att meddela uppgifter*

En kommuns eller ett annat offentligrättsligt samfunds myndighet eller inrättning, pensionsskyddscentralen, en försäkrings- och pensionsanstalt samt sjukhus är skyldiga att på anhållan avgiftsfritt meddela landskapsregeringen uppgifter som kan inverka på avgörandet av ett pensionsärende som är under behandling, men så att vad som bestäms i annan lag om tystnadsplikt ska följas. För läkarutlåtanden och -intyg ska skäligen ersättning betalas.

21 §. *Beaktande av framtida bestämmelser*

Pensionstagare som har rätt till pension enligt denna lag är skyldig att följa det som i framtiden bestäms om att beakta sådana pensioner eller sjukförsäkrings-, olycksfallsförsäkrings-, militärskade- eller trafikförsäkringsersättningar som pensionstagaren har rätt till, för beräkning av pensionens belopp.

22 §. *Familjepension*

Då en ledamot har avlidit betalas efter honom eller henne familjepension av landskapets medel enligt de bestämmelser som gäller för landskapets personal i offentligrättsligt eller privaträttsligt anställningsförhållande.

Familjepension förutsätter att den avlidna ledamoten hade rätt till eller fick pension enligt denna lag.

Då familjepension samordnas gäller om samordningsgrunden vad som bestäms i 11 §.

23 §. Upphävd (2015/67)

24 §. *Ikraftträdande*

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2010. Lagen tillämpas på ledamotspensioner som beviljas efter att lagen träder i kraft samt på familjepension efter sådan ledamot som lyft pension eller haft rätt till pension enligt denna lag.

Genom denna lag upphävs landskapslagen (1969:45) om pension för lagtingsmän, landskapslagen (1969:47) om pension för ledamot av Ålands landskapsstyrelse, landskapslagen (1990:56) om familjepension efter landstingsman och landskapslagen (1969:48) om familjepension efter ledamot av Ålands landskapsstyrelse, med de undantag som bestäms i denna paragraf.

Det pensionsgrundande arvodet för den som varit ledamot år 2000 eller senare räknas första gången ut enligt 7 § utgående från arvoden för år 2000. Det pensionsgrundande arvodet för den som varit ledamot endast före år 2000 räknas ut enligt 5 § landskapslagen om pension för lagtingsmän samt 5 § landskapslagen om pension för ledamot av Ålands landskapsstyrelse.

Den som varit ledamot av landskapsregeringen endast före år 2000 och som varit ledamot av lagtinget efter år 2000 och som beviljas ålderspension från landskapsregeringsuppdraget efter att lagen trätt i kraft beviljas pension för detta uppdrag bara enligt

B 8 LL (2013:21) om lagtingets kansli

landskapslagen om pension för ledamot av Ålands landskapsstyrelse.

Den som varit ledamot av lagtinget och landskapsregeringen och som beviljats förtida eller tidigarelagd ålderspension från det ena uppdraget före lagen träder i kraft men beviljas ålderspension från det andra uppdraget efter att lagen trätt i kraft, har inte rätt till pension enligt denna lag för det uppdrag från vilket ledamoten redan beviljats pension.

Pensioner som beviljats enligt landskapslagen om pension för lagtingsmän eller landskapslagen om pension för ledamot av Ålands landskapsstyrelse och som börjat löpa före år 2010 justeras första gången den 1 januari 2010 på det sätt som bestäms i 13 § denna lag.

Om en ledamot när denna lag träder i kraft har rätt till pension från ledamotuppdrag enligt de bestämmelser som var i kraft före den 1 januari 2010, tillämpas i fråga om familjepension efter ledamoten bestämmelserna i landskapslagen om familjepension efter landstingsman och landskapslagen om familjepension efter ledamot av Ålands landskapsstyrelse.

Ikraftträdandebestämmelse (2023/93)

Denna lag träder i kraft den 1 november 2023.

En pension som beviljats enligt 3 § 2 mom. om tidigarelagd ålderspension i landskapslagen (2010:7) om pensionskydd för ledamöter av lagtinget och landskapsregeringen sådan den lydde den 1 mars 2010, upphör när denna lag träder i kraft.

En pensionstagare till vilken det utbetalas en pension som upphör genom denna lag har rätt att i stället för den pension som upphört få anpassningsbidrag i enlighet med denna lag under tre år från lagens ikraftträdande.

En pensionstagare vars pension upphör enligt denna lag och vars pensionsutbetalning är avbruten, har rätt att från denna lags ikraftträdande få anpassningsbidrag enligt denna lag under en tid som bestäms i 3 § 2 mom. i denna lag.

De ledamöter som före ikraftträdandet av denna lag har haft rätt till en sådan pension som upphör genom denna lag men som inte har ansökt om pensionen, har rätt att från ikraftträdandet av lagen få anpassningsbidrag enligt landskapslagen om pensionskydd för ledamöter av lagtinget och landskapsregeringen under en tid som bestäms i 3 § 2 mom. i den lagen. Anpassningsbidraget ska sökas inom sex månader från ikraftträdandet av denna lag.

Om en pensionstagare som avses ovan i 3–4 mom. eller en ledamot som avses i 5 mom. har fyllt 59 år när anpassningsbidraget upphör, har han eller hon rätt att få anpassningsbidrag till 65 års ålder.

Det som föreskrivs om anpassningsbidrag i landskapslagen om pensionskydd för ledamöter av lagtinget och landskapsregeringen tillämpas också i övrigt på dem som får anpassningsbidrag med stöd av den lagen och på det anpassningsbidrag de får.

B 8 Landskapslag (2013:21) om lagtingets kansli

1 §. *Uppgifter, tjänster och arbetstagare*

I arbetsordningen (2011:98) för Ålands lagting finns bestämmelser om uppgifterna för lagtingets kansli samt om vilka tjänster som ska finnas vid kansliet. Därutöver kan lagtingets kanslikommission inom ramen för lagtingets budget inrätta tjänster vid kansliet samt fatta beslut om att personal ska anställas i arbetsavtalsförhållanden.

2 §. *Tillsättande av tjänster och val av personal*

Kanslikommissionen beslutar om tillsättande av tjänsterna vid kansliet förutom tjänsten som lagtingsdirektör. Kanslikommissionen fattar även beslut om ingående av arbetsavtal. Kanslikommissionens uppgifter enligt denna paragraf kan delegeras.

3 §. *Tillämpliga bestämmelser*

De landskapslagar och landskapsförordningar som gäller tjänstemännen vid Ålands landskapsregerings allmänna förvaltning gäller i tillämpliga delar även tjänstemännen vid lagtingets kansli. Landskapslagen (1999:44) om tjänstledighet för uppdrag som riksdagsledamot, lagtingsledamot eller medlem av landskapsregeringen gäller dock inte lagtingsdirektören, biträdande lagtingsdirektören och utskottssekreterare till den del den berör rätten till tjänstledighet för uppdrag som lagtingsledamot.

De uppgifter som enligt de i 1 mom. nämnda bestämmelserna ankommer på landskapsregeringen, ankommer i fråga om lagtinget på kanslikommissionen om uppgiften inte har delegerats.

4 §. *Tjänstekollektivavtal*

Villkoren för tjänsterna vid lagtingets kansli fastställs genom tjänstekollektivavtal i enlighet med landskapslagen (1978:22) om tjänstekollektivavtal. Tjänstemän kan dock i enlighet med beslut i kanslikommissionen antas i tjänst med avtalslön i enlighet med motsvarande bestämmelser om tjänstemännen vid Ålands landskapsregerings allmänna förvaltning.

5 §. *Instruktioner*

Kanslikommissionen kan vid behov besluta om instruktioner för lagtingskansliets tjänstemän.

6 §. *Rättelseyrkande*

Den som berörs av ett beslut som har fattats av en tjänsteman vid lagtingets kansli och som är missnöjd med beslutet kan få beslutet prövat av kanslikommissionen genom att skriftligen framföra ett rättelseyrkande. Rättelseyrkandet ska göras inom 14 dagar från det att beslutet delgavs. Ett beslut i vilket rättelse får sökas får inte överklagas genom besvär.

7 §. *Ikraftträdande*

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2013. Samtidigt upphävs landskapslagen (1978:34) den 24 maj 1978 om personalen vid landstingets kansli.

Genom denna lag förändras inte de löne- och övriga förmåner som personalen vid lagtingets kansli åtnjuter.

B 9 Landskapslag (2013:25) om Landskapsrevisionen

1 kap. Myndighetens ställning och uppdrag

1 §. Myndighetens ställning

Landskapsrevisionen är en oberoende myndighet under lagtinget med uppgift att svara för övervakningen av landskapets finanser, budgetens iakttagande, verkställigheten av lagtingets beslut samt att landskapsförvaltningen sköts på ett lagenligt och ändamålsenligt sätt.

Landskapsrevisionen fungerar som en sådan centraliserad extern rapporteringskanal som det föreskrivs om i 7 § i landskapslagen (2023:41) om tillämpning av lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelse av EU-rätten och den nationella lagstiftningen och sköter de uppgifter som föreskrivs för den centraliserade externa rapporteringskanalen i den lagen. (2023/42)

2 §. Granskningens inriktning

Landskapsrevisionens granskning sker i form av årlig revision och effektivitetsrevision.

Den årliga revisionen ska ske i enlighet med god revisionssed och ha till syfte att bedöma om redovisningen och den underliggande redovisningen är tillförlitliga och räkenskaperna rättvisande samt om ledning och förvaltning följer tillämpliga föreskrifter och beslut.

Effektivitetsrevisionen ska inriktas på förhållanden med anknytning till landskapets budget, genomförandet och resultatet av landskapets verksamhet och åtaganden i övrigt men får också avse landskapets övriga förvaltningsåtgärder. Granskningen ska främja en sådan utveckling att landskapet med hänsyn till allmänna samhällsintressen får ett effektivt utbyte av sina insatser. Genom att granska resursutnyttjande, måluppfyllelse och samhällsnytta ska effektivitetsrevisionen bedöma om budgetmedlen har använts i enlighet med principerna om sparsamhet, effektivitet och ändamålsenlighet.

3 §. Granskningens omfattning

Landskapsrevisionen har rätt att granska

1) landskapsregeringens allmänna förvaltning, fristående enheter i anslutning till den samt myndigheter som är underställda landskapsregeringen,

2) (2015/113) affärsverk, stiftelser och fonder som inrättats av landskapet,

3) landskapets ägarstyrning i bolag där landskapet har bestämmande inflytande,

4) samfund och andra juridiska personer som med ensamrätt av landskapet anskaffar medel samt

5) lagtingets förvaltning och Ålands delegation i Nordiska rådet.

Med bolag där landskapet har bestämmande inflytande avses aktiebolag i vilka

1) landskapet äger så många aktier att det har mer än hälften av de röster som samtliga aktier medför eller

2) bolag som avses i punkt 1, eller sådana bolag och landskapet tillsammans, äger så många aktier att de tillsammans har mer än hälften av de röster som samtliga aktier medför.

4 §. Granskning av landskapsstöd

Landskapsrevisionen har rätt att granska beviljandet, användningen och tillsynen över lån och bidrag som beviljats ur anslag i landskapets budget samt av landskapet ställda säkerheter.

Om det för granskningen bedöms nödvändigt ska en enskild som beviljats lån, bidrag eller av landskapet ställd säkerhet på begäran bistå Landskapsrevisionen med uppgifter, utredningar, handlingar och annat material som behövs för granskningen och som gäller ifrågavarande lån, bidrag eller säkerhet. En enskild person kan dock inte åläggas att bistå Landskapsrevisionen med material eller uppgifter till den del sådant stöd beviljats denna för sitt eller sin familjs personliga behov.

5 §. Granskning av EU-stöd

Om inte annat följer av EU:s rättsakter har Landskapsrevisionen rätt att granska beviljandet, användningen och tillsynen över lån och bidrag som betalats av EU:s medel samt av EU ställda säkerheter.

Landskapsrevisionen kan på det sätt och i den omfattning som gäller granskning av landskapsstöd utföra granskning som gäller EU-stöd.

6 §. (2021/82) Skyldighet att bistå och lämna uppgifter

Myndigheter och andra granskningsobjekt som anges i 3 § ska på begäran bistå Landskapsrevisionen samt utan hinder av sekretessbestämmelser lämna de uppgifter och upplysningar som Landskapsrevisionen behöver för att sköta sitt uppdrag.

7 §. Myndighetens rapportering

Landskapsrevisionen sammanställer årligen före utgången av februari månad en berättelse med resultaten från effektivitetsrevisionen. Landskapsrevisionen kan även lämna granskningsrapporter som avser effektivitetsrevision under finansåret. Om en separat granskningsrapport har lämnats under året ska den ingå som ett referat i den årliga berättelsen. Berättelsen och granskningsrapporterna lämnas till lagtinget som delger landskapsregeringen dem.

Landskapsrevisionen lämnar en revisionsberättelse med resultaten från den årliga revisionen till landskapsregeringen inom en månad efter att landskapsregeringen har fastställt årsredovisningen.

Landskapsrevisionen lämnar årligen före utgången av september en berättelse om sin verksamhet till lagtinget.

8 §. Landskapsregeringens återrapporering

Landskapsregeringen ska inom tre månader från det att Landskapsrevisionens berättelse med resultat från effektivitetsrevisionen har delgivits landskapsregeringen meddela lagtinget vilka åtgärder den vidtagit eller avser att vidta med anledning av Landskapsrevisionens iakttagelser. Samtidigt ska landskapsregeringen redogöra för resultatet av åtgärder som vidtagits med anledning av tidigare iakttagelser.

B 9 LL (2013:25) om Landskapsrevisionen

Landskapsregeringen ska inom tre månader från det att en granskningsrapport som avser effektivitetsrevision delgivits landskapsregeringen meddela lagtinget vilka åtgärder som den vidtagit eller avser att vidta med anledning av Landskapsrevisionens iakttagelser i granskningsrapporten.

2 kap. Myndighetens organisation

9 §. Myndighetens ledning

Landskapsrevisionen leds av landskapsrevisorn som är chef för myndigheten.

Landskapsrevisorn beslutar självständigt vad som ska granskas och hur granskningen ska bedrivas samt om slutsatserna av granskningen.

Landskapsrevisorn fastställer årligen en granskningsplan för Landskapsrevisionens verksamhet.

10 §. Tillsättande av landskapsrevisor

Landskapsrevisorn utses av lagtinget efter att kanslikommissionen lediganslagit tjänsten och avgett utlåtande om de sökande. Om det finns fler än en sökande till tjänsten tillsätts den genom val som avses i 89 § arbetsordningen (2011:98) för Ålands lagting. Landskapsrevisorn tillsätts för en mandatperiod på sju år. Samma person kan inte utses till landskapsrevisor för fler än två mandatperioder.

Endast en person som inte är omyndig, försatt i konkurs eller meddelats näringsförbud eller vars handlingsbehörighet inte har begränsats kan utses till landskapsrevisor. En lagtingsledamot eller en medlem av landskapsregeringen kan inte utses till landskapsrevisor. En person som står i anställningsförhållande av bestående natur till lagtinget eller landskapsregeringen, till en myndighet som är underställd landskapsregeringen eller till ett samfund eller en stiftelse där landskapsregeringen eller en underställd myndighet har bestämmande inflytande, kan utses till landskapsrevisor men inte tillträda tjänsten förrän anställningsförhållandet har avslutats.

Behörig för tjänsten som landskapsrevisor är den som vid universitet eller därmed jämförbar högskola, som är erkänd av en nationell utbildningsmyndighet, avlagt en examen som motsvarar minst fyra års heltidsstudier och innehåller en lämplig ämneskombination, är väl förtrogen med offentlig ekonomi och landskapsförvaltningen samt har erfarenhet av ledarskap.

11 §. Organisation

Landskapsrevisionen beslutar själv om sin organisation och kan vid behov utfärda en arbetsordning för sin verksamhet.

Andra tjänster än tjänsten som landskapsrevisor inrättas och dras in av Landskapsrevisionen.

Landskapsrevisionen kan sluta avtal inom ramen för sin verksamhet.

Landskapsrevisorn avgör de ärenden i vilka beslut fattas av Landskapsrevisionen. Landskapsrevisorn kan genom arbetsordningen överföra beslutanderätten till en annan tjänsteman.

12 §. Tjänstemännens ställning

De bestämmelser som enligt 3 och 4 §§ landskapslagen (2013:21) om lagtingets kansli gäller lagtingets tjänstemän tillämpas även på tjänstemännen vid Landskapsrevisionen. Förutom av de skäl som gäller uppsägning av lagtingets tjänstemän får landskapsrevisorn dock sägas upp om något av villkoren som anges i 10 § 2 mom. inte längre uppfylls. Om inte annat bestäms i denna lag sköter Landskapsrevisionen de uppgifter som enligt den nämnda lagen sköts av kanslikommissionen.

När det gäller tjänsten som landskapsrevisor beslutar lagtinget om uppsägning av tjänsteförhållande och om disciplinärt förfarande samt kanslikommissionen om beviljande av längre tjänstledighet, förflyttning, permittering och om avstängning från tjänsteutövning, genom tillämpning av de regler som enligt landskapslagen om lagtingets kansli tillämpas för lagtingets tjänstemän. Innan beslut om uppsägning eller disciplinärt förfarande fattas ska kanslikommissionen ge ett utlåtande.

13 §. Övriga revisionsresurser

Landskapsrevisionen kan anlita utomstående revisorer att utföra granskningsuppgifter. För att kunna anlitas ska en utomstående revisor uppfylla de villkor som anges i 10 § 2 mom. Landskapsrevisionen kan även anlita en utomstående revisionsammanslutning, som för granskningsuppdraget utser en ansvarig revisor som uppfyller de villkor som anges i 10 § 2 mom. En utomstående revisor som anlitas av Landskapsrevisionen handlar under tjänsteansvar vid skötseln av sitt uppdrag.

Den skyldighet att bistå och lämna uppgifter som anges i 6 § gäller även mot utomstående revisorer när de utför granskningsuppdrag för Landskapsrevisionen.

3 kap. Särskilda bestämmelser

14 §. (2021/82) Utlämnande av uppgifter

Landskapsrevisionen får utan hinder av sekretessbestämmelser lämna uppgifter till åklagar- och polismyndigheter för utredning av brott eller för väckande av åtal. Landskapsrevisionen får också utan hinder av sekretessbestämmelser lämna uppgifter och handlingar till EU:s organ eller andra behöriga myndigheter om EU:s lagstiftning så kräver.

15 §. (2013/73) Sökande av ändring

Landskapsrevisionens beslut i förvaltningsärenden får överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol.

15a §. (2017/101) Elektronisk anslagstavla

Landskapsrevisionen ska ha en elektronisk anslagstavla på sin webbplats. Vid tillkännagivandet på anslagstavlan ska bestämmelserna om offentlig delgivning i förvaltningslagen (2008:9) för landskapet Åland iakttas i tillämpliga delar.

Den elektroniska anslagstavlan ska vara lättillgänglig och kunna särskiljas från övrigt innehåll på webbplatsen. Landskapsrevisionen ska i sina lokaler eller på någon annan plats ge allmänheten möjlighet att ta del av innehållet på den elektroniska anslagstavlan.

16 §. Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013. Tjänsten som landskapsrevisor får lediganslås och besättas innan lagen träder i kraft. Andra åtgärder som lagens ikraftträdande förutsätter får också vidtas innan den träder i kraft.

Genom denna lag upphävs landskapslagen (1996:7) om landskapsrevisionen. De landskapsrevisorerna som har valts för finansåret 2012 slutför dock sitt uppdrag enligt den upphävda lagen. Uppdraget för de landskapsrevisorerna som valts för finansåret 2013 upphör när denna lag träder i kraft.

Med avvikelse från vad som bestäms i 7 § 2 mom. lämnar Landskapsrevisionen en revisionsberättelse till landskapsregeringen inom en månad efter att landskapsregeringen har fastställt landskapets bokslut för finansåret 2013.

